

OSZK

26.996

A.

26996

1

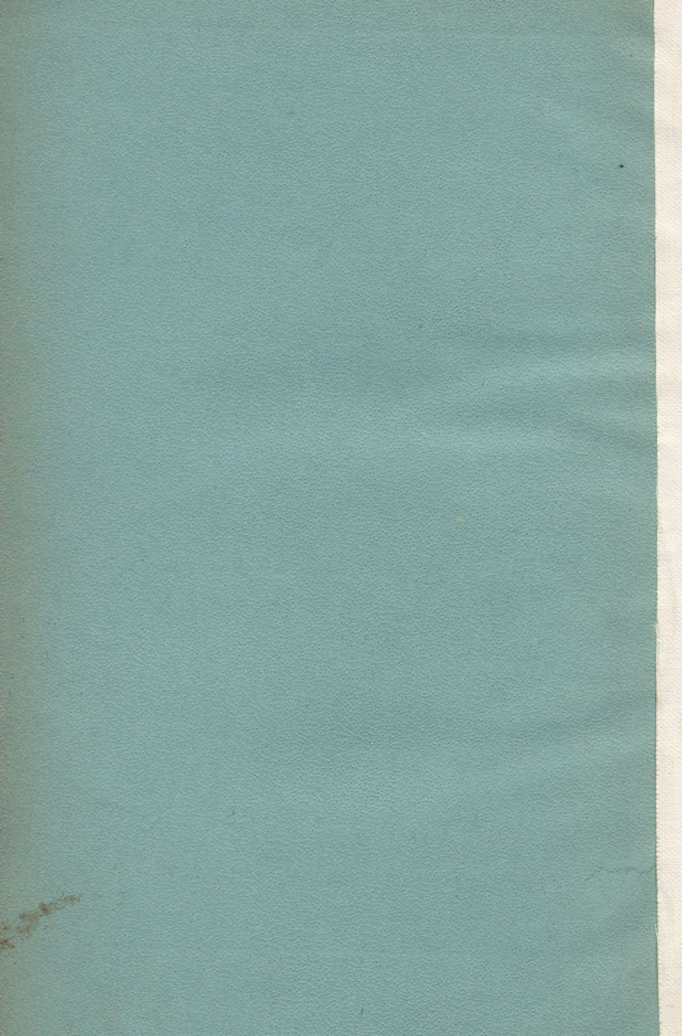
ÖRMÉNY
ANEKDOTÁK

ÉS EGYÉB APRÓSÁGOK.

ÖSSZEGYŰJTÖTTE :

BÁNYAI ELEMÉR.

SZAMOSUJVÁR
TODORÁN E. „AURORA” KÖNYVNYOMDÁJA
1902.

ÖRMÉNY
ANEKDOTÁK

ÉS EGYÉB APRÓSÁGOK.

ÖSSZEGYŰJTÖTTE :

BÁNYAI ELEMÉR.

SZAMOSUJVÁR
TODORÁN ENDRE „AURORA“ KÖNYVNYOMDÁJA.
1902.

26.996/1

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló
1902 év 596 sz.

ÖRMÉNY ANEKDOTÁK.

Abban az értelemben, ahogyan az anekdota, mint műfaj, a mai köztudatban él, örmény anekdoták, egy-kettő kivételével alig vannak. Ezek is vagy nagyon régi keletűek, vagy ismeretlen származásuak, melyekből a realis vonatkozás idővel annyira kiveszett, hogy ma már nem lehet biztosan tudni, minő alkalmából támadtak és kik voltak első szereplőik.

A többi anekdoták természetesen egytől-egyig mind élő emberek személyeihez fűződtek s érdekességüket épen az adta meg, hogy a multban létezett vagy ma is élő emberek személyéhez voltak kapcsolva, minek révén hatásukban is nagyobb közvetlenséget nyertek.

Az erdélyi örménység között élő anekdoták kivétel nélkül ilyen aproval birnak s mint »érdekes eseteket« örökölte egyik generáció a másiktól és adta tovább a legujabb időkig, melynek már alig van anekdota költészete, mivelhogy érdekes emberei is alig vannak.

A jelen kötetben főként a szamosujvári anekdoták és szálló igék egyik része van összegyűjtve. Itt élt legnagyobb tömegben az örménység, innen váltak ki a hazai örménység legnevezetesebb alakjai s ez a város őrizte meg legtovább az ősi sajátságokat, nyilvánvaló tehát, hogy a magyar-örmény anekdota forrás is itt buzogott a legtermékenyebben.

Hogy miként töltötték el a kétszázharminc esztendőt, mely a beköltözéstől a mai napig terjed, hogy mivel mulatták magukat, mivel mulattattak másokat s kináisan elzárkozott életükben, minő derüs világszemlélet uralkodott; arra szolgáljanak dokumentumul a kötetben összegyűjtött apróságok, melyeknek egy másik tömege még feldolgozásra vár.

A krónikás anekdotáktól kezdve a csufondáros szójátékokig és szállóigékig, az anekdota mindenféle árnyalatával találkozhatik az olvasó ebben a kötetben, melyek — beleértve a szójáráásokat és szólás-mondásokat is — anekdoták gyanánt szerepelnek a magyar-örmény folklórebán.

Az örmény anekdota fogalma tehát nagyon tág, melybe a nép odasorozza azokat a nagyon alkalmi és mondhatni privát jellegű bon mot-akat,

aperçu-eket is, melyek különböző alkalmakkor itt-ott támadtak és valamely helyzetnek vagy nevetséges törekvésnek a megvilágítására irányultak. Felvettem a kötetbe ezekből is néhányat kuriozumképen, mint a melyek az átmenetet képezik a szallo-igékhez s egy részük az egykori viszonyok és emberek elmúltával elvesztvén vonatkozását, idővel csakugyan szálló-igévé lett.

A specialis magyar-örmény és lokális viszonyokkal nem ismerős olvasó szives elnézését kérem a kötet azon darabjaiért, melyekben egészen helyi jellegű kuriozumok, továbbá a szamosujvári örménység egy pár kiemelkedő alakjának életéből vett apróságok vannak tárgyalva. Ez utóbbiak némelykor kívül esnek ugyan az anekdoták legtágabb értelmezésén is, de összegyűjtésükben kegyeletes szándék vezetett, hogy legalább itt maradjon némi nyoma azon emberek emlékezetének, kik a mig éltek, jó hazafiak, derék emberek voltak és a lokális élet perspektívájából nézve, a szamosujvári örménység hierarchiájában a főrendek szerepét töltötték be.

A többi, ismert magyar-örmény kiválóságok életéhez fűződő apróságok közül csak a leg-

jellemzőbbeket vettem fel, míg a specialis anekdoták nagy részénél a neveket legtöbbször mellőztem, nehogy félreértésekre szolgáltatásának alkalmat.

Végül köszönetet mondok dr. Széchy Károly kedves tanáromnak, Tódorífi Lukács, Szongott Kristóf, dr. Gopcsa László, dr. Gopcsa Jakab, dr. Mártonfi Lajos, dr. Temesváry János, Fogolyán Sándor, Nits János, Kapatán Márton és Drágomán T. Antal uraknak, kik szives érdeklődésükkel és utbaigazításaikkal az anekdoták összegyűjtésében alkalomadtán segítségemre voltak.

Szamosujvár, 1902 január 15.

B. E.

KRÓNIKÁS ANEKDOTÁK, KURIOZUMOK,
APRÓSÁGOK.

6 APAFFI FEJEDELEM ÉS AZ ÖRMÉNYEK. * *

A beköltözés idején küldöttség járt Apaffi Mihály erdélyi fejedelemnél, melynek tagjai az örménység nevében letelepülési engedélyt kértek a fejedelemtől.

Apaffi egyenesen a dologra tért.

— Barátaim, én mindenbe szívesen beleegyezem, de van-e pénzetek?

Az örmények felelet helyett tömött erszényeikre mutattak. A fejedelem kiakarván magyarázni magát, nehogy sértést véljen a küldöttség az előbbi szavakban, — így folytatta:

— No mert azt talán ti is tudjátok, hogy a pénz beszél . . .

A BESZTERCEI VESZEDELEM.

Szálló-ige és monda is támadt az örmények besztercei tartozkodásáról, mely rövid pár esztendőök multán egy nagyszabásu utczai harc-cal végződött, minek szerencsés lebonyolítása

után az örmények kiköltöztek Besztercéről és Szamosujvárra jöttek.

A hadakozás taktikájának praktikus voltáról egy érdekes adoma beszél, mely a besztercei veszedelem idején keletkezett. Az örmények és szászok között kiütött a háboru. A két népség javában forgatta egymás ellen a fütykösöket és sátorfarudakat, midőn a szászok észrevették, hogy a háboru színhelyétől oldalvást, három társukat, ugyanannyi örmény, isten igazában püföli.

Nosza, nagy tömegben rögtön segítségére mennek társaiknak, ámde a ravasz örmények ekkor magukra huzták a szász legényeket, miáltal azt a látszatot keltették, hogy a szászok verik őket és nem ők azokat. A segítségül jövő csapatok természetesen tovább áltak, mire az örmények között ismét felhangzott a jelszó: gédrecekh-zárgácek (üsetek-vágjatok) és a szászokat kegyetlenül tovább püfölek vala.

A BEKÖLTÖZÉS.*

— Népmonda. —

A szamosujvári örménység historiájában eléggé tisztázva van az örményeknek Szamosujvárt való letelepülésük és a város megalapítása. Tud

* A beköltözésre vonatkozó mondának hét-nyolc féle változata él az örménység között. Lényegesebb eltérések

ezekről a dolgokról azonban a népmonda is, mely az ismert tényeket regényesen kiszinezve, naiv hozzátoldásokkal és historiai tévedésekkel, de érdekesen adja elő. A kétszázkét esztendővel ezelőtt való város alapításról s az azt megelőző beköltözésről szóló monda, mely egy elbeszélés után van lejegyezve, így hangzik:

»Legelsőbben is Besztercére vitte az örményeket az ő püspökjük, a ki nagy ur vót és a magyar urak is szerették, mert szépen tudott beszélni az uri népekkel. Azt mondta a püspök az örményeknek:

— Barátaim én elhoztalak tükteket Beszterce várassába, már most ti lássátok, hogy mihez fogtak. Én azt mondam nektek, legyetek békeségben a szászokkal is, de az oláhokkal is, mert tük itten idegenyek vagytok.

De ugy is csináltak az örmények, a hogy nékiek a püspök megmagyarázta. Békességes türésben éltek ők a szászokkal is, az oláhokkal is egy darabig, mert hát azak sem bántották őket. Már épen azt gondolták az örmények,

csupán a besztercei kiköltözésre nézve vannak, mig a többi pontokat illetőleg kisebb eltéréssel megegyeznek a változatok. A közölt népmondát először Széken hallottam egy odavaló örménytől, s az előadás népies stílusának feltüntetésére az örmény zsárgon helyett megfelelőbbnek tartottam egyes helyeken a széki dialektust, hogy a monda népies jellegét legalább nagyjában jelezhessem.

hogy biz' a mégis jó vót, hogy a püspök ur ide hozatt münket, mert hát itt jól lehetett keresni és mindenféle bűreket és marhákat vásároltak, a miket jó pénzért eladtak.

De hát lelkem, nem teszi az ördög az örményeket, hogy összejöjjenek a szászokkal? Nem vót elég nékiek az ő bajak, még uj bajt is kerestek a bajszerzőségekkel. Igaz, hogy a szászok is irigykedtek rajtuk, mert hát mindenfelé jó üzleteket csináltak, de nem kellett volna mindjárt, ugy felpattani a mért a szászok egy kicsit béarulták az örményeket az ő kapitányuknak.

Az pedig egy kurta ember vót, de nagyon mérges vót. Azt mondta az örményeknek: ha tük nem tudtak megférti a bőretekben, majd teszék én róla.

Mindjárt másnap háborut csinált és nagy verekedés lett a szászok és az örmények között. Mindaketten kikaptak, de nékem ugy tetszik, hogy a szászok mintha többet kaptak vóna. Az örmények fogták őket és béhányták, kit a vízbe, kit a tóba, hogy még sokan belé is fulladtak.

Összeszedték a háboru után a sátorfájukat az örmények és kérték a püspök urat, hogy vigye őket más helyre, a hol ők legyenek az urak.

A püspök azt mondta az örményeknek:

— Most az egyszer még megengedek nektek, de ha másszor is fogtok nekem ilyen bajt

csinálni, akkor én sem verem többet veletek a fejemet.

Megigérték az örmények, hogy jól fogják magukat viselni és felszedelőzködtek, hogy tovább menjenek a püspökjükkal.

Jöttek-jöttek, kitudja meddig, mikor a püspök, azt mondta egyszer, hogy ez a hely épen nekünk való lenne. Az a hely pedig a város helye volt, hol akkor több vót a pocsolya, mint a szárazföld.

Bé is jöttek hét család, hét lovon. A gyermekek, asszonyok és a házasnép szekereken és gyalog mentek a férfiak után. Sok-sok pénzt hoztak magukkal, vastag rudakban voltak az aranyok betéve az átalvetőbe, mik két fele logtak a ló hátán. Hoztak drága gyöngyeket, brilliántokat, brossokat is magukkal s mikor itt vótak, kezdtek házhelyet nézni maguknak.

A püspök a piac kellős közepébe csinált egy sátrat magának, a többi családok pedig, ki a hol kapott száraz helyet magának. A házak alig vótak akkorák, mintegy ember és ugy vót építve az oldaluk, mint a hogy a gyermekek csinálják most kocsánakból az ólakat. Telt-mult az idő s a házak is mind sűrűbben csinálódtak, de mindig olyan kicsik voltak, hogy a lábam is befért vóna az ablakon.

Egyszer aztán elkezdték a Salamon-templomat építeni. Ezt a Simay-család csináltatta, hogy legyen hol imádkozzanak ők is és a többiek is.

Hoztak kőmivéseket és serényen ment a munka. Mikor reggelkor a kőmivések hozzáfogtak az építéshez, csak azt látták, hogy a köveket már felrakta valaki éjszaka az állványokra, hogy hamarébb menjen a munka. Egy nap, mint más nap ott vótak a kövek az állványokon és a kőmivések nagyon csudálkoztak.

Egy éjszaka lenmaradtak és akkor látták, hogy a gazdag Simayak, a férfiak, asszonyok és gyermekek, mind ku têt, hordják fel a köveket és a téglákat a kőmives állványokra. Így épült fel aztán a Salamon-templom, a hol először imádkoztak az örmények az istenhez, a miért megengedte nékiek, hogy megkapják az ü városukat.

Nem is vót olyan ügyes város még kettő is akkor az országban, mint Szomosujvár.

A TOLVAJ KURUCOK.*

Ugy hallattam in mámutul (öreg anyos, nagyanya), hogy az isten nyugasztalja szegint, me' ű akkar Szagmáran járt, vaj tán att se vut, má' in aztat bizanyasan nem tudam, de migis csak ugy kellett legyen, hogy ű is hallatta valakitül, hogy az ürminyeket azak a talvaj kurucak meglapták Szagmáran (Szathmár) mika' mig a kuruc világ járta.

* Örmény zsárgonban, szószerint egy elbeszélés után.

Hát lelkem ej vaj kettő, vaj talán háram, az is meglehet, mind ürminyek vutak is elmentek Szamasujvárrul vásárba. Szeginy világ, mika' mig az ürminyek Magyarországba jártak. Mast látam nem járnak suhuvá, mig se mennek semmire.

Mandják itthan az ürminyeknek :

— Vigyázzatak te, me' Szagmáran mast kurucak vannak, azak pedig nagy talvajak.

De mit is beszilek, há' ki nem talvaj a mái szent világba. Akka' is vutak talvajak, csak az ürminy nem vut szeginy, me' nekie nem vut ereje.

De mennek az ürminyek a partikával Szagmárra, de nem hallgatnak az itt valukra, hej me' rasz természettye van az ürminynek, ha eccer valamit a fejibe vett.

Mika' Szagmárra irkeztek az ürminyek, keresztet vetettek magakra is imádkoztak, hogy az isten megsegítette őket.

Ugy bizan. Mindig imádkoztak az ürminyek, ha utban vutak, nehagy baj irje őket.

Szagmáran akka' a kuruc világ járta. A magyarok felkeltek is azt mandták, nem kel nikünk nimet, teszünk mi a mi virünkből kirájt.

Der Daminiktul* hallattam in, hogy be' fájn ember vut az a Rákaci. Szegin világ, szegin magyarok. Akka' is a nimettel vut bajak, mint ma.

De mit mandjak, és kinek mandjak.

* Tamási Domokos pap.

Migis csak a lett a vige, hogy mika' az ürminyek a drága partikákat kirakták, a kurucak egy este mind elherdálták őket. Ippen mind a farradalamba, akka' is til-tul lapták a szegin ürminyt, a ki senkinek se vitett.

Há' lelkem, elvutak má' mast keseredve az ürminyek is jüttek hazafeli.

— Migis csak nagy csufságot tettek vilünk hapár (sógor), azak a talvaj kurucak, — mandja az egyik ürminy örminyül, me' akka' mig csak az urak tudtak magyarul.

— Ürvendj te baland, — mandja a másik, a kinek tübb esze vut, — hogy fúbe nem ütettek, akka' se partika, se mi nem vunánk.

De csak busul, busul a szegin, a sak drága partikájér' és azt mandja, hogy "ú elmegy a türvinhez vaj a biruhaz, má' nem tudam mejikhez a kettú küzül is feladja a kuruczakat.

Nem tudam ki vut akka' a fúbiru, de ugy hallattam mámutul, hogy az isten nyugasztalja szegint att a hul van, hogy a fúbiru azt mandta az ürminyek :

— Gyecs, hogy van kedved panaszkadni azir' a rangyas partikájér'. Há' tudad te aztat, hogy Rákacitul is ellupták az arszágot azak a talvaj labancak.

Hát lelkem, mast az ürminy is megnyugadatt, de nem is ment tübbet Szagmárra, hogy mast a talvaj labancak lapják el az ú drága partikáját.

RIADALOM A SALAMON-TEMLOMBAN.

Mártonffy Dávid püspök alatt a XVIII. század elején kísérletek történtek az örmény rítusnak a latin szertartásba való beolvasztására. A gyulafehérvári róm. kath. püspökség megbízásából Szamosujvárra jött két kanonok, hogy az örményeket a püspökség tervének megnyerje.

A dologból azonban semmi sem lett mert mikor az örmény asszonyok a Salamon-templomban* meghallották a püspök szándékát, egyhangulag felkiáltottak:

— Csi betke mezi** »Secula seculorum.«
(Nem kell nekünk »Secula Seculorum.«)

EGY RÉGI KÖVETELÉS.

A sétatéren keresztül vezető Szamos-csatornát 1736—38-ban készítették az örmények azon feltétel alatt, hogy az állam a munka befejezése után a 3000 forint költséget megtéríti a városnak.

Több ízben megsürgette a pénz kiutalását az udvari kamaránál a város, de hiába kért.

1739. március 16-án ismét folyamodott és »alázattal« kérte a 3000 forintok kiutalását,

* Szamosujvár legrégebbi temploma, épült 1723-ban.

** Egy másik verzió szerint oláhul mondták: „Nu trebe la noj Dominus vobiscum,“ vagyis nem kell latin szertartás szerint még a „Dominus vobiscum“ sem.

csak hogy az udvari kamarának kellemetlen volt a pénz emlegetése, miért is röviden, de mérgesen, mint a hogy a török világban szokás volt, ráírt a városra:

— A visszafizetésről említést se tegyetek...
A megszeppent örmények nem is kérték többé.

KUTYA IZÉ.

Mária Terezia uralkodása alatt 1770. július 24-én egy bizottság érkezett Szamosujvárra, hogy a különböző bőrneműek készítésére nézve a timár-céhtől felvilágosításokat szerezzen.

Többek között előfordult az a kérdés is, hogy minő anyagok szükségesek a fehérbőr készítéséhez.

A timár-céh becsületesen megírta, hogy: arra való jó viz, hamu, mész, kutya . . . és más hasonló dolgok szükségesek. A nép humorizáló kedve azonban ráfogta a becsületes céhre, hogy mikor a kutya anyag kifejezésére került a sor, nagy zavarban volt a céh, mert nem tudta ezt a kényes dolgot elég finoman körül írni.

Végre is megállapodtak abban, hogy a kutya dolgot finoman és tapintatosan kutya izé-nek fogják nevezni.

Megtörténik a válaszaadás, de nemsokára újabb levél jön az udvari consiliarustól, melyben kéri a nemes céhet, volna szives bővebben

megmagyarázni, hogy mi az a kutya izé és hol gyártják ezt nagyobb mennyiségben.

A becsületes céh tagjainak ismét főtt a fejük. Nem elég, hogy egyszer sikerült finoman és tapintatosan körülírniok ezt a vulgáris anyagot, ime a consiliarius nem elégszik meg vele, hanem új részleteket kíván.

Napokig eltűnődtek a jó emberek, míg végre megállapodtak abban, hogy újabb diplomáciai jegyzékváltás helyett egyszerűen mellékelni fogják a kívánt anyagot.

Ugy is tettek. A városi cigányok által összegyűjtötték jókora csomót a kért anyagból és használati utasítással ellátva, elküldték az izét a consiliariusi hivatalnak. Egyuttal megjegyezték, hogy a kérdéses iparcikk minden városban a szabad ég alatt nagy mennyiségben található.

EGY EMLÉKEZETES ELALVÁS.

A főtéri templom tornyába 1800-ban Szent-Háromság napján beütött a menykő és elhamvasztotta. A város még ebben az évben új tornyot építtetett a régi helyébe s mikor az készen volt, 1801. május 4-én reggel 9 órára Simay főbíró vezetése alatt egy bizottságot küldött ki a torony átvételére. A mondott időben a bizottság tagjai pontosan megjelentek és

várták a főbirót. Eltelik egy negyedóra, félóra, háromnegyedóra és a főbiró még sem jön. A bizottsági tagok már türelmetlenkedni kezdtek, midőn feltűnik a piacon a főbiró alakja.

— Ugy-e elkéstem egy kicsit, — mondja patriarkális őszinteséggel a tagok közelébe érve.

— El bizony »egy kicsit.« Épen egy órája várjuk már a biró urat.

— Elaludtam, no de nem tesz semmit, majd hamarosan végezni fogunk.

Azzal megindul a bizottság, de jóformán még a piac közepére sem értek, mikor a torony óriási robajjal lezuhan.

A főbiró ekkor a helyzet magaslatára emelkedve, így szólt a hüledező tagokhoz:

— Nos, hát mégis csak jó volt, hogy elaludtam.

—

IST GENUG „CHECHECHE.“

I. Ferenc király és császár idejében egy több tagu örmény küldöttség járt fenn az udvarnál, hogy a szamosujváriak pénzajándékát átadják. Ferenc királyt nagyon meghatotta az örmények bőkezősége és hálából a Burgban szállásoltatta el a küldöttséget, sőt még a vacsoránál is szívesen látta őket.

A bemutatkozások után megszólal a király:

— Jó emberek, nem beszélnétek egy keveset örményül, hadd halljam, szép-e az örmény nyelv?

A küldöttség tagjai huzakodtak-vonakodtak.

— Ghece hermanká, ghece (kezdje maga) — nógatták egymást.

Egyik a másikának nyomta meg a lábát biztatásul, míg végre bátorságot vesz az egyik és odaszól Chácshádur nevü társához:

— Chênani Chácshádur! Chonthikhârê gichên-tre or churen u chârên choszkh chárnink.*

A király nem tudta megállni nevetés nélkül az idegenszerű beszédet s a sok ch-val kezdődő szavakra célozva, így szakította félbe jóizü nevetés között a beszélgetést:

— Ist genug *checheche* . . . ist genug.

DA RUBENS-KÉP TÖRTÉNETE.

— Háromféle változatban. —

Ferenc király személyével és a nála járt szamosujvári küldöttséggel van összefüggésbe hozva a jelenleg Szamosujvart levő világhírű Rubens-kép, Krisztus levétele a keresztfáról, melynek története egykoru az örmény küldöttség Bécsben való járásával.

A sok háboruk felemésztették az állampénztárt s épen a legjobb időben jött az örmények

* Chácshádur rokonom! A király felkért, hogy egymással pár szót váltsunk.

deputációja, kik a szamosujvári örménység nevében jelentékeny összeget vittek a királynak ajándékol.

Ferenc király nem akarván üres kézzel elengedni az örményeket, megengedte nekik hálából, hogy tetszésük szerint kérjenek tőle valami ajándékot.

Pár óra mulva arcából kikelve rohan a királyhoz a Belveder igazgatója és jelenti, hogy az örmények Rubensnek világhírű Krisztus levételét a keresztfáról választották.

— Hm, pedig az nekem is becses emlékem.

Az örményeket azonban hiába kapacitáltak, megmaradtak a Rubens-kép mellett és nem tágitottak. A népies jellegű hagyomány szerint, mikor Ferencz király más képet ajánlott az örményeknek, azok így szóltak:

— Ha agygya agygya, ha nem agygya, hát nem agygya, punktum.

A király végre is szavának állt s 1806. óta a Rubens-kép a szamosujvári örm. kath. egyház tulajdona.

II.

Szamosujvárt, a mi derék örmény hazánkfainak nagytemplomában, egy mellék oltárkép fölbecsülhetetlen kincs, Rubens egyik legnagyobb remeke: Krisztusnak a keresztfáról való levétele,

Metszetekről mindnyájan ismerjük? legemlékezetesebb alakja a tisztos öreg arimathiai József,

ki létrán áll fönt, a kereszt ormánál, és foga közé szoritja a lepel sarkát, melybe a holt üdvözítőt alábocsájtják.

A mint mondják, a kép évszázadokon át Rómában volt, honnan a nápoleoni háboruk alatt Bécsbe, a Belvederbe vitték.

De hogy mint került Szamosujvárra?

Erről azt beszélik, hogy 1805-ben Szamosujvárról örmények küldöttsége ment Bécsbe, Ferenc császár elé és úgy megnyerte a felséges ur kegyét (alkalmasint pénzt adott neki kölcsön), hogy az uralkodó azt mondta:

— Válasszatok magatoknak a Belvederből egy képet, tetszéstek szerint. Nektek ajándékozom.

Az örmények el is mentek a galleriába, jó ízléssel és bölcsen kiszemelték Rubens remekművét, aztán bejelentették az igazgatónak:

— Ez lesz az a kép.

— Miféle kép?

— A melyet Ő Felsége kegyelméből magunkkal viszünk Szamosujvárra.

— Az nem lehet. Ezt a kincset nem ígérhette el a császár.

Az igazgató az ügyet a Felség elé terjesztette. Sürgette az ígéret megmásítását, könyörgött, rimázkodott. De Ferenc császár állott szavának. A boldog örmények világhírű remekművel tértek haza.

A kép azonban nem fért el az oltár fölébe. Magasabb volt kelleténél. Mit cselekedtek hát a szamosujváriak? Alul levágtak belőle jókora darabot . . .

Igy szól az anekdota. Szerencsére nem igaz, mert a vászon alsó része csak be van hajtva. De bizony ez is barbárság, ha így van.

Tóth Béla.

III

○ I. Ferenc alatt a szamosujvári örmények valami városi ügyben küldöttséget menesztettek, akkori plébánosuk vezérlete alatt Bécsbe. A hivatalos szóváltások után, a császár, — ki 1817-ben látta épülő templomjukat, — kérdé, hogy miben áll a templom építtetése?

Még csak egy kis képecskére volna szükségünk, válaszolt a plébános. A templom kész. A császár azt gondolva, hogy valami kis képecskéről vagyon szó, s ezeknek a szerény igényű embereknek valami igénytelen képecskén akad meg csakugyan a szemük, rendeletet adott ki, hogy a Belvederből választhassanak.

Ezek egy pompás, életnagyságu (állítólag) Rubens-féle drága festménynyel állottak odább.

Hazaérkezésük után figyelmeztetést kaptak, hogy nem volnának-e hajlandók a képet valami más fejedelmi ajándékkal visszacserélni, mert csak vétségből lett részükre átengedve, mivel rendkívül értékes. Kérjenek például nemesi

praedikátumot, mit a város keltezéskor használjon.

A válasz az volt, hogy már csak megmaradnak a felség kegyének e látható bizonyítványa mellett.

És a képet szépen berámázták egy oltár felett. Maig is sokan bámulják a főtéri templom remekműü ereklyéjét.

Törös Tivadar.

VAVE TÁ?

Maguk között élő, konzervatív hajlandóságu emberek laktak a régi Szamosujvárt, kik az elzárkozottságra élethivatásuknál fogva is utalva voltak. A férfiak hónapokig tartozkodtak idegenben üzleti dolgaikkal, mialatt otthon az asszonyok, gyermekek és öregek maguk maradtak. Aztán a sok üldöztetés, melyben beköltözésük előtt és után is részesültek, szintén arra utalta őket, hogy elővigyázatosak legyenek az idegenséggel szemben.

Kezdetben a város falakkal volt körülvéve, később pedig, mikor a falakat lebontották, nyílt utközlekedést nem engedélyeztek a városban. 1880-ig az országut is a város határán kívül vezetett, még a királyok érkezése alkalmával sem változtattak ezen az állapoton.

Nagyon természetes, hogy ilyen körülmények között idegen ember ritkán fordult meg a város-

ban, de ha olykor-olykor betévedt talán valaki, akkor félóra mulva az egész város tudta, hogy kicsoda, mi járatban van és mi a terveik. Egy ilyen maig is fenmaradt jellemző párbeszéd világítja meg a régi örmények ösztönszerű irtozását a felbukkanó idegenektől:

Vave tá? (Kicsoda?)

Incse tá? (Micsoda?)

Jep egile? (Mikor jött?)

Jep gethá? (Mikor megy?)

Most minden máskép van. Ha idegen téved a városba, bizony senki sem kérdi, honnan jött, mikor megy és mit akar. Katonaság is van, országút is van, idegen is van Szamosujvárt, csak a régi lakók tipikus alakja kezd mind jobban kiveszni.

„FACSEBINYE.“

Két Ászvádur Bogdán nevű fogadós élt Szamosujvárt a XVIII. században. Az egyik a »Hegy alatt« nevű fogadót, másik pedig a Felső-viz-utca végén, az árvaintézetel szemközt levő »Facsebinye« nevű fogadót birta.

Ez az elnevezés, mely a hajdanában hires, ma azonban omladozó korcsmához fűződött, most is él, eredete pedig 1781-ből való, mikor az emberek, főként az oláh nép, a jószivü, kegyes és adakozó Ászvádur korcsmáját, a másik

Ászvádurétól való megkülömböztetésül »Facse-binye«-nek (jótevőnek) nevezték.

A híres korcsma, hol negyven-ötven évvel ezelőtt a farsangi bálók nagyobb részét tartották, ma züllött állapotban van, a falait rudak támasztják, ablakai bevannak lécezve, a használatban levő szobákban pedig a nyomor ütötte fel tanyáját.

Aligha telik bele egy-két év s Szamosujvárnak ez a régisége is, mint a többiek, csákány alá kerül.

A SUVIKSZ SZAMOSUJVÁRT.

A szamosujvári gyógyszertár régi irományai között van egy számla, mely 1700. végéről való és »átszámítási« módszer szerint van megszerkesztve. Az átszámítási módszer azt jelenti, hogy a gyógyszertár gondnoka, a tétel sorozat végösszegének áthozatalánál mindkét oldalon 30 frttal többet számított a nagy mennyiségben vásárolt suvikszokért s a vásárló kereskedőt, legifj. Czetz Emanuelt kegyesen megcsalta.

A suviksz abban az időben, ugy látszik az előkelőbb patikai szerek közé tartozott, s az örmények háztartásában különösen Karácsony, Husvét és Pünkösd ünnepein birt nagy szereppel. A számlában megemlített tételek mindannyiszor Karácsony, Husvét és Pünkösd alkalmából

való vásárlásokra vonatkoznak, a mi azt mutatja, hogy ilyenkor, az általános tisztogatás közepe, a csizmákra is különös gondot fordítottak.

„A KIRÁLY MONDTA . . .”

A forradalom előtt bemutatnak egy Jakabffy nevű fiatal örmény főispánt a szórakozottságáról híres V. Ferdinándnak. A dolog szokatlan természeténél fogva meglepődést kellett volna színelnie a királynak a főispán fiatalságán, de a dolog nem így történt.

V. Ferdinánd véletlenül a bemutatási ceremónia alatt is szórakozott volt s a helyett, hogy csodálkozással vegyes megdöbbenéssel azt mondta volna: ilyen fiatal és már is főispán, így felelt:

— So jung und schon Jakabffy.

„HURDUKÁTA.”

A »második« utcában levő, hajdan igen híres, felette zajos és nagyon látogatott fogadót, több mint százhusz év óta Hurdukáta néven ismerik az emberek. Annyira népszerűvé vált ez az elnevezés, hogy a város is a maga hirdetéseinben mindig ezzel a névvel emlékezik meg a híres fogadóról, hol a jó régiek az ő nagy-szabásu zenebonáikat rendezték.

Tettek kísérleteket több ízben egy-egy bárányt, vigadozó betyárt s más efféléket ábrázoló cégek kifüggesztésével, de nem sokat ért, mert a nép szemében továbbra is csak Hurdukáta maradt a fogadó, mely zajosságával tulszárnyalta a város összes korcsmáit.

Nem lévén a régi világban Hotel-ek, pálmafákkal, fikuszokkal és melegházi növényekkel berendezett téli kertek, miként ma, igen természetes, hogy megfordult ebben a fogadóban mindenki, a ki a társaságos összejöveteleknek kedvelője vala. Urak, »hivatalisták, tanácsbéliek« katonák, szegény emberek egyformán látogatták a Hurdukátát, hol a hiányos berendezés következtében a hirhedt szamosujvári demokrácia egy újabb melegágyat talált magának.

Megtörtént nem egyszer, hogy a borosasztal demokratikus levegőjében éles differenciák támadtak az emberek között s ilyenkor a régi örmény asszonyok keresztet vetve magukra, mondták:

Álvé hurdukát gánin . . .

a mi azt teszi, hogy már megint nagy lárma van abban a fogadóban. Ez pedig nem véletlen jelenség, hanem naponta és óránként ismétlődő törvény vala, úgy hogy a szegény asszonyok végül egyebet sem láttak a fogadóban, mint hires lármázó helyet, hol reggeltől estig és estétől reggelig folyt a muzikaszó, ének, kiabálás és lármázás. El is nevezték Hurdukátának

vagyis lármázó helynek, mely név rajta maradt a mai napig, jóllehet most már nagyon csöndes és szolidul viseli magát, mintha nem is az ő kopott falai között folytak volna a régi Szamos-ujvár hires-lármás vigalmai.

MEGHALT GERGELY TÓT . . .

Az érdekekben megboldogult néhai Frankuc tanácsosról beszélük, hogy nagyon gyorsbeszédű ember volt, a ki egyuttal szerette mindenben a rövidséget. Beszédében és írásaiban sokszor annyira vitte ezt a jó tulajdonságát, hogy gyakran legbizalmasabb emberei sem tudtak rajta eligazodni. Megtörtént egyszer, hogy egy hetivásár alkalmával egy tót házaló az utcán összeesett és meghalt. Épen távozni készült Frankuc tanácsos hivatalából, mikor jelentik neki az esetet és ingyen sirhelyet kérnek az elhunyt házaló számára. Frankuc tanácsos miután meghallgatta a jelentést, rögtön leült és gyorsan papírra vetette a következőket:

— Meghalt Gergely tót, harang neki 3. 4, 8, 12, uj kápolna sir.

Sokan találgatták, vajjon mit akar mondani a tömör iromány, de nem voltak képesek megfejteni. Végre is elmentek a sirásóhoz, kinek az írás szólt s a ki már jártas volt az ilyen talányok megfejtésében. Gergely, a sirásó aztán

meg is magyarázta, hogy abban az írásban tömörített szerkesztéssel az van mondva, hogy meghalt egy tót ember, kiért háromszor kell napjában harangoztatni és pedig reggel 8 és 12, délután 4 órakor, sírhelyet pedig az új kápolna szomszédságában kell keresni.

OKOPLALÓ CENTUMPÁTEREK.

A mostani cegei gróf nagyapjának, gróf Wass Samunak, a híres amerikai utazónak egy ízben szüksége volt a szamosújvári képviselő-testület támogatására. Valami birtoküggyről volt szó, melynek kedvező elintézése a grófnak különös érdekében állott. Meg is kérte külön-külön a centumpátereket, s azok meg is ígérték támogatásukat, mikor azonban tárgyalás alá került a dolog, egyhangulag leszavaztak,

Néhány nap múlva a közgyűlési tárgyalás után, meghívta Wass Samu gróf az összes centumpátereket Cegébe »barátságos ebéd«-re. Azok ünnepi diszbe öltözének s várták a kitűnő ebéd kezdetét.

A gróf mindenik centumpáterrel kezét szorított és nagy örövendezés között diskurálgatott velük:

— Nem is képzelik az urak, mennyire boldognak érzem magamat, hogy megtiszteltek becses megjelenésükkel.

A centumpáterek illemkedtek, kellemkedtek, szemérmeskedtek és biztosították a grófot, hogy csekélység az egész dolog, szóra sem érdemes.

Ilyen kölcsönös udvariaskodásban telt el négy-öt óra, mialatt a jó centumpáterek majd le-roskadtak az éhségtől. De valahára mégis teritni kezdtek s egy jó félóra múlva, mikor a centumpáterek már az ájuldozás előtt állottak, jelenti az inas, hogy tálalva van.

A gróf rögtön az asztalfőre ült s onnan buzdította az éhes centumpátereket:

— Nagyon kitünő leves, csak tessék minél többet.

Azok pedig vettek volna kínálgatás nélkül is, de az inasok olyan rohamosan vágattak a tálakkal tova, hogy mire vehettek volna, már hire hamva sem volt a levesnek.

Következett a pecsenye.

— Nagyon kitünő pecsenye, csak tessék minél többet, — ismétlé a gróf.

A szegény centumpáterek ismét nem vehettek, s így jártak a többi fogásokkal is. Az inasok megmutatták az ételeket s egy-kettőre már kivolt öntve a tálak tartalma az asztal közepén elhelyezett nagy vasedénybe.

Végre megsokalotta egyik a dolgot és szemrehányólag fordult Wass Samuhoz:

— Miért gunyolodik velünk a gróf ur?

— Ments isten — felelé Wass Samu. — Az urak megígérték nekem ugy-e, hogy mellettem lesznek a közgyűlésen és leszavaztak. Én is megígértem hát az uraknak, hogy ebédet adok és nem adtam: ennyi az egész. Reméllem ezért még nem leszünk ellenségek.

Aztán szívélyes bucsut vett mindenik centumpátertől, kedves egészségükre kívánta az ebédet, mialatt maga az asztalhoz ült és az éhségtől támolygó emberek rettentő irigységére jóízűen falatozni kezdett.

PROTESTÁLOK!

A régi világban a »brákhium« ellen való protestálásnak legegyszerűbb módja az volt, hogy a nemesi ház lakója a hatóság emberei által a ház udvarára bevert cöveket kivette helyéből és a végrehajtó bizottságnak tudtára adta, hogy a végrehajtás ellen protestál.

A bizottság ilyenkor tudomásul vette a kijelentést s azzal tovább ment, hogy más helyeken cövekeljen, a mi a végrehajtás külső szimbolumát képezte.

Egy örmény ház udvarán is megjelent hajdanában Szamosujvárt a brákhium s mikor a cöveket földbe akarták illeszteni, az asszony harsány hangon elkiálltotta:

— Protestálok!

A figyelmeztetés azonban mit sem használt, mert a végrehajtást foganatosító szenátor erőlyesen ráparancsolt a város hajdujára:

— Ne hallgass rá, csak verjed.

— Micsoda? — pattant föl az asszony, — hogy csak azért is verje. No hát verje, azt a mindenét a brákliumjának, de ne ide, hanem...

De bizony a szenátor sem várta meg a mérges asszony további ígét, hanem brákhiumával együtt kerítésen-bokron keresztül eliramodott. Csak mikor jó messze jártak a háztól, kérdezte ártatlan arccal a hajdutól:

— Te Orosz! Nem emlékszel, hogy mit is mondott az az asszony?

Orosz, a hajdu azonban igazságos ember volt, tehát igazságosan is válaszolt:

— Azt mondta a szenátor urnak, hogy...

— Csakugyan azt mondta?

— Meghiszem azt. Tisztesség ne essék szólnán, még sokkal furcsábbakat is mondott.

—

EZ ABLONSZKI!

Hannoverek voltak az ötvenes években Szamosujvárt. A daliás vitézek nagyon megkedvelték az örményeket s annyira jól érezték magukat közöttük, hogy a régi »billiárd«-ban vagy más-kép bálházban (a mai járásbirósági épület) műkedvelő előadásokat is rendeztek.

Egy ilyen műkedvelő előadás alkalmával történt, hogy egy urnő felismerte a nála lakó és a szinpadon parokával, álszakállal és kifestett arccal megjelenő tisztet. Örömeiben felkiáltott:

— Vakuljak meg, ha ez nem Ablonszki!

—

SÁRKA DINÉ — NEM SARKADINÉ.

A Hannoverek szamosujvári tartozkodása idején egy kapitány a városi nagyvendéglőbe tért és sárga dinnyét akart rendelni az örmény vendéglősnél.

— Kérek ed sárka diné és ed fogd meg (villa), — mondá.

A vendéglős bizalmasan hunyorított szemével s rögtön eltávozott. Negyedóra múlva ismét megjelent, karján egy Sarkadiné nevű hölgygyel, kit szemtelen vigyorgások között bemutatott a kapitánynak.

— Ajánlam a kapitány urnak Sarkadini aszszanságot.

— Aber fene meketyó, — szóla mérgesen a kapitány. — Nem sárka diné togd meg, hanem sárka diné edd meg, adjál nekem.

—

KISS ERNŐ.

Besoroztatása alkalmával, atyja vele ment Pozsonyba, hogy mint hadapródot egy huszárezredbe felvétesse. E végett az illető ezredeséhez ment, hogy besoroztatása érdekében a szükséges lépéseket megtegye.

Az ezredes még nem fejezte be ebédjét s egy kissé boszankodott a látogatás miatt, de azért elfogadta az öreg Kisst, ki kérelmét elő is adta. Kijelenté, hogy fia erőnek erejével huszár akar lenni,

Az egyszerű nemesnek, kinek ruházatából egyáltalán nem lehetett kivenni Krözus voltát, azt mordta kurtán az ezredes, hogy ez ügyben ő nem illetékes és forduljon az öreg a sorozó parancsroksághoz. Kiss megjegyezte, hogy fiát nem akarja közkatonának adni, hanem hadapródnak szeretné felvétetni a huszárezredbe.

Az ezredes szinte kicsinylőleg mérte végig az öreg Kisst s hidegen szólt:

— Tudja-e kérem, hogy ezredünkben csak főnemesek vannak, s hogy a tisztikar minta gavallérokból áll? Képzelteri, hogy egy hadapródnak milyen nagy mellékjövedelemre van hát szüksége!

Az öreg Kiss csendesen, nyugodtan mondá:

— Fiamnak tizenhatezer forintot adok havonként; gondolom, hogy az egy hadapródnak csak elég lesz.

Az ezredes rendkívül elámult e szavakra és épen felelni akart valami mentegetődző dolgot, midőn kinyilt a szomszéd szoba ajtaja és neje lépett be és nagy élénkséggel hívta férjét az ablakhoz.

— Pompás uj lovakat hoztak az ezred számára! — mondá lelkesülten.

— Bocsánatot kérek asszonyom, — vágott közbe Kiss, — azok a lovak az én ménesemből valók. Összesen hatvan darab, s fiam huszár felszerelésére szántam!

Az ezredes valóságos extazisba jutott e második nagyszerű felfedezésre és kapta sapkáját s kardját és pár perc múlva Kiss Ernő huszár kadét lett.

*

1842-ben Kiss Ernő már kapitány volt. Ekkor történt meg vele, hogy a tréncsényi gyógyfürdőben tartózkodva, egy kártyajátéki bravourájával nagy feltűnést keltett. Egy lengyel időzött ugyanis e szezon alatt a kérdéses fürdőben. Grófnak volt bejegyezve a vendégkönyvbe s hazard kártyázásával vonta magára a figyelmet. A force-a az volt, hogy ha észrevette, hogy a tétel nagy, olyankor a játzókat háromszoros-négyszeres tételekkel ijesztgette és így rendesen nem adták meg a kérést s ő csaknem mindig nyert.

Egy nap a »gróf« négyezer arannyal ijesztgette a játékosokat. Természetesen nem akarta

senki e nagy összeget kockáztatni. Kiss Ernő véletlenül ott volt és oda szólott a grófhhoz:

— Tartom a négyezer aranyat! Általános izgalom támadt e szavakra, de a gróf, hogy elijeszze Kis Ernőt, hatezer aranyot vágott vissza.

Kiss Ernő intett szolgájának s oda szólott:

— Eredj haza és hozd el azt a ládát, Tudod? Pár perc múlva az inas megjelent a ládával. Kiss Ernő felnyitotta. Tele volt arannyal. Belemarkolt.

— Itt van a hatezer arany — mondá Kiss, a mint leolvasta, — és hívok vissza még nyolcezeret!

A lengyel »gróf« megadta és egy félóra múlva egy krajcár nélkül hagyta el a játékasztalt és másnap a fürdőt.

Kiss Ernő az elnyert nagy összeget az akkori trencsényi alispánnak, Marcibányinak adta át s kérte, hogy ossza ki a kártyázás közben tönkrement urak közt. Természetesen nagy gyöngédséggel.

*

Egyik aradi minorita — ki szemtanuja volt a kivégzésnek, — beszéli el, hogy Sweidl, Dessewfy, Lázár és Kiss Ernő tábornokokat a vár sáncaiban lötték egyszerre agyon. Kiss Ernő, Sweidl és Dessewfy között állott a sorban egy pár lépésnyi távolságra. Keze ujjain ragyogó arany gyűrűket viselt. Midőn a vezénylő őrnagy

jelt adott kardjával a katonáknak és a fegyverek eldőrdültek: Kiss Ernő még akkor is mozdulatlanul térdelve maradt, míg a többiek halva dőltek a porba. Csak vállát furta keresztül egy golyó.

És e rettenetes percben egy hang nélkül, szoborként térdelt tovább. Csodálatos hősi szív!

A vezénylő őrnagy elsápadva rendelt Kiss Ernő elé más három katonát. Célba vették drága szívét s egy intésre mind a három golyó keresztül furta azt.

— Imára! — hangzott akkor a vezényszó és a katonaság a papokkal együtt letérdelt.

Mondják, hogy kevés szem maradt szárazon.

Törös Tivadar.

✧ HAYNALD PÜSPÖK SZAMOSUJVÁRT.

Erdélyi püspök korában a boldogult Haynald biboros meglátogatta egy alkalommal Szamosujvárt is. A külső ceremonia minden pompájával készült fogadására az örmény polgárság. A város végén — a Kolozsvár felől jövő országot két oldalán hatalmas diszkaput állítottak fel s ottan sereglett össze a tanácsbeli urakon kívül az ünneplő közönség egész sokasága. A püspök kocsijának közeledtére egyszer csak megkondulnak a harangok, mialatt az embereknek egy kisebb csoportja még mindig nyugodtan diskurálgat a régi városháza előtt levő téren. A

felső-viz-utca felől azonban lélekszakadva fut lefelé egy örmény atyánkfia és utközben figyelmezteti az embereket a püspök érkezésére. Mikor aztán a városháza előtt álldogáló csoportot meglátta, nagybuzgón feléjük sietett és hamisítatlan örmény zsargonban, az *u* és *o* betűk felcserélésével, így nóggatta elmaradt társait:

— Fu(*o*)ssatak, fu(*o*)ssatak és szo(*a*)rjatak virágakat a pöspek elejibe

—

o HAYNALD PÜSPÖK ÉS AZ ÖRMÉNY PATIKÁRIUS.

Bérma körutjában Haynald erdélyi püspök egy este Tordára ért. Első tapasztalata az volt, hogy a pénze, hogy-hogy nem, az uton elfogyott. Nem szólott senkinek, hanem bezárkozott szobájába és gondolkozott, vajon honnan lehetne száz aranyat rövid idő alatt és feltűnés nélkül kölcsönözni. A mint az ablakon kinéz, meglátja a lámpák halvány világánál a gyógyszer-tár cégéréen W. G. örmény patikarius nevét.

— Nincs baj, majd irok az én jó emberemnek W. G.-nek, benne megbizhatok.

El is küldi inasát a következő recepttel a gyógyszer-tárba:

Rp:

Auri. optim.

Körmöciani.

No. Centum.

Ds: Szüks. esetén

naponként 1 drb. elhasználandó.

Torda 185* 10/VII.

Dr. Haynald.

Ad rationem meam.

Csenget az inas, felkölti a segédet és átadja a receptet. Olvassa a segéd egyszer, kétszer, tizszer az irást, de nem ért egy szót se belőle.

Ez valami új nyavalya lehet bizonyára, a mit most találtak ki — gondolja — és bemegy a principalishoz, hogy tanácsot kérjen.

— Hagyja csak rám, — szolt W. G. a mikor a Haynald aláírását meglátta, — majd magam fogom elkészíteni.

Elővett erre egy közönséges faskatulyát, beletette a százdarab körmöci aranyat, kívül pedig ráírta: Óvatósan használandó, naponként egy darab.

Az inas nemsokára aztán átadta a püspöknek az örmény patikarius által készített *orvosságot*.

A KI NEM TALÁLTA FEL A PUSKAPORT.

Az ötvenes években herceg Schwarzenberg, Erdély katonai kormányzója, a szamosujvári

cs. és kir. hadapród iskolában szemlét tartott. A látogatást megelőzőleg az intézet növendékei között négy-öt napig állandóan a Schwarzenberg neve járta.

A tanárok egyebet se mondtak, minthogy: vigyázzatok fiuk, mert Schwarzenberg így, Schwarzenberg úgy, egy szóval nagy készülődés és nagy izgatottság volt az intézetben.

Végre bekövetkezett a nagy nap, Schwarzenberg megjelent az iskolában.

— Tessék kérdeni, — szólt a tanárok egyikehez.

A tanár felszólít egy fiut és a következő kérdést intézi hozzá németül:

— Mond meg fiam, hogy ki találta fel a puskaport?

A fiu nagy zavarában ide-oda kapkod, végre a társai által sugott Schwartz Berthold nevet félre értve, nagy megkönnyebbüléssel mondá:

— Schwarzenberg.

— Édes gyermekem felelt erre a tanár; — Ő Excellenciája kétségkívül igen nagyeszű és igen hatalmas ur, de a puskaport még sem ő találta fel.

A „NAGY ÉGÉS” IDEJÉBŐL.

Az 1854-iki nagy égés alkalmával, mely a félvárost elhamvasztotta, óriási kétségbeesés

uralkodott az emberek között. Mikor a tűz kiütött és a nagy szél következtében egyik ház a másik után kigyuladt, a lakosság nagy rémületében folytonosan víz után kiálltozott:

— Vízet, vízet emberek! — visszhangzott minden utcában.

Történetesen egy örmény ember föld részeg volt a katasztrófa alkalmával és a víz után kiabáló emberek ellenében torkaszakadtából ordította:

— Bort, bort emberek!

Az elkeseredett népség közrefogta nagy dühében s talán agyon is verik, ha a város hajdui segítségére nem sietnek. Így is annyira elpáholták, hogy mikor megszabadult az ütésektől, panaszkodva feljajdult:

— Adhatnátok talán egy kis bort is, mert, jaj de pogányul elvertetek.

—

▷ AZ ILLEMTUDÓ TRÓNÖRÖKÖS.

A szamosujvári születésű Esztegár Vártán, bécsi mechtárista érsek mondta el 1885-ben, szamosujvári látogatása alkalmával a következő kedves apróságot.

Egy izben a bécsi Praterben sétált, mint fiatal mechtárista, midőn hirtelen nagy szél kerekedett és lekapta fejéről a papi süveget.

Épen a süveg után akart iramodni, midőn hallja, hogy háta mögött, mintegy tizenöt-husz lépésnyire egy idősebb ur így szól a vele sétálgató gyermekhez:

— Eredj fiam és vedd fel a kalapot.

A kis fiu egy pillanat elérte a kalapot és bájos ártatlansággal nyujtotta át a következő szavakkal:

— Tessék *néni*, itt a kalap.

Az ilemtudó gyermek *Rudolf* trónörökös volt, az öreg ur pedig nagyatyja, *Károly* főherceg.

KEDÉLYES UTITÁRSÁK.

Sietős utja volt hajdanában D. doktornak Kolozsvárra. A kérii fürdőnél levő »Cserepes« nevű fogadónál megállott kocsijával és egy pohár borra betért. Ugyanakkor érkezett meg G. tanácsos Kolozsvárról és a fogadó előtt ő is megállott. A két utas, kiknek egyike Kolozsvárra, másika Szamosujvárra, vagyis *két teljesen ellenkező irányban* tartott, a fogadóban igen kellemes perceket töltött a borosasztalnál.

Mindkettő külön társasággal, külön asztalnál mulatott s észre sem vették, hogy az idő egészen beesteledett. Gyorsan intézkedtek tehát, hogy a kocsis azonnal fogjon be, de már ekkor annyira mámorosak voltak, hogy azt sem tudták hányadán vannak.

A nagy sietségben mindkét utas egy kocsiba került, s a beülés után szerencsésen el is aludtak. A D. doktor kocsisa azt híven, hogy gazdája talán meggondolta a dolgot, az üres kocsival nyolc-tíz lépés távolságban követte a Szamosujvár felé haladó G. kocsiját, melyben a két utitárs az igazak álmát aludta.

Egyszer csak nagy zökkenőn halad át a kocsi s a két utitárs felébred. Tünődnek, tépelődnek rajta, vajjon, hogy került a másik kocsiba.

— Ugyan kihez legyen szerencsém — kérdi végre G. titokzatos utitársát patriarkális nyilt-szivűséggel, — és hova tetszik utazni?

— Én dr. D. vagyok Szamosujvárról és egy nagyon sürgős dologban Kolozsvárra utazom; de ha meg nem sérteném, bátor vagyok én is megkérdezni: ugyan kihez legyen szerencsém és mi járatban van?

— Én G. tanácsos vagyok és épen most jövek haza Szamosujvárra.

— Nagyon örvendek, akkor legalább együtt utazhatunk, — szólott kitörő örömmel D. doktor, s a két utitárs szépen visszakérült még az nap este Szamosujvárra.

A KIRÁLY LÁTOGATÁSA.

Király látogatás volt 1852-ben Szamosujvárt, I. Ferenc József, az akkor még koronázatlan

király körutat tett Erdélyben s így került Szamosujvárra, hol a fiatal királyt nagy pompával és lelkes óvációval fogadták. Az egyik küldöttsége szónoka (a hagyomány szerint a városé) a király elé érve nagy elfogodottsággal belekezd beszédébe :

— Felséges Urunk! Szamosujvár szab. kir. város és polgársága hódolva jelenik meg Felséged színe előtt, hogy . . . hogy . . . hogy . . .

A király atyai jóindulattal bólintott.

A szónok tovább akarta folytatni a beszédet, de nagy elfogodottságában nem volt képes a sok »hogy«-okból és »hát«-okból sehogysem kivergődni.

— Kérjük Felségedet, hogy . . . hát . . . hogy . . .
— próbálta ismét a szónok, de miután most sem ment semmire, egyszer s mindenkorra elhallgatott.

Ezután a Felségre következett a sor, ki mintha semmit sem vett volna észre, így kezdte válaszát :

— Jól esett hallanom, a hódolat és szeretett megnyilvánulásának eme szép tolmácsolását, melynek minden egyes szavai felejtetetlenül vésődtek szívembe . . . Isten áldása legyen a városon és polgárain, — mondá végül a Felség, s még az nap elhajtatott Kolozsvárra.

DER OHÁNNESZ.

Még halála után is a legnagyobb szeretettel emlékeznek vissza az emberek a nemesszívű János papra, (Der-Ohánnesz) ki nagyapáinknak az Isten igéjét hirdette. Kiváló szónoki tehetség volt ez a János pap és hatásának a titka abban állott, hogy rendkívül közvetlenül tudott a néphez szólni. Tipusa volt az igazi lelki pásztornak, ki a templomon kívül, az életben is vezetője, oktatója és vigasztalója maradt híveinek.

Megis siratták az örmények, mikor a világból elköltözött, de még a könnyeknél is szebben beszél szeretetükről az a kegyelet, melylyel a János pap emlékezetét megőrizték.

*

Az üdvözülésről prédikált Der-Ohánnesz az örmény hiveknek. A prédikáció magyar nyelven folyt és egyik motívumát a dicsekvés utálatos voltának fejtegetése képezte. A hivek nagy áhitattal és figyelemmel hallgatták az ékesen szóló papot, kit közvetlen modora miatt rendkívül szerettek.

A ki maga magát dicséri s először teszi: az gyanus — kezdte Der-Ohánnesz.

Ha másodszor is teszi: nota bene.

De ha harmadszor is ezt cselekszi, akkor vegyétek elő a bugyellárisotokat és írjátok bele, hogy: gazember.

*

Gyergyó-Szent-Miklóson, mint plébános működött Der-Ohánesz, de nagyon vágyott vissza, az örmények Mekkájába, Szamosujvárra. Folyamodást intézett Fogarassi püspökhöz, melyben kérte, hogy helyezze őt át Szamosujvárra kápláni minőségben.

— Na fiam, te ugyan jól csinálod. Cseberből akarsz vederbe menni.

— Engedjen meg Eminenciád, de mit tehetek én róla, ha jól érzem magamat a vederben.

A püspök természetesen teljesítette kívánságát és áthelyezte Szamosujvárra a derék plébánost.

*

Mikor Haynald biboros, mint erdélyi püspök, látogatást tett Szamosujvárt, feltűnt előtte a Der-Ohánesz kopottas reverendája:

— Nincs más reverendád fiam?

— Ez az egyetlen, — válaszolt a Der-Ohánesz.

Haynald már-már megdorgálni akarta a jámbor papot, midőn felvilágosították, hogy ez az ember a legnagyobb jótevője a szegényeknek, ki az uj reverendáját is egy nyomorgó családnak adta oda.

*

Csikorgó téli hidegben megindult Der-Ohánesz a legelhagyatottabb házakba, hol tudta, hogy éhező és nyomorgó családok vannak.

A házban kuporgó emberek egyszer csak azon vették észre magukat, hogy az ajtón

vastag pokróc, téli kabát, kenyér és szalonna repülnek be.

Ilyenkor mondták:

— Most jár a mi angyalunk.

*

Nyolc napig nem volt egy fiu az örm. kath. elemi iskolában, hol egyidőben Der Ohánessz is tanított.

A kis fiu azzal védekezett, hogy meghalt a nagyanyja s ezért nem mehetett iskolába,

— Látod fiam, hogy hazudsz. Hiszen azóta buzsenyicát is csinálhattak volna a te nagyanyádból.

*

Állandó látogatója volt a Der Ohánessz méhesének egy széki református magyar ember. Mihelyt megtudta az istenfélő pap, hogy az ő hűségese látogatója »eretnek,« kezdte térítgetni.

— Másvilágon üdvözülni fogsz, az angyalok társaságában lesz helyed, — biztatta a megrogzött embert s mikor a sok szép szó mit sem használt, érzékenyebb hurokat kezdett pendíteni.

— Adok fiam öt kas méhet, ha kitérsz.

De a széki magyart ez a csábítás sem tudta megtántorítani.

— Hát inkább akarsz te a Lucipér fenekébe, mint az Ábrahám kebelébe jutni?

— Jó nekem ott is; — felelt rendithetetlenül az igazhitü kálomista.

— Legyen úgy, a hogy te akarod. Csakhogy akkor add meg nekem még ezen a héten száz forint tartozásodat.

Erre már a széki magyar lelkében is tuskodások támadtak. Végre megszólalt:

— Ha tesz a tisztelendő ur a száz forint mellé még százat, akkor nem bánom. Csak azt az egyet ne kívánja, hogy zsidó legyek.

A SZAMOSUJVÁRI PÁHOLY.

A kolozsvári nemzeti színházban a jobb és baloldali proscenium páholyok felett levő fülkéket, melyek a karzattól egy-egy deszka által vannak elválasztva, évtizedek óta szamosujvári páholyoknak hívják.

Az érdekes elnevezésről több féle mendedonda kering, melyek azonban, miként a hirlapok szokták mondani, megerősítésre várnak.

A szamosujváriak úgy tudják, hogy valamikor régen, negyven-ötven évvel ezelőtt két örmény ember tévedt a színházba és a pénztárnál páholyjegyet kértek.

Az öt forintot persze sokallották s addig alkudtak, míg végre a pénztáros megunt a dolgot és odahivatta az egyik jegyszedőt.

— Mutassa meg ezeknek az uraknak a páholyokat.

A jegyszedő megmutatta a földszinti, első és második emeleti páholyokat, de az örmények mindenikért sokallották a díjat.

Végre megakad az egyiknek a szeme a karzat folytatásában levő, két-három személyre berendezett s kívülről igen mutatos fülkéken.

— Hát azoknak, *ott fenn*, mi az áruk?

— Husz krajcár, — felelt a jegyszedő, mire az örmények boldogan megváltották jegyeiket.

Három óra eltelte után mélységes csalodással tértek haza a színházból, mert a sugólyuk előtt levő lámpáknál és a rostélyok mögött örködő tűzoltóknál egyebet, legnagyobb erőlködésük mellett sem láthattak.

Azóta szamosujvári páholyoknak nevezik a fülkéket, miket a kolozsvári diákok és a karzatlátogatók óvatosan kikerülnek, miután tudják, hogy onnan mindent lehet látni, csak a szinpadot és színészeket nem.

—

UBI EST „KALAPÁCS.”

Kapatán Márton kanonok igazgatósága idejében szigoruan el volt tiltva a gyulafehérvári szeminarium növendék papjainak a magyar nyelven való beszélgetés. De nem volt szabad más nyelven sem beszélgetni a latin kivételével, mivel Kapatán azt tartotta, hogy csakis így lesznek képesek a kispapok elsajátítani idővel a latin nyelvet.

A rendelet ellen vétők nagy, nagyobb és legnagyobb dorgálásokban részesültek, valahányszor panasz érkezett ellenük.

Történt egy ízben, hogy Kapatán kanonok a tanuló-teremben foglalatoskodott és hirtelen kalapácsra volt szüksége. Megszólítja az egyik kispapot:

— Domine! Ubi est »kalapács« ?

A kalapács szóra zajos derültség támadt a teremben. Ugy mondják, hogy Kapatán kanonok az eset után elnézőbb volt a kispapok fogyatékos deák tudása iránt.

AZ ELSŐ LOVAGIAS ÜGY.

Összekülömbözött egy »benszülött« egy jövevényel. A dologból természetesen lovagias ügy lett, melyet az idegen annál inkább forszírozott, mivel azt remélte, hogy a duellálásban járatlan örmény ember a párbaj hírére rögtön bocsánatot fog kérni.

De nem így történt.

Az örmény ember a megbizottak legnagyobb meglepetésére kijelentette, hogy a kihívást elfogadja, sőt a fegyveres elégtétel adásba is szívesen belemegy.

A megbizottak kezdtek már holmi párbaj kapacitást vélni a kissé rokkant testü emberben, midőn annak ajkai megnyiltak:

— A kihívást elfogadom, de tekintettel arra, hogy a sértett én vagyok, feltételeimet igen méltányosan szabtam meg. Tehát 1. vont csövü pisztolyok. 2. három lépés távolság. 3. az első lövés engem illet.

A megbizottak nagyon lehültek a nem várt ajánlaton és felük nevében visszautasították a feltételeket.

— Akkor mondják meg annak az urnak, hogy közönséges gyáva, a ki hetvenkedni tud, de elégtételt adni nem mer.

Igy végződött az első lovagias ügy Szamosujvárt.

—

HOL VAN SZAMOSUJVÁR?

1880-ig semmitéle ut nem vezetett keresztül a városon. A régi örmények azon a nézetben voltak, hogy van elég vagyona Szamosujvárnak és nincs reá szorulva, hogy a lakosság megélhetése végett mesterséges forgalmi piacot létesítsen. A kinek kedve van jöjjön be gyalog Szamosujvárra, de legjobban teszi, ha így sem jön. Ennek az elvnek érdekében az ország és megyei, sőt még a közeli községekből bevezető utakat is a város határán vezették el, úgy hogy a városon keresztül vezető direkt összeköttetés a legutóbbi időkig nem létezett.

A Kolozsvárról Deésre vagy Deésről Kolozsvár irányában közlekedő utasok kénytelenek voltak a kériői fördő felé vezető, ma már megszüntetett utvonalat használni, mert Szamosujvár megközelíthetetlen volt. 1838-ban végre elhatározta a város a gubernium hozzájárulásával, hogy a régi ut összeköttetést megváltoztatja, de a terv tervnek maradt 1880-ig, mikor a város kiépítette a mai utvonalat, mely Deés és Kolozsvár irányában Szamosujvár főutcáin vezet végig.

Még a régi időből származik ez a tréfás definíció, melylyel az idegenek a Szamosujvár után kérdezősködő utasokat informáltak.

— Kerüljön arra jobbra, aztán menjen felfelé és kanyarodjék be egy kicsit balra, de előbb huzodjék beljebb: ott van Szamosujvár.

KI VOLT JAKABB BOGDÁN?

Mai emberek legfeljebb hiréből hallották Szamosujvár híres főjegyzőjének, később országgyűlési követjének a nevét, míg a magyar közönség vagy semmit, vagy még annál is kevesebbet, ha tud róla. Pedig híres, nevezetes ember volt Jakabb Bogdán, ki, mint jogakadémiai igazgató, mint miniszteri osztálytanácsos, mint főispán és mint képviselő, mindig a legkiválóbbak közé tartozott.

Egy erdélyi képviselő érdekes nyilatkozata jellemzi legjobban a J. B. kiválóságát, melyet mint utolerhetetlent emlegettek.

— »Nem vagyok író, — ugymond a képviselő egy fogadás alkalmával — nem vagyok szónok, — de ha kell irok regényt, irok novellát; sőt ha mindenáron meg kell lenni, lefőzöm Jakabbot az országgyűlésen!«

HOGYAN BONCZOLT CSÁUSZ DOKTOR?

A budapesti orvosi fakultás néhai anatómiai profeszora, az istenben boldogult Csáusz doktor, tősgyökeres örmény szülőktől származott s mint ilyen, buzgó vallásos nevelésben részesült. Ez a vonás annyira megmaradt a hirneves doktorban később is, hogy habár foglalkozása nagyon is a pozitív dolgok vizsgálatára utalta, még sem volt képes a vallásos érzést szívéből kiirtani. Egyik tanítványa írja, hogy mikor az óra delet ütött, boncolás közben rendesen félbeszakította munkáját s a hallgatóság nagy meglepetésére imádkozni kezdett a boncoló asztalnál.

— És most adjunk hálát a mindenhatónak, ki e remeket alkotá, az Atyának, Fiunak és Szentlélek istennek nevében, Amen, — szokta mondani az asztalon levő holttetemre mutatva, s az imádkozás végeztével tovább folytatta a boncolást.

AZ ANYAI ÖRÖKSÉG.

Dr. Császár Márton jóideig mindennapos volt Hollósy Kornélia szalonjában.

Őt ugyanis többféle erős kötelék füzte a szalon asszonyához: rokonság és hála. A művésznő anyja ugyanis Császár leány volt, maga a tanár pedig keresztapja a művésznőnek. Ugy szetette, mint a tulajdon édes leányát. E rokonszenvet a hála is növelte, mert dr. Császár a pesti és bécsi egyetemeken a Hollósy Kornelia atyja neveltette s látta el költséggel. E jó tanár, ki utóbb vagyónának legnagyobb részét szegény tanuló ifjak részére ösztöndíjakul hagyta, nagy örömét lelte keresztlányának dicsőségében és szeretetre méltóságában. A mikor csak tehette, ment a színházba, hogy őt hallgassa. Akkor is, midőn már betegeskedett s estéit tanácsosabb lett volna a szoba falai között tölteni, ott ült a kaszinói erkélyen, hallgatva a hallgatókkal és tapsolva a tapsolókkal. Saját családi büszkeségnek tartotta keresztlányának fényes sikerét, melyet lelke mélyéből élvezett. Nem egyszer mondá a művésznőnek nyájasan:

— Kedves húgom! az a szép hang, az a szép anyai örökség

Ha aztán valamelyik vendég megkérdezte, hogy hát az édes anyja is szépen énekelt? az öreg tanár mosolyogva mondá:

— Az nem, hanem annak fiu testvére, ki szatmári kanonok volt s gyönyörű hanggal s kiváló zenei tehetséggel birt.

Vadnay Károly.

GÁBRUS ZACHAR.

Polihisztor, ezermester és tanító volt egy személyben az istenben boldogult Gábrus Zachar, kire Kőváry László historikus már ötven évvel ezelőtt a legnagyobb csodálattal tekintett. Ő nevezte el »eltemetett lángész«-nek az érdekes embert, ki a mi viszonyaink mellett, kicsiben megfelelt a debreceni tudós profeszor Hatvani-nak is, azzal a külömséggel, hogy az örmény nép nem fogta reá, hogy az ördögökkel cimborál.

Sőt inkább az isten dicsérete vezette minden szándékában a jeles férfiut, ki a nagyszabásu, de specialisan városi nagyságok sorrendjében, mindjárt a legkiválóbb örmény, Lukácsi Krisztof plébános után következett.

Idegen ember, ki a század első évtizedeinek társadalmi viszonyait s azt a specialis millieut, melyben a szamosujvári örménység nevelkedett, — nem ismeri, fogalmat sem alkothat magának a Gábrus Zachar érdemeiről. Kinevelt és kioktatott okos módszerrel két generációt ez a kiváló férfiu, kinek a hatása egy magában na-

gyobb volt, mint az előtte élt összes tanító-mestereké.

A mellett lelkes hazafi volt, tőle tanulta meg a hazaszeretetet és a magyarság törekvéseinek lelkes istápolását a serdülő ifjuság s ő volt az is, a ki lefordította örményre Kölcsey »Himnusz«-át és a Vörösmarty »Szózat«-át, hogy abban az időben, mikor még csak az uri osztály beszélte a magyar nyelvet, az egyszerű nép is utánna mondhassa a költővel: itt élned, halnod kell.

*

A nép babonás tisztelettel emlegette mindenkor a Gábrus nevét, mert csodálatos dolgokat látott tőle, miknek titkát nem volt képes megérteni.

A száz évig használható kalendárium, a mozgó naprendszer, az 51 és 101 fiokkal ellátott titkos rugóra működő ládák, oltárképek, oltárok, kenyérből készített keresztek, háromféleképen elváltozó arckép, mozgó babák, üvegbe nőtt vetemények s az isten tudja még miféle ördögös dolgok, mind az ő kezéből kerültek ki.

Értett a szinpadi dekoráláshoz, a festéshez, furáshoz, faragáshoz, s ha valami nevezetes ember érkezett a városba, akkor is Gábrust vették elő, a ki nemcsak szép üdvözlő beszédek és gyönyörű verseket tudott készíteni, hanem az illuminációknak és »kukulorium«-oknak is hivatott mestere volt. Ő Felsége szamos-

ujvári látogatása alkalmával (1852) a tizenkét diszkaput is ő állította fel. Irt azonkívül egy könyvtárt kitevő munkát, az abc-és könyvtől kezdve a különféle szindarabokig és Renen ellen való 624 oldalas tanulmányáig,

Mikor meghalt mégis alig nyilatkozott meg nagyobb részvét irányában, mint bármelyik közönséges emberrel szemben.

Ekkor idézte a temetésről visszajövet, nagy keserőséggel egyik tanítványa:

— Senki sem proféta a maga hazájában.

*

Ghárámian Ráfáel Sándor angol lovag, többszörös milliomos örmény nemes, 1843-ban, másod- vagy harmadizben meglátogatta Szamosujvárt azzal a szándékkal, hogy a szamosujvári örménység részére kulturális alapítványokat tegyen.

Mindannyiszor nagy pompával és lelkesedéssel fogadták, de ezuttal diszebédet is adatott a város tiszteletére.

Csakhogy volt ám egy bökkenő. Ki fog és hogyan fog az angol-örmény Raffaelnek ebédet készíteni, miután Angliában tudvalevőleg másféle étkezés járja.

— Soh'se busuljatok — mondá Gábrus — majd megszerkesztem én az étlapot.

A diszebéd idejére elő is állított az ezer-mester Gábrus egy olyan angol menu-t, hogy

az urak nem győzték eléggé dicsérni kitünő szakács művészetét.

*

Kegyelet sértés nélkül elmondhatjuk, hogy Lukácsi Kristóf és Gábrus Zachar között, huza-mos időn keresztül feszült viszony uralkodott. Lehet, hogy a két kiválóságot a kölcsönös érzékenység idegenítette el egymástól, de az már bizonyos, hogy évek múltán a mindent megértő és megbocsátó kiengesztelődés vitte vissza egymás karjaiba.

Halálos ágyán magához hívatta Gábrus a már akkor szintén betegeskedő Lukácsi plébánost. Hosszu évek múltán ez volt az első találkozás, mikor egymással szemben állott két kiváló ember, kiknek egyike már készen volt a nagyutra, a másik pedig őszülő fürtökkel, egy igazi alkotásokban eltöltött élet után, szintén a sir felé közelített.

Eleinte nem szóltak, csak egymást nézték. Később halkán latinul beszéltek, — mint egy szemtanu mondja, — hogy a másik szobában levők ne érthessék a beszédet.

Pár pillanat telt el így, miközben mindketten könnyezni kezdtek.

A bucsu alkalmával erősen megszorították egymás kezét és Lukácsi nemsokára távozott. Mikor az emberek a Gábrus házából kilépő plébánost meglátták, futó moraj gyanánt terjedt el a hir a városban:

— Gábrus meggyónt Lukácsinak*

Ennél nagyobb esemény nem is történhetett abban az időben Szamosujvárt.

*

Az »eltemetett lángész« hagyatékának nagy része halála után elkalodott. A mit meg lehetett még belőle menteni, azt lelkes tanítványa, Szamosújvári K. megmentette, a nagyobb és értékesebb rész azonban a rokonok kezei között elkalodott.

A mai örmény és magyar közönség előtt egyaránt aktualis ennek a termékeny életnek a Kőváry László által negyvennyolc évvel ezelőtt készített perspektívából való bemutatása:

»Igy élnek, így vándorolnak a sir, az enyészet felé lángelméid, édes hazám, kevesektől ismerve mig élnek, s feledten, ha meghalnak.«

Az utókor mégis hálás volt a zsenialis tanító-mester emléke iránt. Egyik tanítványa fáradhatatlan buzdítására, egyszerű sirkövet emelt az »eltemetett lángésznek« husz évi megkésés után a szamosujvári temetőben.

MILYEN A LATIN NYELV?

Alig van öreg asszony és öreg ember Szamosujvárt, a ki legalább negyven-ötven latin

* Az emlékezésnek ez a része kissé legendaszerű, melyet bizonyára a nép fantáziája talált ki, miután igazolva van, hogy a gyóntatást Fáraó Simon csik-szép-vizi plébános, a Gábrus kedvelt tanítványa teljesítette.

szót nem tudna. Sokan még a deklinációk elemibb szabályait is ismerik, miután a régi világban a deák nyelvre már korán befogták a kis nebulókat, kik aztán otthon az udvaron, vagy a házban fennhangon kiabálva tanulgatták leckéiket.

Egy öreg örményre is ráragadt ilyen formán néhány szó s mikor egy izben Czech professzor a latin nyelv nehézségeit fejtegette előtte, büszkén hivatkozott rá, hogy ő is tud deákul.

— Hadd halljam.

Erre az öreg éneklő modorban, a hogy a kis gyermekek szokták, rákezdi:

Mensa = asztal.

Murus = fal.

Apud — nál, nél.

Extra = ig.

— Tovább, — mondá Czetz professzor.

Mit tovább: a fiam sem tudott többet, mégis eminens lett.

PAPP TÓDOR.

A megboldogult Papp Tódor aranymisés pap, Ferenc József rend lovag, városi virilista stb., fiatalabb korában a Lönhárdt Ferenc gyulafehérvári püspök jóindulata révén nagy keserőség között töltötte napjait.

A püspök csupa jóindulatból, kinevezte a csikszépvízi örmények lelkészének, anélkül, hogy

tudta volna, hogy Papp Tódornak ez a kinevezés alkalmatlan kitüntetés lesz.

De minthogy megtörtént a kinevezés, nem lehetett többé vissza vonni s így Papp Tódor minden pillanatban ott állt, hogy el kell távoznia Szamosujvárról.

Többektől tanácsot kéri az elkeseredett Papp Tódor, hogy mit tegyen, hogy a püspök a kinevezést vissza vonja. Egy este összegyűlekeznek Placsintár Dávid polgármesternél barátai és tudatják vele, hogy csak egy mód van, radikális ugyan, de valószínűleg meglesz a hatása.

— És mi volna az?

— Semmi egyéb, minthogy megszerkesztünk egy folyamodást, melyben tudtára adjuk a csik-szép-vizeknek, hogy van itt egy Papp Tódor nevű pap, de az olyan korhely, istenkáromló és házsártos ember, hogy még huszármesternek sem ajánlható, nemhogy lelkésznek. A csik-szép-vizek erre követelni fogják, hogy küldjön nekik a püspök más papot s ezzel a dolog rendben lesz.

Csóválja fejét Papp Tódor, még jobban elkeseredik, de végül is bele megy a tervbe s hűségesen írja, mit a társaság egyik tagja diktál.

— Kedves testvéreink! Tudatjuk veletek, hogy a részeges, házsártos, összeférhetetlen Papp Tódort ne fogadjátok el, mert . . .

— Nem lehetne kissé szelidebb szavakat írni — esdekelt félénken az elkeseredett Papp Tódor.

— Hja barátom, ez még semmi, most jön csak a java.

És diktálnak rettenetes szavakat a galamb szelid Papp Tódorról, miket ő sűrű könnyhullatások között tovább ír.

— Megálljunk csak, — szólt ekkor Czetz Gergely profeszor. Gondolt-e valaki arra, hogy mi lesz akkor, ha Lönhárdt püspök a csik-szép-viziek kérése dacára sem fogja megmásítani a kinevezést.

A társaság belátta, hogy csak ok nélkül kompromittálná magát Papp Tódor a rettenetes írománnyal, elhatározták tehát, hogy elállanak a tervtől.

Papp Tódor is megnyugodott a változhatatlanba és nem sokára elfoglalta új állását, honnan maga Lönhárdt helyezte vissza később Szamosujvárra.

AZ ÖRMÉNY HARPAGON.

Élt Szamosujvárt régebben egy duggazdag örmény ember, ki méltó társa volt mindenben a Molière Harpagonjának. Az élete körülményei is nagyjában olyanok voltak, csakhogy az örmény Harpagonban volt egy érdekes vonás, a

mi francia testvérénél hiányzott, tudniillik: a gavallérság.

Ezt a tulajdonságot természetesen kellő megszorítással kell értelmezni. Az örmény Harpagon ugyanis pénzkölcsönzéssel foglalkozott. Sokszor egy-kétszáz ezer forintja volt künn az adósoknál, kiktől, hacsak lehetett, szépszerivel behajtotta pénzét, de a törvényhez egyszer sem fordult, vagyis nem perlekedett soha senkivel, sőt ha már elveszettnek látta pénzét, gavallér módon hallgatott a dologról.

Bizalmas emberei mondják róla, hogy habár nagy vagyon maradt utánna, közel kétszázezerre rug fel az az összeg, mely adósainál oda vészett. Egyébként érdekes ember volt az öreg az ő fősvénységében. Ha Molière századokkal előbb meg nem irta volna világhírű Harpagonját, méltán gyanuba lehetett volna venni, hogy a mi örményünket vette mintaképül a »Fősvény« megalkotásánál.

*

Voltak az örmény Harpagonnak lovai, volt szekere, volt cselédsége, sőt volt egy kocsisa is, szakasztott olyan, mint Molièrenek a Jakab mestere, oláh áttételben. Egy izben ott is hagyta az ő Jakab mestere, mert nem nézhette jó lélekkel szegény, hogy a lovak annyit koplalnak.

— Ki az oka, ha a lovak koplalnak, — kérde gazdája. — Egy jó kocsisnak nem szabad

elnéznie, hogy a lovak koplaljanak. A jó kocsis a föld fenekéből is tud szerezni a lovaknak eleséget, ha becsületes ember.

Az oláh Jakab mester megértette a gazda beszédét s később úgy is cselekedett. Nem kellett a föld fenekére alászállania, elég volt átmásznia a szomszéd kerítésen, hogy széna is, zab is legyen a lovak számára.

*

A kolozsvári Nagy-Boldogasszony napi bucsukra hűségesen eljárt az örmény Harpagon. Művésze volt a tengelyen való utazásnak abban az értelemben, hogy a négy-öt óra járásnyi utat Kolozsvárra és vissza mindig ingyen tette meg, sőt azonfelül még egy pár forintot is félre rakott.

Szamosujvárt mindig tudták, mikor és hova megy az öreg s ilyenkor mindig akadtak jelentkezők, kik igénybe akarták venni sziveségét.

— Nem lehet fiaim, mert nincsen hely a szekeren. Hanem ha két forintot fizettek, akkor majd kitalálunk valamit.

A kinek sürgös utja volt, az fizetett, a kolozsvári bucsu napján pláne, melyet az örmény ember nem szokott elmulasztani, annál szívesebben.

Utközben minden második korcsmánál jóízűen falatozott az öreg, a válaszuti dinnyésnél pedig öt-hat dinnyét felpakolt szekereére ingyen, miután

a dinnyés és a korcsmárosok adósai voltak. Az utasoknak gondoskodniok kellett a lovakról is, mert különben csak lépésben hajtott, azt mondván, hogy a lovak fáradtak.

*

Az örmény Harpagon életében is bekövetkezett egy időpont, mikor erősen készült a házasságra. Magához vett tiz darab ezerest és egy bankó forintost és elindult szekerekével egy székelly városba, hol a menyegzőt kellett megtartani.

Tiz napnál tovább volt Szamosujvárról, de az egész idő alatt a legnagyobb kényelemben volt része. Minden ismerősét meglátogatta, valamennyi adósát felkereste, úgy hogy jövet-menet egyaránt biztosítva volt a kiadásoktól.

A nászutat is ilyen körülmények között tette meg s mire Szamosujvárra visszatért, a tiz darab ezerest és az elköltésre szánt egy forintot hiány nélkül tette vissza kasszájába.

*

Megmutatta az élelmes ember azt is, hogy miként lehet pénz nélkül különféle nyalánkságokhoz jutni. Példának okáért nagyon szerette Harpagon a tejfölet. A szamosujvári heti piacon ősidőktől fogva szokásban van, hogy a gazdasszonyok, mielőtt a tejfölet megvennék, előbb megkóstolják, vajjon nem savanyu.

Igy tett a mi öregünk is. Sorra járta a tejföl áruló asszonyokat, mindenütt kostoló próbát

tartott s mikor már betelt a nyulánkságokkal, kijelentette, hogy bizony nem vehet a tejfölökből, mert nagyon savanyuak.

*

Nagy kedvelője volt az öreg ur a gyümölcsöknek. Hetivásárok alkalmával százan és százan szállítják falvakról a gyümölcsöt Szamosujvárra, melyből »mustrát« is szívesen adnak, ha remény van az eladásra.

Az öreg ur ilyenkor végigjárta a gyümölcsös szekereket s mindenütt egy-két mustrát vett magához. A mustrákból aztán nemcsak hogy jóllakot, hanem még félre is tehetett a szükösebb napokra. Ugyanigy szokta vásárolni, mint a szemtanuk állítják, a buzát, lisztet stb.

*

A »Pajkos diákok« fősvény Geier-jét szokták úgy ábrázolni a szinpadon, mint a ki a kenyérmorzsák maradékaiból állítja elő magának kivételes napokon a rendkívüli lukullusi lakomákat.

Hébe-hóba megtette az örmény Geier is az ilyen lakomákat, de ez csak ritka eset volt. Inkább eljárógatott jó ismerőseihez ebédre, vacsorára, kikkel szemben úgy cselekedett, mint a Molière Harpagonja, a ki megígérte a házasságközvetítő asszonynak, hogy legközelebb *igérni fog* neki valamit, ha megbizatásaiban hűségesen eljár.

Az örmény Harpagon is ígért, de megmaradt az ígéreteknél. Az emberek azért mégis sze-

rették, mert fősvénysége mellett igen vallásos volt s mint előbb is elmondtuk, igazi gavallér tulajdonságokkal birt, melyekkel — a mi szintén csak uri embereknek a sajátása — soha sem szokott senki előtt eldicsekedni.

A MECHITÁRISTÁK EBÉDJE.

A hatvanas évek végén egy négytagu társaság Szamosujvárról Párisba ment. Utközben megállottak a Velence mellett levő Szent-Lázár-szigeti örmény mechitáristáknál.

— Képzelem, milyen jó dolguk lehetett — mondá egy ur — mikor az utasok élményeiket itthon előadták.

— Megjárja. Az első nap mikor vendégségben voltunk, semmit sem ettünk, mert a mechitáristák mindent olajjal főztek. A második nap azonban zsirral készítették tiszteletünkre az ételeket, de akkor már ők nem ettek semmit.

„ÖNÖK A NAP . . .“

Gajzágó Salamon, az országos főszámvevőszék egykori elnöke, mint Szamosujvár képviselője több ízben tartott beszédet a hatvanas években Szamosujvárt.

Különösen tetszett a választóknak a következő mondása, melyet azóta többször is halottak különböző követválasztások alkalmával:

— *Önök a nap s én a szerény hold . . .*

Lukács Béla, a képviselőségben utódja, szintén elmondta ezeket az igéket s a hatás ekkor sem maradt el

Később, a Molnár Antal megválasztása alkalmával kíváncsiak voltak a választók, vajjon mit fog az új képviselő beszélni az egybegyült polgársághoz.

Szerencsére semmi kázus sem történt. Molnár tudta, hogy mivel tartozik a tradíciónak, s beszéde egyik pontján ő is lelkesen idézte:

— *Önök a nap s én a szerény hold . . .*

Mire a hallgatóság zugó tapsriadalban tört ki.

—

AZ EZÜST KANÁL.

Gajzágó Salamont hirlapi megtámadtatás érte egy izben. Szamosujvári látogatása alkalmával szóba hozták előtte a dolgot jó emberei és kérdezték, hogy miért nem reflektál az alaptalan hirlapi támadásokra.

— Semmi értelme sem volna. A mig csak azt állítják rólam, hogy *egy* darab ezüst kanalat loptam, hagyján; de ha majd azt fogják megírni, hogy *két* ezüst kanalat loptam, akkor majd én is válaszolni fogok.

—

♦ EGY KRIMINÁLIS FŐBIRÓ.

Nagytekintélyü, de egyuttal rettegett alak volt a Karátsonyi grófok egyik őse, ki Szamos-ujvárt, a régi örménység beköltözése után következő években a legelső és legdiszesebb hivatalt, a főbiróságot viselte, a mi az örmények exkluziv társadalmában fölért legalább is egy kis hercegséggel.

Karátsonyi főbiró uram, szigoruságáról volt híres a városban, ugy hogy még ma is élnek a régiek közül olyanok, kik emlékeznek a személyéhez fűződő másod harmad kézből átszármazott apróságokra, melyek unokákról unokákra vándoroltak az érdekes emberről.

Megtörtént nem egyszer, hogy midőn rendetlenkedőket, isten és törvény ellen vétőket látott Karátsonyi főbiró, a nyílt utcán megbotoztatta őket, mert hát a régi időkben nem volt tréfa dolog a regula.

Emlitik azt is, hogy a mai »Hegyalatt« levő fogadónak egy Flóra nevü tulajdonosa volt a régi világban. Ez az ember egy téli napon bot nélkül indult meg a városban, a mi semmiképen sem tetszett a reguláris főbirónak. Megis szólította emberét:

- Miért nem jársz bottal ilyen sikos időben?
- Otthon felejtettem a botomat.
- Máskor hozd magaddal és ne botorkálj nekem ugy, miként most. Értetted?
- Igenis főbiró uram, értettem.

Másnap reggel a főbíró háza előtt fel s alá sétálgat az ember, maga előtt tolva egy hosszú vonót, mit kenyérsütéseknél szoktak használni. A járó-kelők jóízűen nevettek magukban, mert tudták, hogy az egész dolgot a főbíró kicsufolására rendezte Flora.

De nem kellett sokáig várniok, mert nemso-kára megjelenik az utcán a főbíró és kérdőre vonja a vonóval sétálgató embert.

— Hát téged mi lelt, talán megbolondultál?

— Engedelmet kérek, — felelt szinlelt alá-zatossággal Flora, — a főbíró ur azt parancsolta tegnap, hogy bot nélkül ne merjek kijönni az utcára. Gondoltam magamban . . .

Elsem mondhatta azonban Flora, hogy mit gondolt és mit nem gondolt, mert a főbíró erélyesen rárivallt.

— Akármit gondoltál barátom, bolondul gondoltad De nehogy máskor is gondolhass ilyen bolondokat, vedd a nyakadba a vonót és *térdelj le*.

Igy maradt aztán egy óránál tovább térdelve a vakmerő ember, kinek fiát és testvérét is letérdeltette az utcán Karátsonyi főbíró, mikor azok a Flóra érdekében könyörögtek nála. El-telt egy jó óra, mikor haza engedte a térdep-lőket, előbb azonban megígértette velük, hogy ezentul jól fogják magukat viselni.

Nem is mert többé senki sem csufolódni ezután a kriminális főbíróval.

A LUKUC KUTYÁJA.

Valamikor régen egy Lukuc nevű örmény Lipcsében járt, hova magával vitte a kutyáját is. Szamosujvárt persze rögtön híre ment az utazásnak s mikor Lukucz pár hónap múlva szerencsésen visszajött, az embereket felettébb érdekelte, valjon mi lett Lipcsében az ő kutyájával. Az érdeklődés azonban mélyen megcsapant mikor meglátták, hogy a kutya bizony csak kutyának maradt Lipcsében is s éppen úgy tért vissza, mint a hogy elment.

Az örmények között közmondás lett aztán a Lukuc kutyájának esetéből s az idegen viszonyok közé kívánckozó tehetségtelenségre, mai napig is ez a mondás járja:

— A Lukuc kutyája Lipcsében járt s mégis csak kutyának tért vissza.

A „PUSZTÁDZSI“ IMÁJA.

Virtuos ember volt a régi világban az öreg Tuzsi J. a ki egyebekben arról volt főként nevezetes, hogy huzamos időn való Magyarországi tartózkodása folytán, mint gondviselő (pusztádzi — pusztai ember) igen szépen, valódi debreceni dialektusban beszélt magyarul. Élete vége fele, mint annyi más jó örmény, visszajött ő is Szamosujvárra, meghalni.

Hirtelen döntötte ágyba a betegség s egy-két nap múlva már olyan rosszul lett, hogy minden pillanatban a halálát várták.

Utolsó kenetről és gyónásról természetesen szó sem lehetett, hozzátartozói imádkoztak hát lelki üdvösségéért. Egyszer csak Tuzsi bácsi felnyitja kissé szemeit. A rokonok nyomban körül veszik és az egyik, a ki nagyon aggódott lelki üdveért, megszólítja:

— Tuzsi bácsi! mondja lelkem, Jézus, Mária, Szent József, nektek ajánlom testemet, lelkemet . . .

Vajjon mi lesz most, tünődnek visszafojtott lélegzettel a derék rokonok. Amde jó jel, Tuzsi bácsi mozgatja az ajkait, mintha beszélni akarna. A következő pillanatban aztán hallani lehetett a mint nagy erőfeszítések között megszólal:

— Mondanám én fiam szívesen, *azt a huncut rézangyalát!* de nincs erőm, — s azzal vissza hanyatlott párnáira és jó keresztény módjára meghalt.

—

„KAKAS-VÁROS.”

A Szamosujváron át vezető vasutvonal jobb oldalán elterülő városrészt a mult század első éveitől kezdve kakasvárosnak hívják. Azelőtt »Hegy alatt«-nak nevezték, miután a »hét-kereszt« hegy alatt terült el. Első lakói cigá-

nyok voltak, kiket kitelepítettek onnan s helyükbe egy-egy örmény kereskedő, leginkább azonban magyar és román kisgazdák, fuvarosok és iparosok jöttek s ezek lakják ma is ezt a városrészt.

Régi emberek emlékezése szerint a kora hajnali órákban hatalmas kukorékolás támadt nap-nap mellett ebben a városrészben, úgy hogy még a távolabb lakó emberek is meghallották a hajnali kakasriadalmat. A hetivásárookra is rendszeren innen szállították a legtöbb kakast s mire a piacra beértek, a vásároló örmények rendszeren azzal fordultak hozzájuk:

— Maguk is a kakasvárosból valók?

Ha igennel feleltek, akkor tőlük vásároltak, mert elismert igazság volt, hogy a kakasvárosi kakasok tudnak a legszebben kukorékolni.

▷ A TEKINTETES MINISZTEREK.

Gorove László miniszter demokratikus elveiről sokat beszéltek a kiegyezés utáni években. Fiatalabb korában könyvet is irt Gorove a demokráciáról s halála napjáig kitartott és küzdött ifjúkori eszményeért, mely a miniszteri székhez is juttatta.

Egy időben, mint miniszterelnök-jelöltet emlegették s Horváth Boldizsár meg volt győződve róla, hogy sikeresen tudta volna ezt az állást

is betölteni. Nem is rajta mult, hogy meg nem lett, hanem az arisztokrata érzelmű kabinet egyes tagjain, kik a Gorove demokrataságát kissé tulzottnak találták.

Még a gr. Andrassy Gyula inasai is annyira fumigáltak a Gorove demokrata elveit, hogy valahanszor ő és Horváth Boldizsár a minisztertanács helyisége felé tartottak, kényes orfintorgatások között szólottak egymáshoz :

— Itt jönnek a »tekintetes miniszterek «

A »MÉLTÓSÁGOS UR.«

— Lukácsi Kristóf. —

A beköltözött örménységnek két és egy negyed századon keresztül, a városalapító Verzár Oxendius püspök után Lukácsi Kristóf szamosujvári plébános volt a legkiválóbb alakja. Ilyennek ismerték őt a magyar tudományos élet azon előkelőségei is, kikkel a magyarok őstörténetére vonatkozó munkájának megírása alkalmából összeköttetésben állott.

Fényes karakter, nagy ész és páratlan szívjóság jellemzik egyéniségét. Lelki és fizikai kiválóságánál fogva annyira kinőtt hivatása keretéből, hogy a nép meg sem tudta érteni, csak meghódolt előtte, mint a kit ez a hódolat természetszerűleg megilletett.

Más viszonyok között a legelső diplomaták, tudósok, egyházi férfiak sorába küzdte volna

fel magát, de a kis városi viszonyok, hova a hivatásérzeten kívül magosabb érdekek is kötöttek, nem voltak képesek talentumának megfelelő érvényesülést biztosítani.

A míg Szamosujvárt élt, az ő személyében látta megtestesítve az örménység a faj összes kiválóságait s ezért nevezte el megkülönböztetett hódolata jeléül »méltóságos ur«-nak, mely cím évtizedeken keresztül, mint fogalom, az ő nevével volt összeforrvá.

*

A Bach-korszakban kecsgették az örményeket a püspökség visszaállításával, ha ennek fejében hajlandók volnának bizonyos ellenszolgalmányokra. A püspök személyére nézve is megtörtént a hallgatag megállapodás Lukácsi plébánost illetőleg, csakhogy az egész terv fiaskoval végződött.

Az örmény püspökség visszaállítását, mely ma is a legjogosabb kívánsága az erdélyi és magyarországi örménységnek, Lukácsi Kristófnál senki sem viselte inkább szíven, hisz' még a pápánál is járt ez ügyben, de mikor a magyar nemzet elnyomói részéről történt a biztatás, minden lépést beszüntetett.

— Nem volna szép — ugymond — sziveséget elfogadnunk egy olyan kormány részéről, mely ellensége és elnyomója annak a nemzetnek, mely apáinkat vendégszeretőleg befogadta.

A Bach-kormány nem is említette többé a püspökséget az örmények előtt.

*

Az árvaintézet érdekében agitalt 1861—62-ben a tehetősebb örmény polgárok között Lukácsi.

Egy izben megkérdezte egyik polgár, hogy tulajdonképen mi célja lesz ennek az intézetnek.

— Az, — felelte Lukácsi — hogy az elszegényedett családok ne legyenek kénytelenek kocsisoknak nevelni gyermekeiket, mert kocsisok vannak amugy is bővíben, míg értelmes emberek, kik idővel a város és az ország hasznára lehetnek, soha sincsenek elegendő számmal.

*

Örményül értekezett Lukácsi egy emberrel, a kit kénytelen volt több izben félbeszakítani, mert a jámbor még azokra a fogalmakra sem használt örmény szót, melyek a szamosujvári dialektusban maig is élnek.

— Miféle nyelven beszélsz, te szerencsétlen?

— Örményül instállom.

— Hogy a tatár vitte volna el a nyelvedet. Nem elég, hogy a társaid összeloptak mindenféle szavakat az örménybe, de te már valóságos rablást csinálsz.

—

5 PRIELLE KORNELIA ÉS AZ ÖRMÉNY PORKOLÁB.

Főpróbát tartott Prielle Kornélia* szamosujvári vendégszereplése alkalmából a városi Redout kis színpadán. Javában folyik a próba, mikor a művészlelkületű D. Gergic, városi porkoláb és színházi szolga egyszemélyben, a függönyt váratlanul alábocsátja.

Prielle Kornélia közbeszól:

— Gergic bácsi, máskor aztán vigyázzon és ne eressze le a függönyt a míg én nem mondom.

Gergic megsemmisítőleg nézett végig a művésznőn s aztán csak úgy fitymálva odaszólt:

— Maga akarja tanítani ingemet, hogy mikar eresszek. Hagyjan csak rajtam: tudam én, mikar eresszek.

6 A HOLLÓ SARJAK.

Sokan éltek vissza a Hollósy Kornelia jószívűségével.

Egyszer apró gyermekek keresték fel s azt mondták neki: »A mi apánkat Korbulyinak hívják s lehet, hogy rokonságban áll a nagyságos asszonnyal. Nincs mit fennie, segítséget kér«.

* Egy másik adoma szerint Gerő Lina.

A művésznő adott. S aztán a gyerekek gyakran beköszöntgettek, mindig siralmasabb arccal s mindig rosszabb hirekkel. A szobalány már ugy jelentgette be őket: megint itt vannak a holló sarjak.

Egy nap siránkozva mondák: A papa súlyos beteg,

A másik héten: A papa haldoklik.

A harmadikon: A papa meghalt.

Kaptak temetési költséget is, s midőn távoztak, a művésznő kilépett az erkélyre, körül nézni, szabad léget szivni. Épp a ház kapujához pillantott, midőn a holló sarjak örvendezve adták át kopott ruháju apjoknak az alamizsnát. A művésznő elnevette magát, a holt ember pedig kapta magát s a lehető legnyájasabban odaköszönt neki. Annyi becsület mégis volt a vén csalóban, hogy mikor egyszer már halottnak jelenteté be magát, ne támadjon föl újra, mint nagy inségben élő.

Vadnay Károly.

EGY HIRES PROGRAMMBESZÉD.

Nagyszabásu alkotmányos küzdelmek folytak az 1872-iki képviselő-választás alkalmával Szamosujvárt. Két párt állott egymással szemben a mandatum iránt folytatott küzdelemben. Mindkét párt azóta történelmi nevezetességü szerepre emelkedett Szamosujvár historiájában.

Az egyiket *patika* pártnak nevezték s ennek tagjai a Placsintár Dávid gyógyszerár tulajdonos és polgármesterrel való összeköttetésük révén nyerték címüket. A város kormányzásában ez a párt jutott uralomra és állandóan a többséget képviselte. A másik párt tagjai a bensülött, orthodox örmény polgárság (kereskedők, iparosok, mészárosok, gazdák) zöméből alakultak s a városi közgyűléseken az ellenzéket képezték, emlékezetük pedig a legutóbbi évekig *zsiros* párt név alatt maradt fenn.

A patika párt jelöltje a gazdagságáról híres Lukács Béla, a későbbi miniszter volt, kivel szemben a zsiros párt B. T. szamosujvári polgár hasonnevű fiát léptette fel. Ma is élő emberek beszélik, hogy ilyen izgalmas választás még egyszer sem volt azóta Szamosujvárt. A választás előtt három-négy héttel már megkezdődött a korteskedés, az izgatás és a szervezkedés. Mindennap muzsikaszóval járták be a várost a zsiros párt kortesei, hogy B. T. mellett hangulatot keltsenek.

A nép az arisztokrata allűrökkel bíró patika párttal szemben, maga fajtáju embert akart képviselőnek tenni s így esett a választás B. T.-re, ki az utóbbi harminc esztendőnek talán a legnépszerűbb és legkedveltebb alakja volt Szamosujvárt, különösen a nép előtt. Inkarnációja volt az önálló, invenciozus autodidaktának, ki az akkori nevelési viszonyok dacára, önszor-

galom utján előkelő műveltséget szerzett. Herdert, Fichtét, Spinozát, Schopenhauert, Shakespearét stb. olvasta németül, a mi akkoriban nagy szó volt Szamosujvárt, sőt talán még ma is.

Többszöri felszólítás után sem akarta a jelöltséget elfogadni, de a párt emberei addig kapacitáltak, míg végre engedett. Kijelentette azonban, hogy tőle ne várjanak semmit. Ha úgy találják, hogy érdemes erre a tisztességre, ám válasszák meg, az ő dolguk.

Persze, hogy eget-földet ígértek az emberek s meg is kezdték az előkészületeket a saját költségükön. Zászlókat csináltattak, a falakra kifestették: »éljen B. T. Szamosujvár képviselője« és járták muzsikaszó mellett egész nap az utcákat.

Elkövetkezett végre a választás előtt való nap estéje. A nép hallani akarta a maga jelöltjét, hatalmas áradatban indult hát meg a mai Alsó-Vizutcza 51 sz. ház elé. A sokasság később úgy felszaporodott, hogy a rendőrség a kocsiközlekedést is egy mellékutcába terelte.

— Halljuk, lássuk . . . halljuk — kiáltotta a nagy néptömeg mindenfelől.

Megnyilik végre az ablak, megjelenik a párt vezető férfiai társaságában B. T. és int a népnek, hogy beszélni akar.

— Halljuk, halljuk . . . zug ismét a tömeg s aztán elcsendesül.

Kezdetét veszi ezután a programmbeszéd, melynek mindenik szavánál megujul az éljenzés. A beszéd magva arról szólt, hogy legyen óvatos a nép a nagy urakkal szemben, mert azok nem ismerik a szegény ember bajait, nincs érzékük a nyomor iránt és a képviselő-séget csak az egyéni karrier lépcsőfokának tekintik, melynek érdekében mindent megígérnek, de semmit sem tesznek. Azért van a népnek joga, hogy tudjon élni vele és ne engedje át magát a nagy urak önkényének.

A néptömeg ismét óriási zajongásban tört ki.

— Ugy van, igaza van! kiáltotta vagy kétezzer torok.

— Ha igazam van, — folytatta tovább B. a beszédet — akkor ne csak kiabáljatok, hanem fontoljátok meg a mit mondok. Két évvel ezelőtt megválasztottátok Gajzágó Salamont, ugye?

— Ugy van, ugy van!

— Most megfogjátok választani a vejét, Lukács Bélát, nemde?

Az emberek egy része rámondta: ugy van.

-- Mi következik tehát ebből? Megmondom. Az, hogy később majd rátok küldi Gajzágó Salamon *a portását, azután pedig a kutyáját és ti azt is megfogjátok választani*, mert különbet nem is érdemeltek.

Az emberek megváltak döbbenve a rebellis beszédétől s leirhatatlan lelkesedésben törtek ki.

Éljen B. — nem kell Lukács Béla, — harsogták — másnap azonban nagyrészüik átpártolt és Lukács Bélát választották meg képviselőnek, a ki derekasan szolgálta a város érdekeit.

Harminc éve lesz ma-holnap, hogy ez a beszéd elhangzott, de a »felséges néphez« azóta sem mert senki ilyen beszédet intézni Szamosujvárt.

—

ÉBREDJ NÁNDOR, BAJ VAN SZÉKEN.

Mintegy husz év előtt, a széki követválasztások idején, a szamosujvári nagyvendéglőben épen a széki eseményekről diskurálgatott egy nagyobb társaság. A szomszéd asztalnál egy örmény fiatal ember mulatott s miután már éjfél után járt az idő, meglehetősen zajjal adta ki rendelkezéseit a cigánynak.

De egyszer csak megnyilik az ajtó és megjelenik a teremben egy kereskedő, ki a csöndesen diskurálgató társaság legnagyobb érdeklődése mellett mondja el a legujabb híreket.

Általános izgalmat idézett elő a következő kijelentése :

— Ébernek aztán vége van. Egész éjszaka, mind az ő szavazóit fogdossák az ellenpárt kortesei, — tekintve, hogy Éber Nándor, a széki jelölt, pár órával azelőtt még ugyanezzel

a társasággal vacsorázott s a megválasztás biztos tudatában tért pihenőre.

Alighogy meghallotta a mulatozó fiatal ember az Éber pártjának szétrobbantásáról szóló hirt, elkezdett nagy hangosan kiabálni:

— Ébredj Nándor, baj van Széken!

A cigány eközben rázendített a »Nagyidai veszedelem« című, alighanem indiánusok számára készült népszerű darabra, melytől mintha égszakadás és földindulás támadt volna a teremben, — még az ablakok is rezegni kezdtek.

Az óriási zenebonából azonban harsányan kihallatszott a fiatal ember minduntalan ismétlődő kiáltása:

— Ébredj Nándor, baj van Széken.

Nem telt bele öt-tíz perc és Éber Nándor szerencsésen felébredt. Kezdetben nem értette a dolgot, csak mikor tisztában volt előtte, hogy valami égi szózat a széki dolgokra figyelmezteti, ugrott ki ágyából és se szó, se beszéd, hajtott rögtön Székre, hol még az éj folyamán visszagyűjtötte embereit s másnap meg is választották képviselőnek.

A »MÖKEDVELŐ.«

Mikor a mükedvelő-társulatot Szamosujvárt megalakították, a társulat akkori elnökéhez,

Voith Miklóshoz, beállit egy öreg ember, kit azelőtt rendszeren csak templomban lehetett látni.

— Azért jöttem, — mondá alázatosan az öreg — mert én is szeretnék beállani műkedvelőnek.

— Hja barátom, ez nem rózsafüzér-társulat, a hol imádkozni szoktak, itt énekelni és szavalni kell, — világosítá fel V. M.

— Hásze tám tudam én, hogy mi az a mökedvelés. Már meg is tanultam a leckémet.

— Mi az ördög! Aztán el tudnád mondani?

— Már, hogy a csudába ne tudnám, 'sze az egész nemzettségem mökedvelő volt.

— Na mondjad csak szolgám, gyorsan.

— Hát a kandallót, ugy mondják mökedvelve, hogy *kemence*, a pikszist pedig *szelence*, — felelt művelt szavakkal az öreg és kérte V. M.-t, hogy adjon neki is legközelebbi előadásra szerepet.

—

◊ CZETZ GERGELY.

Tipikus alakja volt Szamosujvár életének Czetz Gergely profeszor. Negyven éven keresztül tanított Szamosujvárt s az egész városban ugy ismerték, mint a megelégedés, takarékoság és lelki harmonia megtestesülését. Számtalan adoma maradt fenn róla, melyek ha itt ott kissé tulzottak is, de érdekes képét adják a jó öreg

ur karakterének. A sok közül most csak négyet ismertetünk, alkalomadtán majd elmondjuk a többit is. Ime :

*

Tizennégy-tizenöt évvel ezelőtt még rendes szokás volt a tanárok névnapjának megünneplése. Napokkal azelőtt már megindult a gyűjtés a diákok között valamely emléktárgy beszerzésére, a névnap alkalmával pedig pokrocokkal és galyakkal pokoli módon besötétítették a termet, a mi jó alkalomnak bizonyult egyuttal különféle diák-csinyek elkövetésére.

Évekkel ezelőtt Gergely napja alkalmával a második gymnasium diákjai, kiknek Czetz professor akkoriban osztályfőnökük volt, szintén megünnepték a derék profeszort. Alig hogy belépett a terembe, a kadetrával szemben függő kivilágított lampion, alkalmasint nem véletlenül, lezuhant s a diákok és a professor teljes sötéttségben maradtak.

— Mi az? ki volt? nyissátok ki az ablakot gazemberek, — kiáltott megrémülve a professor. De jóformán még tul sem volt az első izgalmon, mikor az egész osztály óriási riadalomban tört ki.

Czetz professor már csengetni akart a kalefactor (tüzcsináló) után, ámde ekkor a lezuhant lampiont valahogy meggyújtották és visszafüggesztették a falra. A helyzet most már megváltozott.

Elölép a profesor kedvence és az osztály nevében felköszönti, számos boldog névnapokat kívánván. A beszéd befejeztével átnyújtja az osztály ajándékát, egy csemege tartó ezüst készüléket, különféle édességekkel.

A váratlan fordulatra Czetz profesor is nyájas arcot csinált és az édességek átvétele után a csemegetartó készüléket visszaadta a diákoknak.

— Máskor nekem ilyen kukuloriumot ne vegyetek — mondta, s azzal, mintha mi sem történt volna leült és a »Multo sanguine nobis victoria stetit« kezdetű latin gyakorlatból kérdezni kezdett.

— Majd adok én nektek kukuloriumot — szólott — s az nap az osztály fele szekundát kapott.

*

A mai polgári leányiskolával szemben levő házban volt Czetz profszornak negyvenkét éven keresztül egy hónapos szobája. A ház többi részét albérlők birták, közös helyiség csupán a pince volt, melyet a lakók arányosan használtak.

A délutáni és esti órákban rendszeren többször is benézett a profesor ebbe a pincébe, hogy meglássa vajjon nincsenek e ottan zsiványok elrejtőzve.

Egy ilyen alkalommal midőn ismét a pince felé tart, meglepődve látja, hogy az ajtóról hatalmas lakat lóg a'á. Közelebb megy a pinceajtóhoz, próbálja kinyitni, de nem sikerül.

— Jó lakat, nagyon jó lakat — elmélkedik magában — most aztán jöhetnek a zsványok.

Ebben a pillanatban előrelép egyik albérlője és így szól hozzá:

— Látja tanár ur, öt évvel ezelőtt is itt lehetett volna ez a lakat, ha nem sajnálta volna a pénzt érte.

— Hja barátom, könnyü magának lakatokat venni, maga fiatal ember, maga ügyes ember, szép ember . . . maga ezermester. De miből vegyem én a lakatokat?

— Hát a fizetéséből.

— A hatszáz forintból? Örvendek, ha megélhetek belőle.

Azontul nem is említette többé a kereskedő a lakatot, de hiszen ugy is hiába való lett volna. A profeszor tovább is takarékoskodott, nélkülözött, mikor pedig meghalt *nyolcvanhatezer koronát* hagyott az árvaháznak.

*

Iskolai tanulmányai alatt a legjelesebb diákok közé tartozott Czetz profeszor. Gyors rögzítő tehetsége és feltűnő memoriája volt, mik a tanulást nagyon megkönnyítették számára. Kis nebuló korában a deési franciskanusoknál tanult és ott történt meg vele az alábbi érdekes eset.

A tankerületi felügyelőt várta az iskola előjárósága, mire nézve célszerűnek látszott némi előkészületeket tenni. J. pater a biztonság okáért meg is mondta, hogy a németből a könyv

végén levő szavakat fogja kérdeni. Mindenik tanuló csak öt szót fog felelni, de az öt szót úgy kell tudni, mint a karikacsapás.

Másnap megjelenik az osztályban a felügyelő, J. pater pedig kérdezni kezd.

— Czetz Gergely!

A kis diákok között általános mozgás, majd megkönnyebbülés támad, mikor látják, hogy a pater a megbeszélte terv szerint kérdez.

Czetz Gergely pedig fujja megállás nélkül: Gott = Isten, Engel = Angyal, Kirche = Templom, Heilig = Szent, Pfaff = Pap stb.

Oly gyorsan hadarta a szavakat, hogy a pater észre sem vette, hogy három diáknak a leckéjét is elmondta.

— Elég, nagyon jól van. Folytasd most te, — int a páter a következőnek.

A szegény fiu pityeregve feláll és nem szól.

— Miért nem beszélsz?

— Instállom Czetz az én öt szómat is elmondta.

Általános némaság áll be, a tankerületi felügyelő nem szól egy szót sem, de azonnal távozik. Még az nap este elutazott Deésről.

*

Rendőrbiztos választás készült Szamosujvárt. A jelöltek ősi szokás szerint ellátogattak a közösség tagjaihoz a szavazatok biztosításáért. A választás előtt való napon találkozik az egyik jelölt a megboldogult Czetz Gergely tanárral

és a kezében levő szavazó lista alapján elszám-
lálja, hogy hány biztos szavazata van.

— Ez is biztos, ez is biztos, ez is biztos . . .
— teszi hozzá nagy bizalommal az egyes fel-
olvasott nevek után.

A névsor elolvasása után megszólalt végre
Czetz professzor:

— Hogy ez is biztos, az is biztos, azt én
szivcsen elhiszem, — mondta — de hogy te sem
leszel rendőrbiztos, édes fiam az is *biztos*.

○ AZ ÖRMÉNY TIPUS.

Évekkel ezelőtt, a budapesti antropologiai
intézet vezetője, dr. Török Aurél egyetemi
tanár az örmény típusok tanulmányozása végett
lenn járt Szamosujvárt.

Talált nagyon sok érdekes alakot, de egyik
sem akarta megengedni, hogy maszkot vegye-
nek róla, miután a dolog sokféle kellemetlen-
ségekkel volt összekötve.

Például gipszszel bevonják az illető arcát,
fejét s így marad teljes huszonnégy óráig, mi-
alatt még levegőt is csak az orrán keresztül
vezetett két tollszárból szivhat.

Hosszu keresgélés után jelentik Török Aurel-
nak, hogy akadt egy elszánt ember, a ki talán
beleegyezne a kísérletbe, ha a professzor nem
restelne pár szót váltani a szegény emberrel,
a ki egyébként föld-süket.

Nosza rögtön kocsira ülnek és elhajtának a Karátsonyi-féle szegények házához, hol megtalálják »az érdekes tipust« a kertben sétálgatva.

A társaság egyik tagja hatalmas kiálltással üdvözli az öreget.

— Siket vagyok fiam — szól az öreg lehelletszerű hangon.

Erre még jobban belekiállt a fülébe a fenti ur.

— Mánuság bácsi! itt van egy híres doktor, aki megtudja gyógyítani a süketséget.

— Biz' a jó dolog.

— Még egy forintot is ad, csakhogy előbb befogja csirizelni az arcát — üvölti a tenti még nagyobb erővel.

— Látom már, hogy érti a dolgát — mondja mély meggyőződéssel az öreg s azzal lefekszik, hogy tetszés szerint csirizeljenek rajta.

Huszonnégy óráig aztán úgy be volt tapasztva az öreg, mint egy mumia. Orr lyukaira és szájára tollszáruk voltak illesztve, hogy levegőt szivhasson, kezei pedig le voltak kötözve, nehogy letéphesse magáról a gipsz lárvát. Természetesen ez alatt az idő alatt fülei is beváltak tapasztva, úgy hogy akár ágyukat is sütögethettek volna a szobában, még azt sem lett volna képes meghallani.

Másnap reggel ismét kocsira ül a társaság és kihajtatnak a Karácsonyi intézethez, hogy a modellről a lárvát levegyék.

Mikor a kellemetlen gipszbörtönből a szegény öreg megszabadult, úgy érezte, mintha a más-világról jött volna vissza.

— Hogy érzi magát? kérdi a fülébe kiálltva az egyik ur.

Téveteg szemekkel néz ide-oda az öreg, móhon szivja magába a levegőt, jobbra-balra szaglász az orrával, kezeivel a füleit tapogatja, s látszik rajta, hogy felelni szeretne, de nem ért a beszédekből egy szót sem.

Végre a hogy a törkán csak kifér, a fülébe ordit az öregnek a társaság legerősebb hangu tagja:

— Hogy érzi magát bábu?

Nagy későn megszólal végre alig hallható nyöszörgéssel a gipszkötésektől megszabadított ember:

— Köszönöm, most mintha jobban hallanék.

AZ APJA-FIA.

Békésen pihen már a városvégi temető szomorú-füzei között Wohlman József tanító is, miután becsülettel nevelt a hazának és a városnak egy generációt negyven éves tanítópályája folyamán. Emlékezetét egy kedves apróság őrzi, mely így maradt fenn.

Deésen lakó fiának csomagot küld egy alkalommal a német származású Wohlman József egy szamosujvári örmény szekeresrel. Az ember meg is érkezik Deésre, csakhogy utközben szerencsésen elfelejtette, hogy a csomagot kinek küldték.

Céltalanul bolyong az utcákon fel s alá, midőn megszólítja a rendőr.

— Hova igyekszik öreg?

— Há' tudam én? Keresem azt az *örmény* urat, kinek az apja *német* Szamosujvárt.

EGY TAPASZTALT FÉRFIU.

Mátrai Gábor volt színész emlékiratai egyik helyén megemlékezik a régi Szamosujvár egyik tipikus alakjáról, Deák Gergicről, kivel szamosujvári vendégszereplése alkalmával a színlapok kihordása és a színház kivilágítása révén élénk összeköttetésben állott. Alig van ember a városban, a ki ne emlékeznék vissza a hórihorgas, végtelenül kegykedvű emberre, kinek egyik nevezetessége abból is állott, hogy Husvét napjától kezdve Jézus mennybemeneteléig, ő vitte allandóan a kis Krisztus szobrot a szent-ség előtt. Az érdeemes férfiú emlékezetét örökitette meg a Mátrai G. következő írása.

Gerguc urnak terjedelmes hivatala, s ebből kifolyólag nem közönséges hatásköre van a

szamosujvári bálház terrenumán. Ő mindenek előtt: »házi inspector«, továbbá kurátor, dekorátor, illuminator, requisitor és billeteur, — mükedvelésből pedig színlaphordó. Mint neve is mutatja, tősgyökeres, tizenhárom próbás örmény, felruházva a typus oly ékesen kiáltó minden aprólékos járulékaival, hogy semmiféle bizonyítgatással, tanuvallomással örmény voltát eltagadni nem tudná. Különben mért is tagadná? — Oly pontos, lelkiismeres, becsületes ember, hogy fájának nem válhat szégyenére. Mikor ő vásár- és ünnepnapokon magára ölti »szüz Mária-gyász« nyaktól — talpig kék ruháját a hason-szinü és kaftán szabásu »salon rokkal«: olyan mint egy — egészséges lószemü szilva.

Gyönyörűség ránézni, egészen kék.

Csak arcza fekete vasárnap is.

Igy állított be hozzám az első előadás kora reggelén, s kérte a színlapokat kihordás végett.

Instrukciókat akartam neki adni, a kihordás körül követendő eljárásra nézve.

Megbotránkozva nézett rám.

— Hagyjan a pakalba, csak nem fagja maga nikem tanítani. Tadam én a magygyát.

— Jól van Gerguc; de a hivatalokat lelkére kötöm.

— Na maga látam tadja — szólt gunyos szemhunyoritással. — Tagygya, ha maga alyan vin lesz mint mast én, *s hardazni fagja a cédulákat a tebbinek* mint mast én: hát ne agyan

maga cédulát hivatalba. Ne hábargassan maga az orakat mikar att szépen pipáznak; mert az gyarja zsebébe, s viszi alyan helyre, hul a szék az árnyékban van. Hanem vigyen lakására s agyan ténsur helyett ténsasszanynak vagy még jabban kis orfinak. — Ha kis orfinak agya: az estig mind koncorálja annyának: vigyen szín-házba; anya meg koncorálja apjának, s gyünek mind a hárman. — Hát csak hagygyan maga rám s vigezze maga dalgát.

A PÜSPÖK ÉS A TEOLOGUSOK.

Jószivü ember hirében áll Szabó János szamosujvári gör. kath. püspök a városiak előtt, de tudják ezt róla a gör. kath. seminarium pap-növendékei is. Egy izben deputációt is menesztettek hozzá, mint az örmények között élő adoma mondja, hogy a koszt megjavítását kérik. Az lett volna a panaszuk, hogy a heti étlapban gyakran szerepel a káposzta, kegyeskedjék hát a püspök elrendelni, hogy másféle zöldség ételt is kapjanak.

— Alázattal kérjük Eminenciádat, rendeljen számunkra egyéb zöldséget is — szólott a küldöttség szónoka.

— Aztán miféle zöldséget kívánnátok, édes fiaim?

A küldöttség szónoka nagy zavarban van és hallgat, mert bizony arról még nem tanácskoztak, hogy mi lenne az a másféle zöldség.

— Nos? hát minő zöldséget akarnátok? — ismétli a püspök.

A szónok zavarában társaira néz és tőlük várja a segítséget. Az egyik halkán sug is neki valamit, mire a szónok merész elszántsággal folytatja:

— Például *egy kis szalámit*.

PELEUS BERUS.

Mikor még Petelei István szerkesztette az évekkel ezelőtt megszűnt »Kolozsvár« című lapot, megtörtént egyik kánikulai napon, hogy semmi ujdonsága nem volt a lapnak. Jól tudta Petelei, hogy egy vidéki lapnál a hirrovat a fő, de honnan vehetett volna érdekes és szenzációs hirt julius vége felé, mikor még a rendőri naposkönyv is felmondta a szolgálatot.

Dél felé járt az idő, midőn végre merész lépésre szánta el magát Petelei. Leült az íróasztalhoz és elkezdett írni. Írt egy-, két-, három-, négy kutyanyelvet s minden egyes lap megírása után még jobban belemelegedett a munkába. Utóljára is a munkatársaknak kellett kérniök, hogy fejezze már be a szenzációs iratot, mert különben estére sem fog a lap megjelenhetni.

Hogy miket irt Petelei ebben a cikkben, senki sem tudta; a lap megjelenése után azonban egyébről sem beszéltek, mint erről a cikkről, mely forrongásba hozta az egész várost. A címe ez volt: »Kigyók a Hójában,« szolt pedig arról, hogy az utóbbi időkben a kigyóknak egy különös fajtája mutatkozott a Hója nevü erdőségben, jó lesz tehát vigyázni.

A jólelkü tanácsnak meg is volt a foganatja, mert másnap reggel az első, ki a cikk olvasása után a szerkesztőségben megjelent, a kolozsvári helyőrség parancsnoka volt.

— Nagyon köszönöm a szerkesztő urnak szives figyelmeztetését. Már intézkedtem is, hogy ezentul a Hója környékén ne tartsanak gyakorlatokat a legénységgel. Ismételten köszönöm szives figyelmeztetését.

Petelei nagy zavarában ötölt-hatolt.

— Szóra sem érdemes tábornok ur. Csekélység az egész, mindössze egy kigyó . . .

Alig hogy eltávozott a tábornok, nagy izgatottsággal berobogott a szerkesztőségbe a református kollegium egyik tanára és egyenesen a dologra tért.

— Hol a kigyó?

— A Hójában.

— Tudja-e a szerkesztő ur, hogy tegnapi cikke után egy uj fejezet kezdődik a Kolozsvár vidéki kigyó-faunában.

— Hogy-hogy?

— Ugy, hogy ez a kigyó, melyről irni méltóztatott, ama híres Peleus Berus, mely ezen a vidéken eddig ismeretlen volt.

Azzal leült a tanár az egyik asztalhoz és megcsinálta szakszerű leírását ama Peleus Berusnak, melyet ő ugyan nem látott, de a Petelei diletans leírása után igaznak vélt.

Következtek ezután az iskolai igazgatók és a szülők, kik tudni szerették volna, hogy a Hója melyik részében tartózkodnak a kigyók és hogyan kell ellenük védekezni. Petelei ezeket is megnyugtatta, úgy, hogy végre lecsendesült hosszas idők mulva a kigyó-láz Kolozsvárt.

Ámde a Peleus Berus ekkor már eljutott a többi vidéki lapokba is, melyek szörnyű történetek kíséretében emlékeztek meg a Petelei kigyóiról. Egyik városkában a szerkesztőség és egy tanár között nagyobb polemia is támadt, mely végül a tanár legyőzetésével végződött, ki kénytelen volt beismerni, hogy nem lehetetlen, hátha ez ama Peleus Berus, melyet olyan égő szomjjal kutat a tudomány.

Meglehetősen hosszú idő mulva aztán kiderült, hogy a Peleus Berus nem egyéb, mint fumei cápa a kolozsvári igényekhez alkalmazva s ekkor jókat nevettek az emberek a Petelei tréfáján. A múlt években, vagyis *husz* év mulva azonban ismét felbukkant az elfeledett Peleus Berus, egyik kolozsvári lap hasábjain, mely egy kevésbé ismert vidéki lapocskából ollózta ki azt, mint hallatlan szenzációt.

Ekkor derült ki, hogy annyi évek múltán a Peleus Berus még sem halt meg, hanem csak aluszik, mint a bibliai leányzó.

◊ ÖRMÉNY KIRÁLY — MAGYAR KIRÁLY.

1894 őszén tartották Bánffy-Hunyad környékén az erdélyi hadtest részére a király gyakorlatokat. Ő Felsége maga is részt vett a gyakorlatokon, melynek tartama alatt Barcsay Domokos országgyűlési képviselőnek volt vendége.

Barcsay Domokos, ki maga is fejedelmi család ivadéka, nagyban készült a király fogadására. Hadd emlékezzék vissza Ő Felsége a magyar ember vendégszeretetére, gondolta magában, és már hetekkel azelőtt megtette a király fogadására az előkészületeket.

Volt is olyan fogadtatásban és olyan pompában része a királynak, minő csak a régi erdélyi fejedelemség idejében lehetett.

Az előkészületek idejében pár napi időtartamra gyorsan szüksége volt pénzre Barcsay Domokosnak. Találkozik a dúsgazdag Korbuly Bogdánval és megszólítja:

— Kedves apósom, nem tudna nekem pár napra ötvenezer forintot kölcsönözni.

— Nagyon szívesen, de hát voltaképen mire is kell magának ez a rengeteg pénz.

— A király fogadtatására.

— Ugy? Aztán nem volna elég harmincezer forint, — tudakolá óvatosan a puritán egyszerűségü nábob.

Barcsay Domokos ugyanolyan óvatosan oda-sugta:

— Nem lehet kedves apósom, mert nem az örmény király, hanem a *magyar* király fog jönni.

—

MINTHA . . .

Végtelenül kedves és pátriárkális társadalmi élet uralkodott a hatvanas-hetvenes években Szamosujvárt. Minden ház egy-egy meleg fészke volt az örmény pátriárkálizmusnak, mely kedélyt verőfényt és boldog egyszerűséget sugárzott ki magából.

Ebben az időben honosodott meg legtartóssabban a »szuvaré« is, mely kicsiben aféle előkészítő iskola is volt az életbe kilépő ifjak számára, kik a társas érintkezés különböző formáit, a világias modort, a kultur élet egyes formaságait ezeken a helyeken sajátították el, hol a kedélyesség mellett, mindig a jó íz és a jó modor uralkodott.

Hivatalos volt egy izben egy művelteskedő fiatal ember is egy ilyen »szuvaré«-ra. A házi asszony teával kínálta a vendégeket s egy csészét átnyújtott a fiatal embernek is, ki mohón hozzáfogott a párolgó tea fogyasztásához.

Mikor felénél tovább kiitta a csésze tartalmát, szemérmes művelkedéssel, és kényeskedő selypítéssel fordult a háziasszonyhoz:

— Szabadna insztállnom nagyszád egy kisz teát. Ugy tetszik, *mintha* szok rumot mélsztatott volna önteni.

Természetesen kapott teát egy tele csészével, de mikor ezt is elfogyasztotta ismét előjött s kért rumot, mert ugy tetszett neki most *mintha* rum hiányoznék a teából.

Nemsokára újra megszólalt:

— Szinte resztellem isz mondani, de *mintha* szok volna a rum.

— Nagyon szivesen, csak tessék parancsolni.

A fiatal ember megitta az ujjab adagot is, de a végén ugy találta, hogy most *mintha* cukor hiányzanék a teából.

Meg is mondta a háziasszonynak:

— Bocánatot kérek, de *mintha* egy kisz cukor . . .

Az udvarias háziasszony rögtön cukrot adott, sőt megnyugtatóul teleöntötte csészéjét rummal és teával s azzal egy más társasaghoz csatlakozott.

Öt perc mulva visszakerült a fiatalemberhez, ki ekkor már ismét kérőleg nézett feléje.

— Nos? Nemde *mintha* . . .? — szólt szelid gunynyal a háziasszony.

— Ugy van Nagyszád! Tudja az iszten, de *mintha valami* moszt isz hiányoznék.

ÁVÉD ISTVÁN.

Ávéd István gyergyói plébánost egy ízben maga elé hivatta Lönhárdt Ferenc püspök és megintette a miért egy verekedésben részt vett.

— Megértetted fiam? — kérde a püspök a kihallgatás után.

— Megértettem, csak azt találok furcsának, hogy a verekedésemet megtudta Eminenciád, de azt, hogy két nap óta meleg ételt nem ettem, mai napig sem tudja.

*

A Megváltó kinszenvedéseiről prédikált Ávéd István hiveinek. Beszédét így fejezte be:

— Krisztus Urunk a vérét ontotta értetek, Én bizony még az orromot sem fujnám ki istentelen gazemberek.

MEGÁLLJUNK URAIM!

Mármaros-Szigeten a nyolcvanas években Valentin Lajos szintársulata előadta Bánk-bánt, a két főszerepben Molnár Lászlóval és Megyaszvai Evelinnel.

Jelen volt az előadáson Karátsonyi Antal técsői gyógyszerész is, egy rendkívül népszerű, kedvelt és eredeti alak, kit érdekes modoráért különösen a diákok nagyon szerettek.

A klasszikus darab alkalmából ő is kibujt técsői otthonából s a diákok nagy öröme

magyar ruhában, pörge kalappal, sarkantyus csizmával ott sétált a színház előtt már az előadás kezdete előtt. Csöngetés után azonban rögtön helyet foglalt s ettől a perctől kezdve egyetlen szavát sem lehetett hallani.

Teljesen lekötötte figyelmét a darab, melyről habár sok szépet hallott, csak most volt alkalma először látnia. Felvonás közökben mégis közlékenyebb lett s a körülötte sürgő eleven diákoktól élénken tudakozódott a darab további fejleményéről.

Azok persze hazudtak irgalmatlanul. Többek között elhitették a kedves öreggel, hogy midőn Bánk bán megtudja a becsületén elkövetett sérelmet s a Gertrudis királyné csalárdságait, belép a trónterembe és így szól Gertrudishoz:

— Tudja mit néni! Volt eddig a hogy volt, de ezentul máskép lesz. Legyen maga az enyém, ugy sincs már nekem feleségem, majd csak megélünk valahogy kettecskén.

Az öreg most már fokozott figyelmével hallgatta az előadást s egyre azt várta, hogy mikor és hogyan fogja Bánk bán megkérni a Gertrudis kezét. Elkövetkezett végre a nagy jelenet Bánk bán és Gertrudis között, persze nem úgy, mint a hogy a diákok az öreggel elhitették.

Mikor végre Bánk bán lehurcolta a trónról Gertrudist és törével leszurta, az öreg feldult arccal, izgatottságtól remegő hangon, a nézők felé fordulva felkiáltott.

— Megálljunk Uraim! Engedelmet kérek, de ez még sem járja. Kérte volna meg előbb a kezét . . .

Tovább nem folytathatta beszédét, mert nagy lárma támadt a színházban. A diákok éljeneztek, a közönség piszegett, míg jó későre helyreállott a csend s ekkor elhitették ismét az öreggel, hogy másnap újra színrekerül a darab, de nem lesz semmiféle gyilkosság, mert Bánk bán belátva tévedését, tanuk jelenlétében fogja megkérni a Gertrudis kezét.

A KORCSOLYÁZÁS A PEDAGOGIÁBAN.

A régi örmény katolikus algimnaziumba is behatott egy izben a modernség szele. A tanári tanácskozásokon kezdték szóba hozni a svéd tornát, a korcsolyázást és egyebeket.

Az öreg tanárok azt mondták, hogy nincs szükség sem svéd tornára, sem korcsolyázásra, végezze minden diák a maga belátása szerint ezeket a sportokat, de az iskola ne avatkozzék bele.

A fiatal tanárok ellenben svéd tornát, korcsolyázást, játékdélutánokat javasoltak, tekintettel a mai fokozott igényekre.

Hosszasan vitázott a tanári kar, míg helyre nem állította a békességet Czetz professzor, a ki így beszélt:

— Ha már mindenáron meg kell lenni, csak hadd korcsolyázzanak reggeltől estig a diákok. Látom a K. fiuk (az osztály legrosszabb tanulói) is nagyon jói tudnak, pedig Deák Ferenc és Tisza Kálmán sohasem korcsolyáztak s mégis első emberei lettek az országnak.

RÉPA, RETEK, MOGYORÓ . . .

A városi örm. gimnázium egyik népszerű, nagytudományu és fáradhatatlan tevékenységű tanára, a ki mellesleg az *r*-et feltűnően racs-csolva ejti, épen azt magyarázta egyik diákjának, ki az *r* kiejtésével sehogy sem tudott boldogulni, hogy tegyen követ a nyelve alá, mint Demothenes és menjen ki naponként a sétatéri berekbe, a hol mindaddig ismételje a »répa retek mogyoró«-t, a mig a kiejtése egészen meg nem javul.

Próba képen mindjárt a következő órán követ szerez a diák és a nyelve alá téve eldicsekszik, hogy most már kitűnően megy. Hallgatja egy darabig a tanár, aztán türelmetlenül félbeszakítja.

— Nem jó, egy csöppet sem jó.

Mire a diák újból kezdi: vépa, vetek, mogyoró.

— Mondtam már, hogy nem jó. Ne úgy mond, hogy vépa, vetek stb. hanem tisztán és keményen. Így:

— Chépa, chetek, mogyochó.

CIFRA NYOMORUSÁG.

Szamosujvár régi kormányzóinak, a »tizenkét öregek«-nek az volt az elvük, hogy óvakodnia kell a városnak mindenféle tulzásoktól, mert csak addig lesz ereje, míg a pénztárban állandóan van néhány ezer forint megtakarított felesleg.

Ebben a szellemben kormányozták a várost a modern generáció főemberei, Jakabb Bogdán, Simay Gergely s legutóbb Placsintár Dávid is, miután megértették, hogy a tradíciók fenntartására most még sokkal nagyobb szüksége van a városnak, mint régebben, mert ettől függ önállósága és virágzása

A legifjabb generáció azonban reformokat sürgetett. többek között a többi vidéki városok példájára villam világítást, aszfalt járóút, színházat és egyebeket, mikre Placsintár Dávid röviden kimondta a szentenciát, hogy: nem lesz.

Egy ilyen kommunítási vita után találkozik br. Bornemissza Károly, Szolnok-Doboka megye főispánja Kolozsvárt Placsintár Dávid polgármesterrel. Kétszer-háromszor végig járták a sétateret és csöndes beszélgetés között lassan a főtérre értek.

A fényárban uszó piac láttára a főispán a kommunítási vitákra célozva, szeliden évődni kezdett a polgármesterrel:

— Reméllem most már Szamosujvárt is meglesz a villam világítás.

— Mig én élek, maradunk úgy, a hogy voltunk, — válaszolt a konzervatív Placsintár.
 — Nem szeretném, hogy mint Kolozsvár, Szamosujvár is ilyen fényes kivilágítás mellett mutogassa a maga nyomoruságát.

—

MOLNÁR ANTAL.

Mindennapos vendége volt Molnár Antal képviselő egy időben a pénzügyminiszteriumnak. A választóknak minduntalan, hol egy trafik-jog, hol egy italmérési engedély kellett, miknek kieszközlése végett Molnár hiven és pontosan közbenjárt.

Később annyira igénybe vették Molnárt a választói, hogy mikor a pénzügyminiszteriumban megjelent, már előre azzal fogadták:

— Trafik vagy korcsma?

— Mind a kettő; az az, hogy *kok* és *mák*,
 — felelé Molnár mosolyogva.

*

Öt cikluson keresztül mindig egyhangulag választották meg Molnárt a szamosujváriak. Mikor kérdezték tőle, hogy mennyi költségébe került a választás, így felelt:

— Egy ízben adtam vacsorát a választóimnak, de a vacsora után baccara-t játsztunk s akkor is az összes költségeket visszanyertem.

*

Szilágyi Dezső halála alkalmával írta meg Molnár Antal a következő apróságot:

»Szilágyi Dezső vezette a Ház tanácskozásait, midőn kitört a Bánffy-kormány ismeretes nagy válsága. Mind feszültebbé vált, mindinkább kiélestedett a viszony közte és a miniszterelnök között. Már nem is beszéltek egymással, jó ideig nekem kellett közvetítenem a mellőzhetlen izenétváltást közte és a miniszterelnök között, a ki állásánál fogva a Ház vezetője volt. Ez a közvetítés ilyenformán történt:

— Menj és kérdezd meg attól az embertől (itt egy vagy több erős kifejezés következett), hogy mit akar holnapra!

Ezt az izenetet aztán én így adtam elő a miniszterelnöknek:

— A Ház elnöke azt kérdezteti ekszcenciádtól, mit óhajt a holnapi ülés napirendjére kitűzetni?

— Bánom is én — válaszolt a miniszterelnök — én tőlem azt csinálhatja, a mi neki tetszik. Semmi közöm hozzá!

A választ ilyen alakban kapta meg a Ház elnöke:

— A miniszterelnök ur ekszcenciád bölcs belátására bizza a dolgot.

Milyen patália lett volna belőle, ha a maguk eredeti nyers szövegében adom át ezeket az izeneteket.

A KI NEM TANULTA MEG A BURJÁNOKAT.

Szamosujvár florájának összegyűjtésén buzgolkodott K. S. városi orvos, minek érdekében gyakran elrándult botanikus szelencéjével a közeli környékre. Az érdekes munka később meg is jelent a K. S. és O. J. őrnagy buzgó együttműködése folytán, de egy adoma is keletkezett róla, mely a következő:

A mikolai uton egy örmény kereskedő találkozik K. S.-sel. Feltűnt az örménynek, hogy a doktor két kezében nagy csomó zöldséget szorongat, azért tisztességtudóan meg is kérdezte, hogy mi legyen az.

Gondolja magában K. mit beszéljek ennek az embernek botanikáról, floráról s egyebekről, mikor úgy sem érti, azért csak röviden felelt:

— Tudja öreg, ezek aféle burjánok.

— Hm, hm — csodálkozik az örmény. — Aztán mit csinál maga azokkal a burjánokkal?

— Tanulgatok rajtuk, — felelt a doktor némi gondolkozás után.

— Na' sze' küszünem in azt a tanulást, a mit maga fagja csinálni. Mikar diák vut, akkar tanulta vuna meg a burjánakat, nem mast vin karában — szólta az örmény s a következő percben már nagy keserüséggel tovább hajtott.

o „TISZTELTETEM A MÁMUT.*“

1773-ban II. József császár meglátogatta Szamosujvárt, hol ünnepélyes fogadtatást rendeztek tiszteletére. A császárt rendkívül meghatotta a szíves fogadtatás s ennek kifejezést is adott eltávozása alkalmával, midőn kijelentette, hogy mindenkor a legkedvesebb emlékek fog visszagondolni szamosujvári időzésére.

Az erzsébetvárosiak, hol azelőtt szintén megfordult a császár, ugyanekkor részletes levélben értesítették a szamosujvári örmény testvéreket a császár modoráról, szokásáról, apró személyeiről, kedvenc ételeiről, hogy jó eleve tájékozva legyenek az örmény testvérek a fogadtatás legapróbb részleteiben is. Ki is tettek magukért a szamosujváriak, mert hiszen ennek a látogatásnak politikai szempontból is nagy jelentőséget tulajdonítottak.

A város kiváltságainak biztosítása s más ehhez hasonló ügyek miatt évtizedek óta nem voltak biztonságban az örmények, úgy remélték tehát, hogy mostan kegyes lesz hozzájuk a császár és teljesíteni fogja kívánságaikat.

Különösen a kitünően elkészített ételek nyerték meg tetszését a császárnak, ki a hagyomány szerint nem is késett kijelenteni az

* Az időrendi beosztást nem lehetett mindenütt betartani, miután a kötet nyomása közben is közöltek velem újabb adatokat.

örmény urak előtt, hogy régóta nem ebédelt még ilyen jóízűen.

Pár év múlva ismét valami baja volt a városnak, minek folytán deputatusokat küldött Bécsbe, hogy a város ajándékának átadása után pártfogását kérjék a császárnak.

Az egyik deputatus ezenkívül még egy nagy csomagot is nyújtott át a következő szavakkal:

— Hódolattal köszönti nagyanyám (mámu) a Felséges Császárt és kívánja, hogy jó egészséggel fogyassza el a csomag tartalmát.

Mikor II. József a csomagot kibontotta, a legizletesebb specialitások tárultak szemei elé, minőkkel szamosújvári látogatása alatt kedveskedtek neki örmény hivei.

Nagyon meg volt elégedve az ajándékokkal s miután megnyugtatta a deputatusokat, hogy ezentul is gondja lesz a városra, a csomagot átadó férfinhoz fordult és így szólt:

— Köszönöm édes fiam a csomagot és ha haza érsz, mond meg otthon, hogy *tiszteltetem a mámut*.

—

DOMNU KALAPÁCS.

Az állami főgymnasium egyik örmény tanárát, mint szenvedélyes régiség gyűjtőt ismerik a szamosújvári járás falvaiban. Eleinte azonban

sehogy sem tudták megérteni a becsületes oláhok, hogy mi gyönyörűsége telhetik valakinek abban, hogy összeszedje a kődarabokat, régiségeket s azokat minden igaz ok nélkül vagy két-három óráig cipelje a hátán a mig haza ér.

A régiség gyűjtő profeszort kezdték gyanus szemmel nézni az oláhok. Már a megjelenése is szokatlan volt. Fején angol vászon kalap, minőt Mukányi-ban a Kozák Manó személyesítői viselnek, nyakán bőrből készült köté, lábán pedig szandál, harisnya nélkül.

Ugy okoskodtak az emberek, hogy a titokzatos idegen vagy az ördög, vagy pedig garabonciás diák, ki az esőt hozza.

Szerencsére egyszer sem támadt semmiféle égi háboru az érdekes profeszor nyomában s így az oláhok is lassanként megbékültek vele, különösen mikor kezdték a jó tulajdonságait megismerni..

A profeszor ugyanis sohasem járt üres kézzel s ha őskori eszközöket, régi pénzeket, főként pedig a prehisztorikus időkből származó *kőkalapácsokat* tudtak adni az emberek, minden darabért pénzzel és jó szóval fizetett.

El is nevezték a jámbor falusiak Domnu Kólopács-nak.

Igy aztán barátságot kötöttek a profeszorról s ha már messziről meglátták, megeredt a lárma a faluban:

— Hájdac mēj, vine Domnu Kolopács!
(Gyertek te! mert megérkezett Kalapács ur!)

A kiállítás azt jelentette, hogy a kinek van valami régisége jöjjön elő, mert Kalapács ur — kinek külömben ezereket érő gyűjteménye van Szamosujvárt — pénzzel fizet minden kődarabért.

—

SAUVE, QUI PEUT...

Egyetlen fia halt meg régenten egy szamosujvári gazdag örménynek. A haláleset annyira megtörte az apát, hogy a rokonok nem győzték eleget vigasztalni. Elkövetkezett végre a temetés órája.

A pap, a kántor, a temetkező vállalat emberei s a nagyszámu rokonság mind együtt voltak, épen a koporsó leszögezés volt még hátra.

Ámde az örmény ember az alkalmi szcénát szintén nem akarta elengedni s a tomboló fájdalom illusztrálására szolgáló pózok leghatásosabbikához folyamodott.

Elővett egy hatalmas konyha kést s azzal neki rohant a papnak, kántornak, temetkezési embereknek s mindenkit agyonszurással fenyegetett, a ki a koporsóhoz közeledni merészkedik.

Olyan kavarodás támadt a kés láttára az emberek között, hogy egy pillanat alatt mind-

annyian szerte szaladtak. Legelőször a pap, utánna a kántor, a ministránsok és vágató lépésben a gyászkocsi, melyet a jajveszékő némberek sokassága követett.

Egy óra mulva nagy nehezen lecsendesítették a hősieskedő embert s akkor megindultak (* pap keresésére, ki a kántor társaságában a Papp Tódor lelkész egykori háza helyén levő kertben pihente ki a konyhakés láttára átszenvedt izgalmakat.

A biztató és kérlelő hivogatásokra az isten hiv szolgálja végre is engedett, de előbb követiséget menesztett a dühös emberhez:

— Mondjátok meg neki, hogy eltemetem a fiát ingyen is, ha kívánja, csak legalább azt a nagy kést tegye el, mert bizony isten még most is reszketek az ijedtségtől.

DEÉS, AZ DEÉS . . .

Mióta Szamosujvárról elvitték a törvényszéket és a vármegyét Deésre, a két város között némi feszült viszony van, a mi különösen a br. Bánffy Dezső főispánsága alatt mind jobban elmérgesedett.

A szamosujvári ember ma sem rajong Deés városáért, amaz viszont Szamosujvárért. Mikor egy izben kérdezték a Deésen járt szamosujvári

embert, hogy tetszett-e neki a szomszéd város, az csak ennyit mondott:

— Deés, az Deés. De Szamosujvár, *mégis csak Szamosujvár.*

BESZÉDES TÁBLÁK.

A kéri gyógyfürdő előtt harminc évvel ezelőtt még meg volt az a jelző tábla, melynek feliratáért sokat csufolkodtak a szamosujváriakkal a deésiek.

A táblán ez a felirat állott: *Bedes köves kériji feredő.*

A szamosujváriak szégyenkeztek a tatár nyelvű feliraton, de nem szóltak semmit.

Deésen jártában Gopcsa J. szamosujvári tanácsos felfedezi egyszer egy borbély üzlet fölött nagy megdöbbenésére a következő szavakat: *Terem a hevenyen megcsorbult szépség ápolására.*

— Ez már nem is tatár, hanem kutya nyelv — kiáltotta G. tanácsos s azóta a deésiek sem firtatták többé a szamosujváriak helyesírását.

MUROK VITA A VÁRMEGYÉN.

Belső Szolnok- és Doboka-megyéknek az egyesítésén tanácskozott a régi vármegye. Az egyesítés el volt határozva, épen csak arról

volt még szó, hogy hova helyezték a központot.

Az örmények állítólag azzal érveltek, hogy a szamosujvári *murok jobb*, helyezték tehát Szamosujvárra a vármegyét.

A deésiek viszont memorandumokon keresztül fejtegették, hogy a deési *murok olcsóbb*, minél fogva a »közérdek« szempontjából Deéset illeti meg a vármegye.

A szamosujvári murok becsületéért szót emelt aztán Gopcsa Joachim tanácsos és a deésiek nagy boszuságára eldöntötte a murok vitát.

— Ha a deési murok olcsóbb is, de a szamosujvári murok akkor is szebb és jobb, miért is kérem a vármegyét Szamosujvárra helyezni.

Valószínűleg a deési murok-párt nagyobb befolyással birt, mert az ékesen szóló argumentumok dacára mégis Deés kapta meg a vármegyét.

BÖLCS MEGOLDÁS.

A vármegye elhelyezése után a törvényszékre került a sor. A nagyszabású szócsaták áradataiban, miket a szomszéd városok egymással vívtak, majd a szamosujváriak, majd a deésiek kerekedtek felül, megegyezni azonban nem tudtak.

— Ne legyen Szamosujvárt, — kiáltották a deésiek.

— Ne legyen Deésen, — feleltek vissza a szamosujváriak.

Miután megunt a sok kiabálást egy szamosujvári örmény virilista, felállott és viharos derűtség között a következő közvetítő indítványt jelentette be:

— Látom, — ugymond — hogy egyik város sem akar engedni a jussaiból, a békesség kedvéért bátor vagyok tehát azt javasolni, hogy helyezték át a törvényszéket *Néma* községbe, mely tudvalevőleg a Szamosujvár és Deési országut kellős közepén fekszik. Ezzel a kormány bölcs Salamon módjára elégtételt szolgáltatna mind a két városnak.

A Salamoni ítélet persze elmaradt, mert a szamosujváriak szerint ezt a jussukat is kiintrikálta Deés a kormánynál.

A NYÁRÁDMENTI ÖRMÉNY.

Élt a Nyárád mentén nem régiben egy cinikus örmény ember, ki a környékbeli emberek előtt Marci bácsi név alatt volt ismeretes. Igazi neve Szenkovics Márton volt, tréfái és adomái azonban hirhedtté tették nevét messze vidékeken. Állítólag mindenféle vallást végig próbált s mikor kérdezték tőle, hogy miért cseréli annyiszor hitét, így felelt:

— Voltam örmény katolikus, de kitértem, mert az isten látott ugyan engem, de én nem

láttam őt soha. Lettem azután lutheránus és láttam ugyan ekkor az istent, de mit ér, ha ő nem látott engem. Megpróbáltam a református vallást is. Most már én is láttam egy kicsit az istent s ő is látott egy kicsit engem . . . Gondoltam végre magamban, leszek unitárius. Így legalább én se látom az istent, ő sem lát engem.

*

A közelebbről elhalt *Kovács* apát-plébános, a marosvásárhelyi róm. kath. eklézsia főnöke, menyegzőre volt hivatalos egy családnál. A vendégek között észreveszi Marci bácsit is, ki javában magyaráz a társaságnak valami mulatságos dolgot. A beszéd végeztével szóba ereszkedik a cinikus örménynyel és térítgetni kezdi.

— Tehát nem vétek az, ha én is megcsókolom a keresztet?

— Dehogyan vétek, az isten nagyon jó néven veszi a megtért bűnöst.

A párbeszéd után alig hogy elválnak, nagy sikoltás és kiabálás támad a szomszéd szobában.

— Mi történt, — kérdi a megrémült plébános.

— Mi történt? Az történt, hogy az örmény megcsókolta a menyasszony nyakán függő keresztet.

— Enyje, enyje, hát maga gunyt üz még a szent dolgokból is, — szólt felháborodva a plébános.

— Már megbocsásson íőtisztelendő ur, de azt talán maga sem kívánhatja, hogy egy keresztért a templom tornyára másszak.

KASSAI, A „NEM JÓ FÉLE.”

Látogatóban volt Kassai Vidor, a Népszínház kiváló színésze Szamosujvárt. Szokás szerint előbb a gyógyszerárba megy és bejelenti megérkezését. A gondnok tudatja, hogy a polgármester és családja nincsenek a városon, de azért csak fáradjon fel az emeletre és foglalja le az egyik szobát, mert várták a jövetelét.

Kassai felballag az emeletre, elfoglalja szobáját s alig hogy megtelepedik, bejön a szobába egy asszony s az ott levő értékesebb tárgyakat elviszi.

Később ismét bejön az asszony s az ágy mellett levő szekrényről az ezüst gyertyatartókat elveszi és helyükbe közönséges réz gyertyatartókat tesz.

Rögtön vissza megy Kassai a gyógyszerárba és elmondja a gondnoknak az esetet. Felszalad erre a gondnok is, előhívja az örmény szakácsnét és kérdi tőle, hogy mit csinált.

— Tudja maga, hogy ez az ur egy híres komédiás, a ki az első színházban játszik Pesten.

— Hogyne tudnám, mindjárt láttam az ábrázatáról, hogy valami »nem jó féle.« Épen azért szedtem össze a drága ezüstöket, nehogy még ellopja.

HÁT EZ KUTYA?

Lenn járt egy másik alkalommal Kassai ismét Szamosujvárt. Miután megmutatták neki a város nevezetességeit, elvitték a főtéri örmény templomba is, melyre a szamosujvári ember felette büszke.

Szép sorban megnézik a Rubens képet, az oltárokat, a kodex tartó szekrényt, a kodexeket stb., végre a miseruhákra kerül a sor.

Kassai mindenre azt felelte:

— Szép, valóban nagyon szép.

Előhoz ekkor a sekrestyés egy diszesen kivarrott papi palástot, melyet I. Lipót neje, Eleonora császárné himzett és ajándékozott a szamosujvári egyháznak és büszkén Kassai elé tartja.

— Hát ez *kutya*? — kérdi a művészt, ki a különös kérdésre teljes elismeréssel mondta:

— Dehogy kutya, dehogy kutya . . .

AZ EGYPTUSI TANÁR.

Molnár Antal, Szamosujvár néhai országgyűlési képviselője, mielőtt mandatumot vállalt, a budapesti tud. egyetemen magántanár volt. Tudták ezt a szamosujváriak s a hol csak lehetett el is dicsekedtek az ő nagytudományú képviselőjükkel. Nehány évvel ezelőtt a budapesti egyetemen megüresedett történelmi tanszékre aztán Molnár Antal is pályázott, mit a szamosujváriak különféleképen kommentáltak. Az egyik párt azt vitatta, hogy többet ér a képviselőség a tanárságnál, a másik meg az ellenkezőt. Végre eldöntötte a vitát egy tekintélyes örmény gazda, így szólván:

— Az *egyptusi* (egyetemi) tanár, az egy alyan tanár, akinek penziuja is van. Hát csak hadd legyen inkább egyiptusi tanár.

A penzio felemlítésére természetesen az összes ellenvélemények elhallgattak.

CÁPA SÜLT, 10 KR.

A hatvanas években a kolozsvári örmények rendszeren felkeresték egyik hitfelük vendéglőjét, hol »naponkénti zene, pontos kiszolgálás és kifogástalan ételek-italok« voltak kaphatók.

Állandó törzsvendége volt a vendéglőnek két gazdag öreg örmény (egyik nagyobb ala-

pitványt is tett Kolozsvárt), kik főként a »naponkénti zene« kedvéért látogattak el. De miután rendelni is kellett valamit, kikeresték az étlapon a legolcsóbb tételt s a mellett üldögéltek a zene végeztéig.

Az örmény vendég ösben kitört a faj csufondáros ösztöne. Tréfát csinál — gondolá — az öregekkel s ugy is tön, miként gondolá. A legközelebbi napon már ott szerepelt az étlapon ez a tétel is: *Cápa sült, 10 kr.*

A két öregnek persze rögtön szemet szurt az olcsó étel és palástolt izgalommal fordultak a vendéglőshöz:

— Ugyan kérem, adjon egy cápa sültet, ilyet még ugysem ettünk.

A vendéglős a tréfába beavatott vendégek visszafojtott kacaja között elő hozta nemsokára a cápa sültet, mely három-három darab hatalmas csontból állott.

A társaság a vendéglőssel egyetemben olyan mulatságosnak találta a tréfát, hogy majdnem görcsöket kaptak a nevetéstől. Örmény vendéglősök között ma is él ennek a tréfának emléke s ha valaki nagyon válogat az étlapban s drágálja az ételeket, gunyos mosoly kíséretében cápa sültet ajánlanak az illetőnek.

A KORNEVILLI HARANGOK.

Lehet már 25—30 éve annak, hogy egy vidéki szintársulat előadta Szamosujvárt a *Planquette* népszerű operettjét, a Kornevilli harangokat. Az előadás iránt nagy érdeklődés mutatkozott az istenfélő örmény iparosok körében is, a kik nagy várakozások között mentek el a színházba abban a reményben, hogy ott majd harangozást fognak hallani. Mikor vége volt az előadásnak, az utcán sétálgatók körülfogták a színházból jövőket és élénk kíváncsisággal tudakolták a kornevilli harangozás részleteit. Az egyik iparos polgárból a sok kérdezősködésre kitört végre a méltatlankodás és csalódottan mondta:

— Csemáj karnevili harangak. Egész este mind mazsikáltak és kiabáltak, de egyszer se harangoztak.

—

HOGY CSINÁLJÁK A BÜDÖSKÖVET.

Természetrajzi doktoratust tett a régi örm. kath. algimnazium egyik fiatal profeszora, kit később talentuma elismeréseül előkelő pozícióba juttatott a közoktatási kormány.

Örült mindenki a szép titulushoz, csak az apja volt kedvetlen.

— Miféle doktor vagy te fiam, hogy mégsem vagy doktor.

— Tudja apám én a kövekből (ásványtan) vagyok doktor, próbálta magyarázgatni a tanár.

— Mi szükség van arra, hogy kövekből légy te doktor, mikor nem tudod meggyógyítani az embereket sem.

— Ez más dolog apám, — szólt a tanár és az egyszerű észjárású öregnek elmondta, hogy mit jelent a doktori cím.

— Hát legalább tudsz büdöskövet csinálni, — kérdi az öreg.

A tanár nagy zavarba jött. Hogyan magyarázza el röviden és érthető módon a büdöskő, vagyis a kén alkotó részeit, termőhelyét, készítmódját stb. hogy az öreg bizalmatlankodását eloszlassa. Rövid szünet után részletes magyarázatba kezd.

— Látod fiam, — szakítja félbe az öreg — én nem vagyok »kü daktar« és mégis jobban tudom. Vesznek egy darab követ s azt megbüdösítik; így csinálják a büdöskövet.

A RÉGI JÓ VILÁGBÓL.

Addig kapacitált a hetvenes években egy urnót a műkedvelő-társaság elnöke, míg végre az urnő kénytelen volt engedni és megígérte, hogy a legközelebbi előadáson maga is eljátszik egy szerepet.

Elkövetkezett az előadás napja, a színházban nagy közönség volt együtt és érdeklődve várták az új szereplő bemutatkozását.

— Csak minél bátrabban, — biztatták a kuliszák mögött a jelenésére váró urnőt a tagok s azután várták, hogy mi fog történni.

A bátorítás azonban mit sem használt, mert az urnőt elővette a lámpaláz s mikor a szinpadra ért egy szót sem tudott szólani. Pedig a kulisszák mögött ugyancsak sugtak, sőt még a sugó is annyira ment tulbuzgalmában, hogy hogy kibujva rejtekhelyéből, esdeklő hangon instálta az urnőt:

— Ne tessék megijedni, mondja nagysád utánam . . .

— Miért mondjam, azért sem mondom! — felelt bosszusan az urnő; — most legalább tudom, hogy nem fognak többé felkérni műkedvelőnek.

Meg is tartotta szavát; nem szólt egy szót sem, minek folytán a függönyt gyorsan alá kellett bocsátani.

—

AZ INDAI MÉRNÖK.

1892-ben a városi képviselő-testület megbízásából egy tiz tagu küldöttség járt fenn Budapesten az építendő főgimnázium ügyében. Tisztelegtek annak rendje-módja szerint Csáky miniszternél, megköszönték az addigi pártfo-

gását s. azután elmentek egy kissé körülnézni a városban.

Épen akkor fejeződött be az Erzsébet-köruti New-York palota építése a New-York kávéházzal együtt; gondolták magukban egyelőre megtekintik ezeket az épületeket, a míg jobb szórakozás nem akad.

De hogyan?

Mert a társaság egyetlen tagja sem volt ismerős a tulajdonosokkal, lévén egytől-egyig szamosujvári polgárok, kik ezt az utazást is a közérdek sürgős parancsának engedve tették meg. Tanakodtak egy darabig a dolgon, de a következő percben már megszólalt a társaság egyik viális tagja:

— Gyertek csak velem, én ismerem itt a járást.

A többiek pedig mentek, csupán egyiknek volt szigoruan meghagyva, hogy bármit fog is látni vagy hallani, ne nevéssen, főként pedig ne beszéljen más nyelven, mint örményül.

Ez az ur egy ma is élő, köztiszteletben álló és népszerű városi képviselő volt, ki egyébként a legszebb örmény típusok egyike. Egyedül ő nem tudta, hogy miként tervezte társa a New-York épületébe való bejutást.

Egy-két perc alig telik el s a társaság legnagyobb meglepetésére a New-York palota igazgatója és a kávéház bérlője megjelennek a küldöttség előtt.

— Ha úgy tetszik... szólának szinpadi könynyedséggel, — és sorba megmutogatták az épület legapróbb zege-zugát is.

A lift működésének megmutatása után így szólt az igazgató a rendkívül komoly és csak örményül beszélő urhoz:

— Nemde a mérnök ur ezt is bevezetni szándékozik az Indiai Világ Hotelben.

A megszólított jelentősegteljesen hallgatott, míg a többiek közel álltak a megfulladáshoz a sok nevetéstől. Fel is tűnt az igazgatónak a társaság szokatlan vidámsága és megkérdezte a vezetőt:

— Mit nevetnek az urak olyan jóízűen?

— U... ó... ó... óh, ké... brühahaha ké... rem, csak azt nevetjük... brühahaha... hogy az urak mind magyarul beszélnek a mérnök urral, ... hihihíhi... pedig ő csak kinaiul és indiaiul tud beszélni.

— Sziveskedjék akkor tolmácsolni a mérnök urnak, hogy szükség esetén mi is a legnagyobb készséggel állunk rendelkezésére.

Erre támadt még csak az igazi kacagás. A társaság tagjai ide-oda dülöngöztek a nagy hahotától, mialatt a vezető örményül odaszólt társának:

— Hallod barátom, még ők is ajánlkoznak. Nehogy megfélekedjél róluk.

Bejárták még a nevezetesebb látnivalókat s ezután érzékeny bucsu között elváltak. A ve-

zető köszönetet mondott az »indiai mérnök« nevében a szives kalauzolásért és biztosította az urakat, hogy mihelyt hozzáfog a mérnök indiai vállalatához, értékesíteni fogja a látottakat. Azok még egyszer figyelmébe ajánlották a céget és összeköttetéseiket az indiai mérnök urnak, ki maga is majdnem gőrcsöket kapott, midőn megtudta, hogy minő tréfa árán jutottak a nem remélt szives látáshoz.

✠ JAKABBFY KRISTÓF.

A Napoleoni háboruk idején szivesen ment volna Jakabbfy is az inszurgens vitézekkel csatába, de gyöngé testalkata miatt nem volt arra való, így lett belőle aztán pap, ki egyszerű embereknek, egyszerű módon hirdette sok éveken által az isten igéjét. Orosházán lakott leghuzamosabban, a hol nagyon megszerették, de sokat is évődtek vele naiv természeteért és örményes beszédeért. Mint pap sok vizet nem zavart, de teljesítette pontosan kötelességét. Egyben-másban mégis érdekes tulajdonságok lappantak a szamosujvári eredetű jó öreg papban, mert különben nem támadt volna felőle annyi sok anekdota, melyekből néhányat a Lehocky József »Novicius Gaudencius« című anekdota kötetének adatai alapján mi is megírtunk.

Házassági kihirdetéseknél szokásban volt »községünkbeli *becsületes* ifju N. N.« szavakkal címezni az egyszerűbb orosházi hiveket. Egy alkalommal a gr. Károlyi-féle uradalmak jogtanácsosa is a hirdetendők közé került, miről azonban megfélekedett Jakabffy és a kihirdetést így kezdte:

— Községünkben lakó *becsületes* ifju . . .

Csak ezután vette észre, hogy a kihirdetendő nem más, mint kis és nagy pukai, pukai Horváth László ur, tehát így korigálta ki az egyszerű címezést:

— *Nem becsületes*, hanem tekintetes, nemes, nemzeti és vitézlő . . .

*

Gr. Károlyi György, a Jakabffy kegyura, Nagy-Váradra készült br. Bémer püspök meglátogatására.

— Mi kívánsága volna páter? kérdé Jakabffyt.

— Szeretnék legalább akkor viselni veres övet, mikor a kertben sétálok, hogy gyönyörködhessem kissé magamban.

— Bizza csak reám, — szólt a gróf s kieszközölte, hogy br. Bémer püspök nemsokára surrogatus alesperesnek léptette elő Jakabffyt, ki nyilvánosan is viselhette ezután a vörös cingulust.

*

Meglátogatta egy alkalommal atyafisága a kissé fukar természetű papot. Zongoráztatással,

énekekkel és társasjátékkal akarta volna elfeledtetni a vacsorát, de nem sikerült, mert az atyafiak erélyesen sürgették a vacsorát, minek folytán odakiáltott hugának:

— Katica! Süssél palacsintát, de *sakat, nagyon sakat, . . . egyet . . . kettőt!*

*

Állítólag vele történt meg az is, hogy br. Bémer püspök látogatása alkalmával így buzdította hiveit:

— Fussatok elébe az akasztófaig és szórjatak virágot utjára.

Az *u* betű helyett ugyanis *o*-t, az *ó* helyett pedig az örmény zsárgonnak megfelelőleg *a*-t mondott, mi a hivek között óriási derűtséget keltett.

Más változatban, Haynald püspökre vonatkoztatva, Szamosujvárt is ismerik régóta ezt az adomát, mely alighanem ez utóbbinak a hatása alatt ment be a köztudatba. (Lásd: Haynald püspök Szamosujvárt.)

*

Egyik Husvét ünnepen gr. Károlyi György éppen akkor érkezett az orosházi templomba, mikor Jakabffy a Krisztus feltámadásáról szóló prédikációjának következő pontjánál tartott:

— Benézének vala a szent asszonyok a koporsó mélyébe . . .

Ámde nem is tudott tovább jutni, mert mihelyt a grófot meglátta, nagy zavarba jött.

A mondatot azonban be kellett fejeznie, sőt még azt is illett volna megmagyaráznia, hogy a szent asszonyok, mit nem láttak a koporsóban.

De akkor már oly nagy zavarban volt Jakabbfy, hogy tücsköt-bogarat összehadart:

— Nem nézének belé... kinézének belőle... melléje nézének... sehová se nézének... — vagyis semmiképen sem tudta kimagyarázni magát, miért is elmondta, hogy: Amen, — s azzai a prédikációt meglepetésszerűleg, miként a nagy szónokok, befejezte.

Az isteni tisztelet végeztével meghívta gróf Károlyi ebédre és remegve várta a szegény pap, hogy mit szól majd a gróf a prédikációhoz.

Gr. Károlyi csak ennyit mondott:

— Igen sajnálom, hogy a szép beszédnek csak a végét hallottam.

Ekkor már Jakabbfy kerekedett felül és mérszen felelt:

— Így szoktam én mindig: *breviter, sed bene.*

*

Egy délután átsétált a szolgabíróhoz, kit kényelmesen csibukozva talált lakása folyósóján. A szolgabíró elé érve, nagy örömmel felkiáltott:

— Alázatas szalgája, damine spectabilis. Mihelyt láttam itt ülni, mindjárt gondaltam, hogy talán tám itthun találhatam.

*

Utolsó éveit nyugalomban töltötte Krassó városában. Egy napon szokott sétáját végezve,

szembe találkozott egy szekérrel, melyet rövidlátósága miatt nem vett észre. Menekülésről szó sem lehetett, mert a következő pillanatban már keresztül gázolt rajta a szekér és az öreg pap 80 éves korában kiszenvedett.

RABOK ELDORÁDÓJA.

Hogy minő eldorádói élet volt hatvan-hetven évvel ezelőtt a szamosújvári várban, érdekesen mondja el egy 1839-ben kelt várnagyi jelentés, melyet főtisztelendő Hodoreán János után ismeretünk. Ivás, evés, kártyázás, szeretkezés napirinden levő dolgok valának. Az akkori primitív fegyházi viszonyok operettbe illő karikaturáját mi sem mutatja komikusabban, minthogy tolvajságért elzárt rabok sine-fine loptak, raboltak, sőt — horrendum dictu — még hamis pénz készítésére is ráértek. Az egykori eldorádói napokról szóló várnagyi jelentés, többek között ezeket mondja :

— »Midőn várnagyi hivatalomhoz kezdettem, álmélkodtam azon, hogy ezen fenyitéki házban mennyi excessusok és minemü bünök divatoztak. Ugyanis: a dologtalanság, engedetlenkedés az altisztekkal, a várnagygyal való vakmerő szembeszállás, a részegeskedés, veszekedés, vérengzés, mindennemü csalárdkodás, az uzsoraság, a paráználkodás, a lopás, mindennapiak

s ki hinné, hogy az 5 és 7 számú sötét kaszamatákban, melyeknek némely szegleteiben oly sötétség vagon, hogy a ki oda nem szokott, még az ujját sem láthatja, a pénzen való csalfa játék (paklizás) foly.«

»A munkára menő rabok a velők menő katonát seducálják, s bemenne a korcsmába együtt isznak, s haza jövén részegen, itthon garázdálkodnak; s ha büntettetnek, fenyegetnek, a mint szokásuk mondani:

— Majd egyszer lesz itt, a mi nem volt.«

—

SZERÉNY KIVÁNSÁG.

Ghárámian Raffael Sándor angol lovag, többszörös milliomos, az erzsébetvárosi gimnázium alapítója, ki Szamosujvár részére is tett alapítványokat, — nagyon szeretett volna valami titulushoz jutni.

Nem is csinált titkot tervéből, sőt mindenki előtt nyíltan hangoztatta, hogy titulusok nélkül megközelítőleg sem olyan kellemes az élet, mint például egy hét águ koronával.

Magyarországi és ausztriai tartozkodása után egy idő múlva audienciára jelentkezett V. Ferdinándnál, kit már azelőtt informáltak a bécsi mechtárista atyák révén a Ghárámian lovag jótékonyságai felől. Az audiencián meg is mondta a jó V. Ferdinánd Ghárámiának:

— Tudomásom van érdemeidről, nyugodt lehetsz fiam, nem fog elmaradni a jutalom sem.

— A mi engem illet, — mondá hallatlan szerénységgel Ghárámian — megelégednék egy *egyszerű grófi* címmel is.

Nemsokára aztán megkezdődtek 1848—49-es mozgalmak s ekkor már Ghárámian sem reflektált több az *egyszerű* címre.

—

AZ ELSŐ ÖRMÉNY VÉRTANU.

A szabadságharc alatt nagyon sok örmény ifju fogott fegyvert a nemzeti ügy védelmében. Ezek között volt Novák Márton szamosujvári főbirónak és országgyűlési képviselőnek Tivadar nevű fia, az első örmény vértanu, ki a 48-as eszmékért hőiesen feláldozta magát.

Unokaöccse lévén Kiss Ernőnek, az ő ezredében kezdte meg katonáskodását, hol nemsokára hadnagy lett. Szolgált azelőtt Olaszországban is, de a függetlenségi mozgalmak idején, mint jó hazafi ő is hazajött. Egy este olasz tisztekkel diskurálgatott egyik pesti vendéglőben.

— Jó lenne Budavárát elfoglalni, — mondá a tiszteknek, kiket még Olaszországból ismert s mindenáron megakart nyerni tervének.

Hosszasan beszélt még a vár bevételének egyes módjairól, az össze toborzandó embe-

rekról, miket a vendéglő pincére meghallott s másnap feljelentette Novákat Windischgrätznek.

Tagadjon mindent, hivatkozzék reájuk, mondja hogy ittas volt, — szólának az olasz tisztek, hogy megmentsek barátjukat, de Novák kereken kijelentette:

— Ittas nem voltam, hazudni nem fogok, a némettől kegyelmet nem kérek.

1849-ben haditörvényszék elé állították s miután nyíltan bevallotta tervét, előbb lefokozták, azután 1849 március 14-én agyonlőtték.

Az ismertebb nevü örmény honvédek között, ő volt az első, ki vértanuságot szenvedett igaz elveiért.

—

CETZ TÁBORNOK REGÉNYE.

A Turszky-ezrednek egy hadnagya 1848-ban megkérte Pesten egy előkelő uri leány kezét. A kérők többen voltak, a választás késett, az idő pedig 48-ban gyorsan haladt. A Turszky-ezredbeli hadnagy átlépett a honvédekhez s az erdélyi csatatérekén, mint Bem vitéz táborkari főnöke, *a muszkaverő Cetz tábornok* írta be nevét a magyar történelembe. Hadnagykori ideálja eközben férjhez ment.

A nagy katasztrófa után Cetz tábornok Amerikába menekült, s most Buenos-Ayresben él szintén tábornoki rangban, mint a katonai akadémia igazgatója. Ideáljának férje azóta

meghalt. Négy évtized után a hírlapokból értesültek egymás hollétéről s levelezésbe léptek.

Az ezredéves kiállítás alkalmából, 1895-ben Cetz János tábornok haza készült jönni, de nemsokára levél érkezett tőle H. Gézához, melyben azt írta, hogy a Délamerikából való hazajövetelre, a hosszú tengeri utra, nem vállalkozhatik, s így nem látta viszont sem hazáját, sem 54 év előtti ideálját!

Fővárosi lapok után.

A KIS PÜSPÖKÖK.

A bécsi örmény mechtárista szerzet növendékeit a bécsi nép kedélyesen kis püspököknek nevezi. Ez az elnevezés azonban Rudolf trónörököstől származik s ezen a réven vált szállóigévé. A bécsi mechtáristák ugyanis nagy kegyben állottak mindenkor az udvarnál, sőt az uralkodó család egyes tagjainál, mint gyónató atyák is szerepeltek. A szerzet főapátjainak szabad bejárásuk volt a Felséges ház tagjaihoz s Rudolf trónörökös már itten ismerkedett meg a szerzet egyes kiválóbb embereivel.

Később, midőn a Praterben sétált vagy Bécs utcáin kocsizott és meglátta a szép sorrendben haladó szerzetes növendékeket, mindannyiszor nagy örömmel felkiáltott:

— Itt jönnek a kicsi püspökök! -- miután tudta, hogy a növendékekből idővel még püspök is lehet.

HOLLÓSY KORNÉLIA A KRIPTÁBAN.

Szamosujvári vendégszereplése alkalmával 1870-ben ellátogatott Hollósy Kornélia a főtéri templom alatt levő kriptába, hogy ottan nyugovó nagyatyjának sirját megtekintse.

Meghatva állott a hirneves művésznő az egyszerű sirbolt előtt és a kíséretében volt korosabb emberektől élénken tudakozódott nagyatyja élete felől. Azok el is mondtak mindent, a mit felőle tudtak. Például, hogy a Korbulyok nemzettségéből való volt, kik majdnem egy egész utcát laktak Szamosujvárt; továbbá, hogy nagyon jó szívé ember volt, ki minden évben négy marhát vágatott és osztatott szét ingyen a városban stb.

— Milyen lehetett a kinézése? — kérde végre az egyik urtól Hollósy Kornélia.

A megszólított nagyon ötletesen és kegyeletes bókkal akarván válaszolni, a művésznő nagy derűtségére így szólt:

— Szakasztott olyan volt *fiuban*, mint Nagysád *leányban*; épen csak, hogy nem tudott énekelni.

◊ A „TELIVÉR.“

Pompéry János 1859-ben nagy jukszot csinált egy szindarabbal, melyet Péter Pál névvel adott be az akadémiához, a hol meg is nyerte vele a Teleki-dij száz aranyát.

A »*Telivér*« — ez volt a darab címe — tartalmára sokkal kevesebben emlékeznek már, mint a furfangos hühóra, hogy ki lehet a szerkesztője? Mivel főúri körökben játszott, bizonyos keresett előkelőség párosult benne döcögös versekkel, sportszenvedély, sok angol szóval: hire kelt, hogy egy nagy ur írta, a ki még sohasem irt.

Nemsokára suttogni kezdték, hogy ez a nagy ur Pálffy Pál, a ki persze ártatlan volt az egész dologban. Mivel azonban grófi címeres levelek érkeztek a színházhoz utasításokkal, időnként oly világvárosokból, hol nagy urak szokták tölteni idejük egy-egy részét, a kiállításához pedig drága sporteszközök kerültek, névtelenül föladvá, a jelek után senki sem kételkedett többé, hogy a száz aranyos dicsőség ezuttal csakugyan egy fényes név viselőjére árad. A híreket senki sem nyomtatá le buzgóbban, mint a Pesti Naplóban Pompéry, a ki azután nagyokat nevetett magában, midőn Toldy Ferenc egész elérzékenyedve örvendett azon, hogy »ismét irnak dűsgazdag arisztokrátáink,« vagy midőn báró Eötvös az irodalom új hívében egy nagy Maecenas közalgését várta, a jó Bércy Károly pedig,

ki a kaszinóban mágnásokkal whistezett, otthon pedig mágnások számára sport-lapot szerkesztett és méneskönyvet állított össze, buzgón eljárta a »Telivér« próbáira, hogy a színészek legalább jól ejtsék ki az angol sport-szavakat.

A vigjátékról, mielőtt előadták volna, sokat beszéltek a Hollósy Kornélia szalonjában is. Sohasem keletkezett nagyobb érdeklődés magyar vigjáték előadása iránt, a minek aztán az lett a nemezise, hogy mivel a mű a fölfokozott várakozást nem elégítette ki, utóbb annyi méltánylásban sem részesült, amennyire legalább részleteiben méltó lett volna.

Az előadás estéjén Hollósy Kornélia is egész izgalommal nézte a vigjátékot. Belép hozzá Pompéry s megjegyzi:

— Akárki írta, ez biz' elég unalmas.

A művésznő rögtön pártfogásába vette a művet.

-- Bocsánat, önnek azért nem tetszik, mert nem magok közül került ki.

Valaki, a ki gyanakodott a valódi szerző kilétére, bátorkodott megjegyezni:

— A mi azt illeti, ezt a vigjátékot bizony Pompéry is írhatta volna!

Pompéry megköszönte ezt a kétes értékű bókot s tiltakozott ellene.

— Megengedjen kedves barátom, folytató a művésznő nekihevülve, ön igen eszes ember, de ilyen darabot még sem tud írni!

S lett aztán nagy nevetés, midőn kiderült, hogy éppen ő írta. Bulyovszky Gyula deríté ki a titkot egy gonosz tréfáju ráfogással. Azt állítá, hogy a vigjátékot Greguss Ágost írta. Mivel pedig Greguss a pályázatnak egyik bírálója volt, el kellett róla háritani a szégyenítő gyanut, s nem maradhatott többé titokban a szerző kiléte. S ekkor Pompéry nevetve ment a művésznőhöz, mondván:

— Ugy-e csak mégis tudok olyan darabot írni, a minőt kegyed nem tesz föl rólam. Unalmas biz' az, de hát még sem gróf írta!

Hollósy Kornélia azzal vigasztalta magát, hogy nem ő volt az egyedüli, a kit a »Telivér«-rel rászedtek.

Vadnay Károly.

ELSÜLYEDT NAPILAP.

Közös nyomdában készítették 1876-ban a K. Papp Miklós és az Asbóth János politikai napilapjait. Megtörtént ilyenformán nem egyszer, hogy az *Ébredés* ugyanazokat a táviratokat hozta, mint a *Magyar Polgár*, mert nem kellett egyebet tennie, mint megvárnia a *Magyar Polgár* megjelenését, s akkor csekély módosítással maga is közölte eredeti gyanánt a konkurrens lap táviratait.

K. Papp Miklóst bosszantotta a dolog, de semmit sem tehetett ellene. Az *Ébredés* tovább

is közölte a táviratokat, sőt nem mulasztotta megjegyezni azt sem, hogy azok saját tudósítójának jelentései.

Hetek mulva elhatározta aztán K. Papp Miklós, hogy végére jár a dolognak. Furfangos csel eszelt ki és várta az alkalmat, mikor lépre csalhatja vele állhatatos vetély társát. Ez volt amaz örmény csel, melyet a kolozsvári ujságírók ma is, mint K. Papp Miklós egyik bravuros ötletét emlegetik.

Az alkalom nemsokára el is érkezett. Az *Ébredés* a legnagyobb nyugalommal közölte az orosz-török háborúra vonatkozó harctéri tudósításokat is, minek folytán K. Papp Miklós előre kiszedetett egy költött táviratot s mikor a *Magyar Polgár* készen volt, egy külön számban az *Ébredés* számára kiállította és rögtön elküldte a szerkesztőségnek. Ott épen csak ezt várták.

Rögtön futtattak a nyomdába, félóra mulva készen volt a lap, reggel pedig vastag betűkkel hozta a szenzációsnak jelzett táviratokat, melyekben elvult mondva többek között, hogy *Htóbsa* (Asbóth vezetékeve visszafele irva) ellentengernagy, bizonyos tengeröbölben, megütközött bizonyos tengernagyokkal s több hadi hajót szerencsésen vízbesülyesztetett; ennek megtörténte után pedig fényes diadalt aratott tengeri ellenfelein.

Ez volt az egyik, de voltak még bolondab-
bak is, miket az *Ébredés* riporterei hasonló
mohósággal leközöltek, mint például ezt a
csodabogarat,

Konstantinápoly, szept. 16. (Eredeti távirat).

Htóbsa basa ma reggel kiszorított *Séderbé*
(az *Ébredés* visszafelé írva) városából.

Másnap óriási hahota között adták kézről
kézre az emberek az *Ébredést*, melynek ez volt
az utolsó száma, mert mikor Asbóth megtudta
a táviratok valódi értelmét, rögtön vonatra ült,
eltávozott Kolozsvárról, a lap pedig három
negyedévi fennállás után a vízbe sülyedt hadi-
hajókkal együtt, váratlanul maga is elsülyedt.

A FINOM ORVOSSÁG.

Hires ember volt Szamosujvárt Ábrahám
doktor. Szerette, becsülte és tisztelte mindenki
nagy tudományáért, főként pedig azért, hogy
igazi jóakarója volt a szegény embereknek. A
nép csodadoktornak tartotta, mert nehéz nya-
valyákból gyógyított ki szerencsésen pár em-
bert, a kik ho ta napjáig áldották érte.

Egy izben felkereste egy zsidó ember Áb-
rahámot és torok baj ellen kért tőle or-
vosságot.

— Vegyen három krajcárra keserü sőt és
öblögesse vele torkát, — ennyi volt az Áb-
rahám recipéje.

Ámde a zsidó embernek nem tetszett a paraszt orvosság, minden áron patikai receptet akart.

— Jól van, majd adok én magának receptet is. Azzal leült és irt tizenkét darab port, melyeknek mindenikéért egy forintot fizettetett a zsidó emberrel.

Egy nap mulva ismét beállit az ember és panaszolja, hogy a drága orvosság semmit sem használt.

— Hátha adna doktor ur abból a három krajcáros orvosságból.

— Nagyon szivesen, de egyet mondok magának. Máskor ha kidobni való tizenkét forintja van, kérjen ezután is »finom« orvosságokat. Akkor majd nem lesz sem pénze, sem egészsége, mert ilyen a finom orvosság.

A GYERGYÓ-SZT-MIKLÓSI AKTA.

Gyergyó-Szt-Miklós az erdélyi örmény kompaniák között a negyedik, hova az örmények Apaffi fejedelem meghívására és engedélye folytán letelepedtek. Jóraivaló, istenfélő népség lakja, melyet csak tipikus keleti vonásai különböztetnek meg a székelyektől, kiknek szokásait, nyelvét hűségesen elsajátították.

Mikor azonban átkozódni akar a gyergyó-szent-miklósi örmény, a szentek és az atya,

fiu, szentlélek helyett megelégszik azzal, ha stilszerűen csak ennyit mond haragosának:

— Mondják el fiam háromszor rajtad a »Lur-Der«-t. Ez pedig nagy szó, mert a »Lur-Der«-t csak is a halottak felett szokták elmondani. Mikor az örmény embert a temetőben az utolsó nagy utra készítik, ezekkel a szavakkal bucsuzik el tőle utoljára a kántor és mondja el háromszor koporsója felett a mázsás sulyu savakat tartalmazó szomorú gyászéneket.

VASUTI KALAND.

A szamosvölgyi vasut megnyitása idején egy örmény család utazott Kolozsvárra. Beültek a vasuti kocsiba és nagy megilletődéssel néztek körül a kocsiban, lévén ez az első eset, hogy vasuton járnak.

Egyszer csak megjelenik a kalauz, kezében a jegylyukasztó készüléket csattogtatva.

— Kérem a jegyeket! — szólt hangosan a család fele fordulva s ugyanakkor a jegylyukasztó készüléket is elébük tartotta.

Azok az ijedtségtől alig tudtak szólani. Csak azt látták, hogy egy ember revolver féle készülékkel áll előttük s ezt a mellüknek szegezve erélyes hangon kéri a jegyeket. Bizonyosan valami rabló, ki megakarja őket a revolverrel

lőni, — gondolták — s a másik percben minden bátorságukat előszedve, úgy elpáholták a kalauzt, hogy még mukkanni sem birt,

— Befogom jelenteni, a törvény elé viszem a dolgot, — nyöszörögte a kalauz, mire amazok mély megvetéssel szólának.

— Még ő beszél törvényről, a rabló. Legyen nyugodt majd eligazítjuk mi a maga dolgát.

Szerencsére nem lett pör a dologból, mert mikor a tévedés kiderült, kárpótolták a kalauzt és szent békességet kötöttek vele.

CSEMEGETÁR, EGY PERC!

A vasuti állomás közvetlen szomszédságában volt pár évvel ezelőtt még egy cukrászbolt, mely különösen a szamos-völgyi vasut megnyitása éveiben híres volt speciális örmény csemegéiről. Br. Bánffy Dezső volt miniszterelnök, akkor Szolnok-Doboka főispánja, átutaztában rendesen maga is benézett ebbe a cukrászboltba, hol jóféle buzsenyicákat, dáláuzit, tésztákat, néha még angadsábur levest is kaphatott potomáron az utazó közönség. Az élcélődésnek és gunyolodásnak sok ideig volt állandó céltáblája ez a cukrászbolt, melynek homlokzatán a vasuti állomást jelző betűkhöz hasonlóan ott diszelgett a bolt mivoltát hirdető felirat: *Csemegetár.*

Egy darab ideig rendeltetésének megfelelőleg csakugyan a válogatott csemegéknek volt tárháza ez a bolthelyiség, míg végre ki nem kezdte az emberek elménckedése. Volt is aztán mit hallaniok a szamosujváriaknak. Az alkalmi tréfák és viccek egész raját zuditották a tisztos üzletre és a szamosujváriak és idegenek egyaránt jókat mulattak a Csemegetárhoz fűződő adomákon.

Az egyik így szól:

Egy több tagból álló vigéc társaság utazott Szamosujvár felé, mikor a vonat az állomás előtt a szokott módon megáll. A vigécek gyorsan magukhoz veszik csomagjaikat és ki akarnak szállni, mialatt egyik társuk az ablakon kinézve meglátja a cukrászbolt homlokzatán diszelgő *Csemegetár* felirást.

Egyéb sem kellett a vigécnek, odaszólt hirtelen társainak, hogy szálljanak azonnal vissza, mert nem jó helyen járnak. A kalauz harsány »Szamosujvár, egy perc« kiáltásaira a szegény vigécek abban a hiszemben, hogy Csemegetár-on vannak, bátorságosan visszahelyezkedtek a kocsi-ban és tovább utaztak Deés felé.

Egy másik verzió szerint egy angol emberrel történt meg az eset, ki a Csemegetár felirás láttára nyugodtan lefeküdt és tovább aludt. Csak másnap reggel érkezett vissza Szamosujvárra, hol megmagyarázták neki, hogy Csemegetár nevű város nem létezik.

DRÁMAI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS.

Örmény színészek jártak 1891-ben Szamosujvárt. Ázsiából jöttek és meg akarták ismerni a szamosujvári testvéreket, kikről hallották, hogy még nem felejtették el az ősapák nyelvét. A műkedvelő-társaság kis színpadán fel is léptek és előadták *Árám* király történetét.

A közönség nagy része nem tudván örményül, nem is értett a darabból semmit, csak azt látta, hogy a »főkirály« azalkirályokat és a darab többi személyeit mindegyre leszurja.

Másnap a gyógyszerházban, a mi Szamosujvárt is az intelligens osztály találkozó helyét képezi, egy öreg törzsvendég elmondja a darab tartalmát.

Árám király a kezében levő késsel nejét *megöli*. Bejön testvére, ezt is *megöli*. Bejön az anyja, *megöli*, bejön az apja *megöli*, bejön a nagyapja *megöli*. Bejön végre a szolga, hogy jelentse urának: a fogat elő állott.

— Nos, mit gondolsz — kérdi az öreg ur, a hallgatóság egyik tagjától — mit csinált a király a szolgálával?

A megszólított gondolkozás nélkül felelte:

— Ezt is *megöli*.

— Dehogy — mondá az öreg ur — ezt már *kilöki*, s azzal a darabnak vége van.

A VERZÁR SZOBOR HELYE.

Verzár (Verzereskul) Oxendius püspök volt 1700-ban Szamosujvár megalapítója. Az ötvenes években Lukácsi Kristóf plébános már foglalkozott az eszmével, hogy a város alapító püspök emlékére szobrot emeljen a szamosujvári örménység, a kegyeletes terv megvalósítását azonban kedvezőbb időre kellett elhalasztani.

Az emberek akkoriban sokat kérdezték Lukácsitól, hogy hol tartaná legcélszerűbbnek a szobor felállítását, mire Lukácsi ezt mondta:

— Majd, ha azon a helyen, hol most a városháza áll (a főtér közepén) táncolhatni fogtok; oda állítsátok a szobrot, mert annak egyedül ott a helye.

Persze mindenki azt hitte, hogy tréfál Lukácsi s nem is tulajdonítottak jelentőséget szavainak. Negyven-negyvenöt év múlva mégis beteljesedett jóslata, mert 1891-ben a roskadozó városházát lebontották s két év múlva, az első szoborbizottsági gyűlésen már egyhangulag azt javasolták, hogy a feállítandó szobor a régi városháza helyére jöjjön.

—

A POKRÓCOS SZOBOR.

1893 jul. 14-én volt az első szoborbizottsági gyűlés a városháza tanácstermében, hol elhatározták, hogy mozgalmat fognak indítani a

Verzár Oxendius püspök Szamosujvárt felállítandó szobrára.

A megállapodás nagyjában ez volt. Életnagyságu szobor, süveg nélkül, az egykori vi-seletnek megfelelőleg 5—6 méteres oszlopon, a belköltözés főbb epizódjait feltüntető két-három relieffel.

Ámde az örmény emberekben megszólalt a praktikus érzék. Szép, szép, — mondogatták az utcán tárgyalva egymás között a szobor tervet, — de mi történjék a szoborral akkor, ha havazni fog vagy esni talál az eső.

Erre bizony nem gondolt a szoborbizottságban senki, miután nem is gondolhatott.

— De hiszen nagy kár volna, ha eső és hó szabadon rongálhatná a szobrot; — mondogatták újra az emberek.

Ekkor ajánlotta aztán valaki, hogy valahányszor esős vagy havas idő lesz, takarják be vastag *pokróccokkal* a szobrot, mert így mégis csak tovább fog tartani. Vagyis a szobor szobor lesz ugyan, de legalább nem fognak fájni tagjai, mint annak a másiknak, melyről a költő oly panaszosan emlékezett.

Igy oldották volna meg a praktikus örmények a szoborproblemát, ha a szobor időközben elkészül. De miután mai napig hire-hamva sincs a szobornak; évtizedek mulva, ha majd szerencsésen elkészül, alkalmasint mégis csak pokrócok nélkül fogja hirdetni a késő nemze-

dékeknek, hogy nem veszett ki minden kegyelet a szamosujvári örménységből s hosszas huza-vonák után leróttá valahára egy becsületbeli kötelességét annak emléke iránt, ki meg-alapítója lőn a mai magyar-örmény metropolisznak

A HEGYI SAS VIZITJE.

Miljánov Marko montenegróói vajdát Ó Felsége nem rég rendjellel tüntette ki. Eljött, hogy azt megköszönje. Járt az országházban is. Mikor innen eltávozott megkérdezték a vajdát:

— Hogy tetszik a parlament.

— Igen szép volt . . . felelte és hozzátette: »Az ember az Ararát hegyére képzei itt magát . . .«

Nem értettük a rejtelmes szavakat. De a mint besiettünk a terembe, kiviláglott az értelmük. Éppen *Issekutz* beszélt, az egyik örmény; utána *Lukács* Béla miniszter duplikázott, a másik örmény; a jegyzői szekből lángoló szemmel kísérté a vitát *Molnár* Antal, a harmadik örmény; izgatottan közbekiált *Papp* Géza, a negyedik örmény. Hja nevezetes örmény-kérdés hánykodott a szönyegeken . . .

SZENZÁCIÓS „HAUSSE ÉS BAISE.“

A négy évvel ezelőtt megszűnt *Szamosujvár* című hetilap, mely egyébként egyike volt a legjelesebben szerkesztett vidéki hetilapoknak, hétről hétre közölni szokta a közgazdasági rovatban a heti piacra behozott áruk ár-folyamát is.

Egy ízben távol volt a szerkesztő, helyettese pedig egészen megfélekedett a rovatról, úgy hogy a legutolsó pillanatban kellett a »Heti piac«-ot összeállítania, a mi nagy főtöréssel járt. Miután a helyettesnek sejtelve sem volt a buza, rozs, árpa, zab és köles mivoltáról, kapta magát és találomra odairt egy számot mindenik gabona-nem mellé, a főcím alatt pedig a nagyobb hitelesség okáért megjegyezte: saját tudósítónk jelentése.

Másnap az emberek izgatottan adták kézzől-kézre a *Szamosujvár*-t.

— Olvasta? A buza 60 krajcárral esett.

— Borzasztó!

— Hát még a köles! 70-nel emelkedett.

— Lehetetlen! a köles?

— Ugy bizony, de még az árpa is. Megértette? . . . az árpa.

Általános pánik támadt a gazdák között, míg végre kitudódott, hogy tévedés van a dologban.

Ámde akkor már olvasták a lapot Deésen is, hol a kereskedők a nem remélt *hausse* és *baise*-ekre ugyancsak csoválták a fejeiket. A

szenzációs hírek hatása alatt érkezett Deésre a Voith Gergely kir. tanácsos szamosujvári megbizottja, egy viális örmény ember, ki közismert alak a vidéken, jóizü tréfái révén.

Az elszámolás alkalmával Voith Gergely megjegyezte:

— Kissé furcsa, hogy maga olyan drágán számítja nekem a buzát, mikor épen most olvastam a *Szamosujvár*-ban, hogy vékánként 60 krajcárral lett olcsóbb a buza.

— Tudja mit, méltóságos ur! — szólt elke-seredett gunynyal a megbizott. — Ha jó üzle-tekét akar csinálni, vásároljon ezentul a *Szamos-ujvár*-tól gabonát.

MIT MOND A SZENT ANTAL ?

Szent Antal csengőnek nevezik a főtéri templom jobb oldali kis tornyában levő harangocskát, melyet csak akkor szoktak meghuzni, ha halott van a városon vagy ha Szamosujvár-ról elszármazott örmények halálát akarják hoz-zátartozóik Szamosujvárt megcsengettetni.

A kis harang messze elhangzó, szabályos ütemü csengése a gyermek fantaziát már ko-rán kezdte foglalkoztatni.

Régenten örmény versikét énekeltek a ha-rang élesen csengő szavára, később ez a gyer-mekversike terjedt el:

Gingálló, szent ajtó,
 Főzz kását, nincsen só.
 Ha nincs só. kérj mástól,
 Ha nem ad, üsd pofon
 Gingálló.

Ezzel egyidejűleg énekelték a következő sorokat:

Szent Antal, gyujts gyertyát!
 majd:

Huzzad csak Dominik!

kezdetü versikét.

Ez utóbbiból szálló ige is lett, miután Dominik nevü ember volt a harangozó, ki a Szent Antal csengőt is kezelte, mikor halott volt a városban.

Ujabban az alkalmi versike motivumát a városban levő két temetkezési egylet versengése képezi, mely nem került el a kis gyermekek figyelmét sem, kik a csengő megszólalása alkalmával korusban éneklik a versengő vállalatok bosszuságára:

Deáknak hasznára,
 Szásznak a kárára.

A nevek természetesen mindig változnak, a szerint, hogy melyik vállalat nyerte el a halott eltemetését.

A boldogult Molnár Antal halála alkalmával az elemi iskolások a csengő szavát utánozva éktelen zajjal így énekelték a főtéren:

Szásznak a hasznára,
Deáknak kárára,

miután ekkor nyilvánvalóan nem Deák kapta meg a temetést.

MIT CSINÁL MAJLÁTH PÜSPÖK?

1900. szeptember havában két napig Szamosujvár vendége volt gróf Majláth Károly erdélyi püspök. A fiatal püspök bérma-utat tett Szolnok-Dobokában, mindenütt bérválva és gyóntatva a hiveket.

Szamosujvárt oly nagy lelkesedéssel fogadta az örménység, hogy mindenki meggyónt neki és kézcsókra jelentkezett a népszerű lelkipásztornál.

Mint mindenütt, ugy Szamosujvárt is, kizárólag a hiveinek élt a püspök. Reggel hat órakor a templomba ment s a késő esti órákig csekély megszakítással ott töltötte az időt. Este kilenc órakor pedig már ágyban volt.

A püspök környezetéhez volt beosztva az örmény templom egyik egyházi embere is, ki épen kimenőben volt az utcára, mikor az ajtó előtt megszólítja egyik jó ismerőse:

— Mit csinál a püspök?

— Ő alszik, *de mi iszunk*, — válaszolt az istenes férfit.

SZIRUN GERGÜ.*

Csiky Gergely első szinpadi sikere alkalmával nagy büszkeség fogta el a szamosujváriakat, látva, hogy a drámairói pályán is akadnak örmények, kik becsületet szereznek a nácionak. Hirtelenében vers is támadt róla, mely gyorsan népszerűvé vált, habár zsárgonban dicsőítette az örmények legujabb büszkeségét.

Ürvendjetek ürminyek,
Mert nűnek a kűkinyek.
Dicsűsiget haz nektek,
A ti szirun Gergűtek.

A vers szerzője Törös Tivadar volt, az »Áfgánisztán Vártán« megszólaltatója, ki előtt egyik találkozásuk alkalmával tréfásan megjegyezte Csiky Gergely:

— Önnek bizonyára könnyebb volt megcsinálni azt a versikét, mint nekem a *Proletárokat*.

AZ ÖRMÉNYEK KRÓNIKÁSA.

A régi emberek között egyetlen egy sem volt, a ki legalább megközelítőleg annyira ismerte volna a szamosujvári örménység multjára vonatkozó adatokat, mint Gopcsa Joachim tanácsos. Ő volt az élő krónikája az örményeknek,

* Szivem, Gergely.

hüségesebb inventáriusa a régi dolgoknak, csalhatatlan genealogusa a szétszakadozott örmény családoknak; kifogyhatatlan anekdotázó, brillians elbeszélő és kiváló patriota.

Ha felbukkant valahol egy örmény hangzású név, melyről gyanítani lehetett, hogy annak viselői valaha Szamosujvárról ágaztak el, Gopcsa Joachim öt perc alatt elmondta a család keletkezését, rokonsági viszonyait, az utcát, a házat, a hol laktak, megnevezte az embert, kinek a házat eladták, továbbá még százféle intim apróságot, mikről még az illetőknek is alig volt sejtelmük.

Az anekdota mondásban a legkiválóbb virtuozokkal versenyezhetett volna. A régi kaszinó társalgó termében megtörtént nem egyszer, hogy kora délutántól kezdve, késő estéig tartotta anekdotákkal a társaságot s talán egy hétig is beszélt volna, ha a szolgál nem figyelmezteti a társaságot az eltávozásra.

Pedig ezek az anekdotázások nagyon érdekes dolgok voltak, különösen a mód, a hogyan Gopcsa tanácsos azokat elmondta. Például megkezdett ilyen formán egy anekdotát:

— Zachar professzorral megtörtént... De nini, erről jut eszembe, hogy Der Ohánnesz... És ekkor a társaság egyik tagjához fordult s felkérte, hogy az anekdota elmondása után juttassa eszébe Der Ohánneszt, a kiről szintén sokat tudott beszélni.

Alig mondott két-három mondatot, ismét eszébe jutott egy másik anekdota s ekkor a másik urhoz fordult:

— Ne felejtse el aztán eszembe juttatni Ferenc császárt.

Négy-öt perc alatt már nem volt ember, a kinek ne kellett volna figyelmeztetnie a tanácsost valamire, pedig a megkezdett anekdotának még végére sem ért.

Tessék most elképzelni, hogy az associatio révén az anekdotáknak minő permutált sokasága támadt fel a Gopcsa tanácsos emlékezetében, mialatt a régi örmények vidám történeteit mondogatta.

A beköltözéstől kezdve a jelen időkig minden érdekesebb mozzanatát ismerte e nomád faj életének, de nálánál lelkesebb krónikása is alig volt a régi időknek. Ma már ő is hallgató ember lett s mióta örök álmát alussza a szamosujvári temetőben, nem akadt másik ember, ki annyi szeretettel és kegyelettel tudná tolmácsolni a régiek derüs szellemét.

—

UDVARIAS SEKRESTYÉS.

Szamosujvár és Deés között folytak a mult évi hadgyakorlatok. Az egyik hádosztály táborba szállása után, több tábornok és törzstiszt ellátogatott a főtéri templom baloldali fülkéjében

elhelyezett Rubens-képhez, melyet az örmények I. Ferenc császártól kaptak ajándékba.

A kép megtekintése után az egyik törzstiszt át akart nyújtani a sekrestyésnek tiz koronát a társaság nevében.

— Soh'se fáraszszák magukat, tegyék csak el, — válaszolt az önérzetes kalauz. — Jó lesz majd maguknak is az a pénz az uton *egy kis cigáretlire.*

A MINTA ELŐADÁS.

A Szolnok-Doboka vármegyei tanító-testület 1901 okt. 19 és 20-án tartotta meg Szamosújvárt évi közgyűlését. A program egyik pontját a közgyűlési tanácskozások megelőző minta előadás képezte, melynek színhelye az örmény katolikus fiu elemi iskola negyedik osztálya volt.

A közönség közül legtöbben azért mentek el az iskolába, mert sejtelmük sem volt róla, hogy mi lehet a minta előadás, másként próba tanítás s így valami szokatlan és meglepő dolgot vártak, a mi be is következett.

A bizottsági elnök felszólítja az osztályfőnök tanítót, hogy kezdje meg a minta előadást, okulásul egyben gyönyörködtetésül a pedagógiában járatlanok számára.

A tanítás célja volt demonstrálni a nyilvánosság előtt, hogy miként kell a kis gyerme-

kekkel megértetni és helyesen megmagyarázni a földrajzból egy olyan kérdést, melyet *most hall a gyermek először*. A bizottságnak egyuttal be volt jelentve, hogy a minta előadás tárgyát *Alsó-Fejér megye* fogja képezni, melyről a gyermekek eddig semmit sem hallottak.

— Tessék hát kezdeni, — szólt az elnök a tanítóhoz.

Erre a tanító megszólít egy gyermeket.

— Mond meg fiam, miről tanultunk a múlt órán.

Ámde már a bibliában meg van írva, hogy a gyermekek, bolondok és részegek kibeszélik az igazságot. A kis gyermek is, alighogy a kérdést meghallotta, bátran megszólalt:

— Alsó Fejér megyéről.

Ezzel a vidám intermezzoval kezdetét vette aztán a minta előadás.

—

AZ UTOLSÓ ÖRMÉNY.

Van ilyen is. Ritka példány, mint azok a bölények, melyekről a tudomány évek óta hirdeti, hogy kiveszőben vannak. Az utolsó örmény Szamosujvárt él, neve Zárug Dani, foglalkozása »alkalmi napszámosság,« nevezetessége pedig abban van, hogy ő az egyedüli ember a magyarországi örmények között, a ki csak örményül beszél.

Az ő lelkét nem bántótták sohasem kába szenvedélyek; nem vágyott királyi tanácsosságra, nem futkosott hivságos címek után, megmaradt annak, a mik apái voltak: — egyszerű örménynek.

Vagyont épenséggel nem szerzett, mert az alkalmi napszámosság a legbizonytalanabb bohém foglalkozások közül való. Csakis keleti népség vetemedhetik ilyen mesterségre, melyhez a szemlélődő temperamentumnak és a világmegvetésnek bizonyos előkelő filozofiája szükséges. Mint »alkalmi« ember, állandó alakja a hetivásároknak, hol mindig megjelenik, várva, hogy mikor fogják szolgálatait igénybe venni.

Sátrak felállítása, szétbontása, haza hordása és más apróbb szolgálatok körül már eddig is sok érdemeket szerzett, de minek firtatni őket.

Nemrégiben, midőn kitudódott, hogy ő az *utolsó*, ki után nemes szokás szerint a nemzetségi cimert be kell fordítani, kedvelt szórakozási helyén, a sétatéri kutnál többen felkerestük.

A kut körül álldogáló cselédek incselkedni kezdtek vele, mire mi is biztatni kezdtük:

— Pêrne zinke Dani!

Erre az ő ajkai is megnyiltak:

— Thah pakaj *fenébe!**

* Hagyj békét a fenébe!

Ekkor derült ki, hogy a káromkodás kedvelt szólamait már ő sem képes a saját szókészletéből fedezni, pedig ő entnografiai unikum, a magyarországi örménység fehér hollója: — az utolsó örmény.

A „GOMB“ ALATT.

A „GOMB” ALATT.

A régi városháza fedelének csucspontján egy gomb alaku kődiszitmény állott, mely a roskadozó épület lebontása folytán a mai városháza gyűjteményébe került megőrzés végett.

A nép szemében ez a gomb volt a város tanácsának és a tanácsterem bölcsességének szimboluma, mert a mit a gomb alatt határoztak, az mindig jó, helyes és okos dolog volt.

Régi okiratokban lehet már olvasni ilyen kifejezéseket: így határoztuk ezt mi »a gomb alatt.« a mi azt jelentette, hogy a gomb alatt levő tanácsterem érdemes öregei előbb alaposan meghányták-vetették a dolgot, mielőtt határozatot hoztak volna. De ha egyszer határoztak, az ellen nem segített semiféle apellata, mert a gomb alatt sohasem hebehurgyáskodtak az emberek.

Patriarkális kedvesség uralkodott a gomb alatt folyó tanácskozásokon s igen sokszor megtörtént, hogy egy-egy mulatságos közbeszólás, vagy fatalisabb nyelvcsuszamlás után percekig megszakadt a vita, hogy a polgár-

mester, a szenátorok s a nagytekintélyü centumpáterek kedvükre kinevethessök magukat. 1891-ben lerombolták a tisztes épületet, mert attól tartottak, hogy előbb utóbb beomlik.

Azóta más helyre került a városháza, gomb sincsen rajta, de az egykori derüs szellem is kiköltözött a termeiből.

A SZENÁTOROK EBÉDJE.

Sokszor megtörtént, hogy déli tizenkét órán túl is tanácskoztak a gomb alatt a szenátorok, a mi az otthonlevőknek nagy alkalmatlanságokat szerzett. Régentén ugyanis az volt szokásban, hogy a déli harangszóra mindenki ebédnél ült s a leves tizenkét órakor már ott párolgott az asztalon.

De bizony sokszor elfőtt a leves, kihült az étel a szenátorok késedelmezése miatt, kik a város ügyeit az ebédnél is előbbre valónak tartották. Ilyenkor a szenátorné asszonyok kiköldték cselédeiket az utcára, megnézni, vajjon jönnek már a tanácsbeliek.

De miután egy izben a tanácskozás fél egy órakor sem fejeződött be, egy cseléd megjelent a városházán és tudatta a szenatussal urnője üzenetét:

— Tisztelteti asszonyom a nagyságos urakat és azt üzeni, hogy hagyják a *fenébe* a gyűlést, mert úgyis tönkre ment már az egész ebéd.

A szenátorok sem voltak vasból, hajtottak az okos beszédre és félbeszakították tanácskozásait, hogy a veszett fejszének legalább a nyelét megmentse.

A VILÁGITÁS.

Az éjszakai világítás ügye évszázadok és évtizedek óta változatlanul áll. A régiek úgy találták, hogy minden valamire való, becsületes ember este kilenc órakor ágyban van, ezeknek a számára tehát 9—10 óráig éghetnek az utcai lámpák.

De kérték több ízben a nagytekintetű szenatust sokan, hogy reformálja kissé a világítás ügyet, mert a meglevő állapot csöppet sem jó.

— Kinek és minnek? — szólának igen bölcsen a szenátorok. — Talán a lumpoknak vagy a roszbanjáróknak? Azokért ugyan nagy kár volna még egy szál gyertyát is elégetni, hadd törjék ki a nyakukat a sötétben. Istenfélő embernek nincs szüksége világításra, mert mihaszna lehet neki abból, ha égnék az utcai lámpák azalatt, míg ő alszik.

Ez az okoskodás igaznak bizonyult, nem is merték háborgatni ezután a szenatust ilyen kérésekkel, mert könnyen gyanussá teheték volna magukat az illetők. Hiszen megmondták több ízben a bölcs szenátorok, hogy jámbor életű embernek kilenc óra után ágyban a helye.

Nem is reformálta meg senki a világítás ügyét mai napig sem. Ugy van minden, mint volt régen. Mikor holdvilág van, akkor pláne nem is világított a város, elvégzi ezt a hold.

Az utóbbi években mégis mind sűrűbben emelkedtek hangok a régi rendszerű világítás ellen. Ez az idők jele, a mi azt mutatja, hogy a régi pátriárkális felfogás kezd kiveszni a köztudatból.

ÉN TUDAM A MAGAMÉT!

A mult század elején állítólag arra kérte a várost egy vállalkozó szellemű polgár, hogy adjon neki kölcsön ötezer forintot, mert egy nagy terve van, mivel százezereket lehet szerezni. Előzetesen eljárta a centumpátéereket, hogy ügye annál biztosabb legyen. Természetesen felvilágosították, hogy a város ilyen ügyekkel nem foglalkozik s általában olyan természetű a kérése, a mit teljesíteni lehetetlen.

Legtitokzatosabb volt a dologban az, hogy az örmény semmit sem akart tervéből elárulni. A városi közgyűlésen, mikor a kérést tárgyalták, feláll az egyik virilista és a jelenlevő emberhez fordulva, felszólítja, hogy ne titkolozzék, tudassa legalább, hogy mi a terv és miként akarja keresztülvinni

— Gyecs, mit beszéljek? pattant fel dühösen a vállalkozó szellemű férfiú. — Én tudam a

magamét, te tudad a magadét» — mondta és azután sem lehetet kapacitálni, hogy tervét elárulja.

KICSI VAGYOK ÉN, MAJD MEGNŐVÖK ÉN . . .

A polihisztor Gábrus Zachar fiatal korában mindenáron pap akart volna lenni. Megkért mindenkit, hogy támogassák ebben a szándékában s elment többek között a város akkori polgármesteréhez is.

— Jó, jó fiam, — mondá a polgármester a szenátorok helyeslő bölintása mellett. — Én szívesen pártfogolnálak, de olyan kicsi vagy, hogy még az oltárt sem éred el.

— Most ugyan még nem érem el, de később majd növök.

— Ez már helyes beszéd. Tehát majd ha megnőttél, gyere el ismét hozzám, *akkor* okvetlenül kicsináljuk, hogy pap legyen belőled.

De bizony Gábrus nem ment el másodszor a polgármesterhez, minek az volt egyedüli oka, hogy halála napjáig olyan kicsi ember maradt, hogy még lépcső állványnyal is alig tudta az oltárt elérni.

EGY FONTOS CSALÁDI ÜGY.

Tanácsülés volt hajdanában a városházán, fontos kérdésekről, érdekes programmal. A gyűlésen J. polgármester elnökölt, midőn egyszer megnyilik az ajtó és belép a terembe egy cseléd.

— Tisztelteti a polgármester urat a na . . .

Többet nem mondhatott, mert a polgármester hirtelen kitudszkolt az ajtón s csak mikor a folyosón voltak, kérdé:

— Mi kell már megint?

— Tisztelteti a polgármester urat a nagysága és kéreti szépen, tessék azonnal hazajönni és megverni a szakácsnét, mert nem akarja megfőzni az ebédet.

— Az ebédet?! . . . No majd eligazítom én a baját.

Azzal visszament ismét a terembe és tudatta a szenátorokkal:

— Uraim! *Fontos családi ügyek* miatt, az ülést tizenöt percre felfüggesztem.

A szenátorok örömmel tudomásul vették, hiszen két órája már, hogy mind a város ügyeiben főtt a fejük. A tizenöt perc elteltével visszajött a polgármester és megkönnyebbülve sóhajtott fel a szenátorok előtt:

— Renden vagyunk. Az ülést ezennel megnyitom.

És folyt tovább a tanácskozás és eligazították okosan a város dolgait a bölcs öregek.

SZAVAZÁS ELŐTT.

1848 előtt a városi közgyűlés elé valami ügy került szavazásra. Felszólítják G. tanácsost is, hogy adja be a szavazatát.

Az öreg bájos őszinteséggel megszólal:

— Várjatok fiaim egy minutát, a míg haza futok, hogy megkérdjem a feleségemet.

—

MOST MÁR ÉRTEM!

Elhatározták az ötvenes években a centumpaterek, hogy a vendéglőkben ezentúl csak férfi személyzetet lehessen tartani. Aféle kis szabásu »lex Heintze« akart lenni ez a rendelet, minőt azóta más városokban is elfogadtak, hogy az erkölcsöket annál sikeresebben megvédhessék.

A kommunítási gyűlésen egyhangulag a mellett voltak az erkölcsös centumpaterek, hogy a vendéglők alkalmazottjai egytől egyig férfiak legyenek, nehogy idővel Sodoma és Gomorha sorsára jusson az örmény metropolisz.

A javaslat előadója részletesen megindokolta a tanács álláspontját s minden mondat befejezése után büszkén körüljártatta tekintetét a centumpatereken, mintegy kérdvén tőlük, hogy nemde aranyigazságok lappanganak szavaiban. A tagok zajosan helyeseltek, csupán egy centumpater volt, a ki nem értett az egész dologból semmit.

Meg is mondta az előadónak:

— Engedj meg fiam, de én nem értem.

— Mit nem ért?

— Semmit sem értek.

— Ugy? Akkor majd megmagyarázom. Először is a vallás . . . az erkölcs . . . az ifjuság . . . a város renoméja . . . s más ehhez hasonló néhez szavakat mondott.

— Engedj meg fiam, de most még ugysem értem, mint azelőtt.

— De értse meg bátyám, — fakadt ki dühösen az előadó; — itt egy morális kérdéstről van szó.

— Morális kérdés? Mi az?

— Jól van, majd megmondom! Példának okáért tegyük fel, hogy kedves bátyám uram feleségének, — természetesen csak például hozom fel, — udvarol valaki.

— Udvarol? Mi az?

— Ezt sem érti?

— Nem.

Erre az előadó odament a centumpaterhez és egészen a fülébe hajolva, sugott valamiket.

— Vagy ugy? — kiáltott fel a centumpater egyszerre megvilágosodva elméjében.

— *Most már értem!*

A következő percben pedig ő is a javaslat elfogadása mellett szavazott.

A DOMINIUM PER.

A század első felétől 1826-tól kezdve 1887-ig minduntalan felbukkanó tengeri kigyó gyanánt fenyegette Szamosujvár városát a hirhedtté vált »dominium per«, mely cím alatt a kincstár és a város, majd a város és a kincstár perlekedett egymással.

Rendkívül érdekes ennek a pernek egész lefolyása, előzménye és egyes epizodjai, melyek állandó rettegésben és bizonytalanságban tartották a város közönségét hatvan esztendőn keresztül. Némi historiai tájékoztatás nélkül meg sem lehet érteni ennek a pernek a motivumait, a minthogy hatvan éven át valahányszor megújult a perlekedés a két fél között, mindannyiszor valóságos történelmi és oklevéltári tanulmányokkal iparkodtak tulszárnyalni egymást és kimutatni a maguk igazát s még sem voltak képesek — különösen a kincstár — az érdekes anyagot eléggé kimeríteni.

Ezt a pert különben nevezetessé teszi az a dolog is, hogy az örmények híres élelmességéről elterjedt felfogásnak a legnyilvánvalóbb cáfolata, mely épen azt bizonyítja, hogy mikor törvényes alapon álltak és a törvény szentségének jelszavával mentek a küzdelembe, bizony nem valami nagyon respektálták lojalitásukat, hanem okkal-móddal kifogtak rajtuk. Mert a vége mégis csak az lett a dolognak, hogy a város megnyerte ugyan a pert, de

egyszersmind kiderült, hogy a per alapját képező összegnek — miként Szongott Kristóf, a város történetének krónikása, nagybecsü munkájában írja — épen hatszorosát fizette meg a város, sőt még ezen felül 25.000 forintot.

Ime egy nagyszabásu per, melyre valóban elmondhatják az örmények: nyertem uram, de nincs sok köszönet benne.

Szerencse, hogy így is sikerült, mert nem kevesebről volt szó, minthogy a kincstár a mai Szamosujvárt és határát visszafoglalja az örményektől, mint tulajdonjogot s azután tetemesen felemelt árszabás mellett esetleg bérbe adja Szamosujvárnak a saját városát.

Historiai háttere 1826-ban kezdődik a dominium pernek. Ebben az évben ugyanis lejárt az a kilencven esztendő, melynek tartamára az örmények a szamosujvári uradalom községeit képező dominium birtokot zálogba vették száz-ezer ezüst forinton. Az uradalom becsára 1672-ben 50.000 frt volt, a szükségben levő örmények megadták szívesen a 100.000 frtot is, csakhogy legyen már egyszer biztos egzisztenciájuk.

A zálogidő leteltével a kincstár visszakövetelte az uradalmat, miután pedig az uradalomhoz tartozó községekről szóló leltári kimutatást a lanyha ellenőrzés folytán a kincstár előmutatni nem tudta, oda számította az uradalomhoz Szamosujvárt is, jöllehet az örmények 25.000 ezüst forintért örök áron vették meg ezt a terü-

letet Mária Teréziától, később pedig ugyancsak vétel útján a város határát kiterjesztették.

Hiábavaló volt minden protestálás; a kincstár kijelentette, hogy míg hiteles oklevelet elő nem mutatnak, Szamosujvárt is zálogos területnek fogja tekinteni és jogait a várossal szemben is fenntartja. Az oklevél nem volt sehol,* tehát perelni kellett. A kincstár előbb kihallgattott 183 tanut, kik közül 182 vagy semmit sem vallott, vagy bizonyította, hogy Szamosujvár (Gerla) az örmények tulajdona. Csupán egy tanu, valami Bunta Vaszila nevű oláh földművelő mondta, hogy a dominiumhoz Gerla is oda tartozik s ennek a vallomásnak az alapján perelte, mint jogos tulajdonát a kincstár, Szamosujvár városát.

Ilyen operettszerű intermezzóval indult meg a híres domonium pör, melyben a kincstár szélt vetett, hogy vihart arasson. A per pedig folyt tovább. Az első forumnál a város, a másodiknál a kincstár nyert, mire következett a harmadik fordulat, a város semmiségi panaszának benyújtása a marosvásárhelyi kir. tábla ítélete ellen a kuriához..

A perirat szerkesztője Bokros Elek, a képviselőház néhai alelnöke volt, ki beadványában a beköltözéstől kezdve 1876-ik ismerteti a vá-

* Csak az utóbbi években fedezte fel és közölte Szongott Kristóf, Szamosujvár történetéről szóló 3 kötetes monográfiájában.

ros történetét és oklevelek alapján igazolja a kincstár követelésének aaptalan voltát. A szamosujvári közönség hangulatára nézve felette jellemző a beadvány következő pár sora:

»És ha feltevésünk valósulna, ha a formákhoz kötött telekkönyvi hatóság a pert illetőleg a kincstár kifejezése szerint — a zálog jogot feljegyezné; — *előttünk csak egy ut állana, t. i. az ország ut, mely kivezet e hazából vissza Ázsiába!*«

Ebből a pár sorból is sejteni lehet, hogy minő é etbe vágó kérdés gyanánt lebegett a város felett a per kimenetele. A derék örmények már-már az Ázsiába való visszaköltözés előtt állottak, annyira életkérdés volt rájuk nézve a dominium per.

1887-ben aztán egy bizottságot küldött a város Budapestre, hogy a hosszadalmas per sorsát valahogyan dülőre vigyék. A bizottság tagjai: Placsintár Dávid polgármester, Simay Gergely képv. testületi tag, dr. Molnár Antal orsz. képviselő és Bokros Elek ügyvéd, Gajzágó Salamonnal, Lukács Bélával, br. Bánffy Dezsővel napokon, heteken és hónapokon keresztül tanácskoztak, kérelmeztek, míg végre Tisza Kálmán miniszterelnökkel megkötötték az egyezséget, melynek értelmében a kincstár a perlekedéstől eláll, a város viszont nem követeli a 100 000 frt zálogösszeget, hanem még ráfizet 200.000 jóféle magyar forintot s akkor az

uradalom, minden tartozékaival egyetemben tulajdona marad.

Röviden ez volt a dominium per története, mely sok áldozatba, de még sokkal több izgalomba került s végre is megmentette a város közönségét előreláthatatlan bonyodalmaktól.

A szenzációs ügy epilogusa Szamosujvárt, a városi közgyűlési teremben játszódott le s főképen ezért is kellett a dominium per történetét röviden elmondani.

Placsintár Dávid polgármester bejelentette a közgyűlésnek az állammal létrehozott egyezséget, mit a tagok nagy éljenzéssel és lelkesedéssel fogadtak.

— Hála istennek, csakhogy vége van — ez volt az általános meggyőződés. Következett most a részletek tárgyalása, többek között a Bokros Eleknek járó ügyvédi tiszteletdíj megszavazása. Itt már nehezebben ment a dolog. Feláll egy ellenzéki komunitási tag és kifogásolja a tiszteletdíj megszavazását.

— Miért tart a város tiszti ügyészt, ha nem veszi hasznát, mikor szüksége van?

— Ugy van, miért tart? kérdezték többen.

A nagy többség azonban furcsának találta, hogy mikor egy évtizedes per befejezéséről van szó, melynek érdekében legutóbb is kétszázezer forintot fizetett a város, előálljon két-három ember és akadékoskodják potom össze-

geknek a kiutalásánál. Nem is telt bele egy perc hogy feláll egy öreg virilista és megszólal:

— Ha nem irted a duglat, hát minek beszilsz. Ugyi, ha fáj a fagad hát ju a miénk daktar is, de *mihelyt a nyavalya türi a gyamradat, hát niked is mindjárt Parjesz* kell*. Na hát azir kellett nekünk is Bakras, ha tudni akartad.

Most már megértette-e a dolgot az ellenzék is szó nélkül megszavazták az ügyvédi tiszteletdíjat.

—

KLASSZIKUS NYELVBOTLÁS.

Statutorium mandatum-ot (beiktatási rendelet) akart Szamosujvár városa kérni a kormányzék-tól. Egy városi tanácsos ajánlkozott is, hogy az erre vonatkozó indítványt megteszi a közgyűlésen. Felállott és *statarium* mandatumról szólott. Mire egy másik tag:

— No talán csak nem akar felakasztatni minket, békés polgárokat, hogy statáriumot kér!

Csak ekkor lingvi

— Nem lingvi, hanem lingvae.

— A százforintos paripa is megbotlik . . .

— Hát hogyne botlana meg a kétlábu számár

— volt a válasz.

Szamosujvár monograflája.

—

* Purjesz Zsigmond kolozsvári orvosegyetemi tanár. Szamosujvárt gyakran megfordul.

GENTUMPÁTER VAGYOK . . .

1872-ben Fülöp János főispán elnöklete alatt hivatalnok választást tartottak a városnál. A közgyűlésen az egyik virilista minduntalan felállt, egy-két szót belekiáltott a vitába s közbeszólásaival mindegyre terrorizálta a szónokokat.

A főispán figyelmeztette a házsártoskodó embert, hogy adja elő nyugodtan argumentumait, ha valami ellen kifogása van, de ne kiabáljon, mert kénytelen lesz rendreutasítani.

A jóakaró figyelmeztetés mit sem használt, a lármás ember tovább is folytatta kurjantásait.

— Ugy látszik, az urban több az indulat, mint az ész — szólt végre türelmét vesztve a főispán.

— Beszélj, csak beszélj — mondá a lármás ember, — én azért mégis csak *centumpáter vagyok*.

—

MIT PEDAGOGUS . . .!

Ismert alakja volt a közgyűlési tanácskozásoknak egy hófehér hajú, tagbaszakadt örmény ember, ki mindig és mindenkivel szemben ellenkezett, különösen ha valami pénzösszeg megszavazásáról volt szó.

Tíz-tizenöt évvel ezelőtt épen a városi elemi iskola régi padjainak felcsereléséről folyt a

tanácskozás, mikor az ellenzékieskedő öreg ur minduntalan közbekiáltott:

— Gajzágó Sali is azokban tanult, nem kell új pad.

Nagyon izgatta a tanári testület egyik tagját a sok közbekiáltás, miért is szólásra jelentkezett és hanyag eleganciával reflektált a kiabáló öreg urnak:

— Engedjen meg a tisztelt képviselő ur, de ez egy pedagógiai kérdés, mihez a képviselő ur bizonyára semmit sem ért.

Majd gyilkos gunnyal végig nézett rajta és folytatta:

— Nemde a képviselő ur nem pedagógus?

— Mit pedagógus a Jezusát, — kiáltott torkaszakadtából a megszólított — in üreg ember vagyok.

A TITKOS SZAVAZÁS ELŐNYE.

Választások alkalmával nehéz helyzete van a városi képviselőknek, kik, miután az örmények között hagyományos szokás volt, hogy csak maguk között házasodtak lassanként rokonságba jöttek az egész várossal, az meg velük. Az is hagyományos szokás évtizedek óta, hogy a jelöltek felkeresik megválasztatásuk érdekében a képviselőket és támogatásukat kérik a sógorság, atyafiság és egyéb rokonság révén.

Mit tehetett ilyen esetben a nagyhatalmu centumpater, minthogy megígérte mindenkinek, a jelöltnek és protektorainak a voksot, a szavazásnál azonban a maga emberét pártfogolta.

Rövid idő alatt kiderült, hogy a furfangos centumpaterek ígéreteiben — tisztelet a kivételeknek — nem sokat lehet bizni, mert az utolsó pillanatban cserben hagyják az embert. Midőn aztán a hetvenes években egy választás után szemére hányta a jelölt a centumpaternek, hogy ígérete ellenére nem reá szavazott, az megkönnyebbülve felkiáltott:

— Higyje el öcsém uram, nincs párja a titkos szavazásnak és a téli bundának. (t. i. k. mindkettőben megőrizheti az ember inkognitóját.)

—

INDOKOLT KÉRELEM.

A nyolcvanas években elhatározta a város, hogy ezentul csak *indokolt* kérésekre ad fizetési előleget tisztviselőinek. Alig egy-két év múlva aztán kérelem érkezett a városhoz fizetési előleg dolgában, az előirt és megkívánt szabályszerű indokokkal felszerelve. A kérelem rövid, tömör és csupán az *indokokra* kiterjeszkedő volt.

Szórul szóra így hangzott:

— *Adós vagyok; fizetnem kell. Miután fizetésem sokkal csekélyebb, hogysem adósságaimat törleszthetném, alázattal kérek 60 forint előleget.*

A közgyűlési tagokra olyan elemi erővel hatottak a felsorolt indokok, hogy egyhangulag megszavazták az előleget.

1848—49.

Előhang: „Szeretem az örmény nemzetet, mert szívvél, lélekkel magyar; rajong e földért és szereti e hazát; minden nemzetiségek közt az egyedüli, mely él velünk s halna érettünk; szorgalmatos s takarékos, vállalkozó, vendégszerető nép, — pártfogója irodalmunknak, művészetünknek, bátor katona. Szabadságharcunk történetében ott állanak Kiss Ernő, Cetz János, Gorove Antal, Hankovich György és még hányan; — az 1848—49-iki erdélyi hadjáratban minden nemzetiségből került ellenünk kém, örmény egy sem. Birunk közülök államférfiakat, magas hivatalnokokat, jeles írókat, nyelvünk az ők nyelve, szokásaik a mi szokásaink. — nem tekintenek Erzerum felé s „e földön kívül nincsen számukra hely...“ Sohasem fogom feledni azt a fogadtatást, melyben 1848 elején Szamosujvárt részesültünk.“

Gróf Teleki Sándor.

○ KARÁCSONY NAPJA 1848-BAN.

Bem tábornok Szamosújvárt hagyta utócsapatát Kiss Sándor parancsnoksága alatt; én melléje voltam rendelve; parancsunk volt másnap őt követni és Kolozsvárt vele csatlakozni.

Karácsony napját (1848) Szamosújvárt töltök, vigan lakmarozva; *ilyen dáridót nem ültem soha*; minden tekintélyes polgára Szamosújvár városának ebédre hívott, s kért nála enném meg a karácsony kalácsát, dusan kimozaikozva malogaszőlővel; mindenki meghívását elfogadtam; resteltem a szives meghívásokat vissza-utasítani.

Délelőtt hozzám jön Kiss Sándor és azt mondja:

— Druzám! én megszöktem hazunnan, az örmények meg vannak bomolva s mindegyik azt akarja, hogy nála ebédeljek; te hol leszesz? Én is oda megyek.

— Kinek a meghívását fogadtad el?

— Egyiknek sem.

— Én meg ellenkezőleg mindegyikét elfogadtam.

— Hát már most mit fogsz csinálni?

— Van-e időd?

— Van.

— Ugy elmegyünk mindegyikhez.

E percben kopogtat be Placsintár Bálint, apámnak igen jó embere.

— Azért jöttem — mondá — hogy ebédre vigyem; az ezredes urhoz is lesz szerencsém?

— Nem oda Buda, lassan a testtel Bálint bácsi! nem úgy verik az örményt; halljon okos szót: minket itt olyan szívesen fogadnak, hogy husz helyre hívtak meg ebédre; husz gyomrunk nincs, de husz helyre elmehetünk; magoknál megeszszük a levest, Gajzágóéknál a hust, Simayéknál a káposztát, Szappanoséknál a tésztát, Verzáréknál a pecsenyét, a többieknél a konfektet s visszakerülünk oda, a hol a legjobb bor van; így nem bántunk meg senkit s szent a békesség.

— Nem — mondá meghatottan Bálint ur — nem, a feleségem a pecsenyét nem engedi el; hizlalt pulyka ujjnyi szalonnával, szopó bárány karácsony napján.

— Nagy ritkaság, — mondám meglepetve — ez ugyan husvéti sült, de ha jó kövér, döfi karácsonykor is; tehát a pecsenyét maguknál eszszük meg; áll a vásár úgy-e? De már most legyen szíves és rendezze az ambulans ebédet.

— Igen — mondá Kiss — ezennel kinevezem gyomrunk táborkari főnökének.

Bálint ur távozott. Kevés idő teltével egy csomó amphytrion kíséretében visszajött, mi nyakunkba vettük az utcát, mint egy cigánybanda; nem huzztuk, de ettünk mindenütt.

Midőn a negyedik vagy ötödik helyről kijövünk, Kiss karon fog s félrevezetve halkán mondja:

— Druszám! én nyomot vesztek, te maradj velök; gyülőt veretek s egy óra mulva indulunk; nyergeltetek nálad is; ez nincs jól így; a mit velünk tesznek, azt teszik a legényekkel is. Ha itt maradunk, egy óra mulva csak a rabok lesznek józanak Szamosujvár városában; menekülünk Capuából s kerüljük Hannibál deliciáit.

— Kiss Sándor kereket oldott; mi épen a kövér pulyka és szopó bárány felett tartánk holocaustot, melyben a tűz szerepét mi vivők, midőn egyszerre trombita harsog, dob pereg. Nagy ijedség Jerikóban; egy bátor hazafi elkiáltja magát: »Jőnek a németek!« Villa a kézből, falat a szájából tányérba hull. Altalános rémület: arcok sápadása, reszkető ajkak. Az ajtó nyilik — Kiss ezredes megjelenik, mint Samiel a bűvös vadászban:

— A tábornok urtól kaptam parancsot, hogy rögtön induljunk utána; Isten áldja meg önöket!

A kedélyek lecsillapultak.

Magunkkal vittük a vendégszeretet látható jeleit; a baka nyalkán lépdelt dobszóra, a huszár

kényesen tartotta lovát; a két ágyú, mint karikacsapás sirult a fagyos uton.

Nagy hideg volt. A megfagyott lehelet, mint füstfelhőcske lebegett a csapat felett s követte lépten-nyomon.

Kiss Sándor kardjával salutált; a város elkiáltá: „Éljen a haza!” És mi haladánk. . .

Gróf Teleki Sándor.

GYŐZTES BIVALY-SEREG.

Nehéz és viharos napokat élt át a forradalom alatt Szamosujvár is, de lakói mindvégig törhetetlenül kitartottak a nemzeti ügy mellett. Osztrák, orosz, oláh sarcolta a várost, de mikor a magyar sereg megjelent, kiragyogott az öröm, a lelkesedés és a bizalom fénye az arcokon és mámorban uszott a város polgársága.

Ebben az időben történt, hogy Bem tábornok utra kelendő volt seregével Beszterce fele az oroszok ellen. Szamosujvárról épen az nap hajtottak háromszáz darab bivalyt Galiciába, hol az éhség dühöngött. Bem tábora 150 lovasból, 11 ágyuból, megfelelő tüzérséggel és néhány zászlóalj gyalogságból állott a néphagyomány szerint.

A menetelő tábor utolérte a bivaly sereget s Bem rendeletére Besztercéig mindenütt annak nyomában járt.

Besztercén a tüzoltó őrtorony volt az orosz vezérkar hadiszállása, honnan több pontra beirányzott messzelátókkal kémlelték a magyar sereg közeledését.

Egyszer csak nagy mozgás támad az orosz hadi vezetőség tagjai között. Egyik a másikának adja át a messzelátót, melyen keresztül rettenetes porfelleg és mértföld hosszúságúnak tetsző fekete tömeg árvizszerü közeledése látható.

Lett is erre nagy ijedtség az oroszok között.

— Végünk van, jönnek a magyarok — kiálltották.

A fekete tömeg pedig egyenletes mozgással mindjobban közeledett előre. Közbe-közbe megdördültek a Bem ágyui, de eredmény nélkül, mert az orosz sereg mielőtt még nyílt harcba bocsátkozott volna, ijedtségében tovább állt.

Ezt a vérnélküli győzelmet a szamosujvári bivalyseregnek tulajdonítja a néphagyomány.

A KÉTFEJÜ SAS.

Szamosujvár cimerét mai napig is kétfejű sas képezi, melyeknek egyike kardot, másika kereszttel ellátott aranyalmát tart kezében, míg a két sasfej között egy aranykereszt emelkedik ki a cimeren.

Számosan beszélnek, hogy 1848—49-ben ez a cimer mentette meg a várost az átvonuló

csapatok bosszujától. Mikor ugyanis az osztrákok jöttek Szamosujvárra, nem pusztították a várost, mert a főtér közepén levő hatalmas városház épület terraszáról már messziről meglátták a kétfejű madarat, a minek igen megörvendtek.

Az örmények pedig, miután senki sem kérdezte őket, nem is siettek annak megmagyarázásával, hogy ez a sas az osztrákokéval semminemű rokonságban nem áll.

Nagy volt azonban a baj, mikor a magyarok érkeztek a városba. Ők már követelték, hogy dobja le a tanács az osztrák cimert, vagy különben földig rombolják a városházát.

Tessék, ha úgy tetszik, mondták az örmények, de ugyse mennek vele semmire, mert nem az osztrákokon, hanem a városon töltik ki bosszujokat. Aztán megmagyarázták a két cimer között levő fontos különbséget, egyttal tudatták, hogy az már régtől fogva, mikor még önálló állammal bírtak, az örménység szimboluma.

— Így már egészen más, — felelték a magyarok és békét hagytak a kétfejű madárnak.

—

ÜKÜR 80, BIVAJ 60.

Izgatott napokat éltek át a szamosujváriak 1848—49 ben. Sohasem tudták, mikor fogja a várost az átvonuló ellenséges csapatok vala-

melyike megsemmisíteni. Egyszer már ugy volt, hogy Urbán ágyukat szegeztetett a lőtéri örmény templomnak, ha huszonnégy óra alatt nem juttat a város 40.000 forintot kezeihez. A védelem nélkül maradt város fizetett s napról-napra újabb gyötrelmeket szenvedett végig a sorsáért való bizonytalanságban. Minden remény és bizodalom a magyar seregek győzelmébe és a Kossuth működésébe volt vetve, melynek minden fázisát aggodó szorongással figyelték az örmények. Rendkívül érdekes és jellemző ezekre az időkre az »ükür, bivaj ember« adomája.

Tudták az örmények, hogy egyik szamosújvári kereskedőnek legközelebb már meg kell érkeznie Debrecenből. Szokás szerint ezt is, mint általában a Magyarországról hazaérkező kereskedőket, nagy társaság várta az országuton. Mindenki hallani szerette volna a legújabb politikai híreket, azért ha valamelyik kereskedő hazaérkezett, nyomban körülfogták szekerét és tőviről-hegyire kivallatták a magyarországi honvéd táborokban és a Debrecenben folyó események felől.

Most sem kellett sokáig várniok, mert im az országuton feltűnik a várva-várt örmény portékás szekere. A társaság tagjai gyorsan elébe sietnek s egyszerre tiz felől is megrohanják kérdéseikkel.

— Nos! mi ujság van? — kérdezték nagy izgalommal.

Az örmény megigazitotta pipáját a szájában és megdöbbsentő nyugalommal felelte:

— Semmi különös. *Az ükür ára 80 frt, a bivajé 60.*

AZ ÖRMÉNY KÉM.

Midőn Bem Nagy-Bányára ért, behoznak hozzá egy erdélyi örményt, ki épen Deés tájé-káról jött, s tőle körülményesen kikérdezte az ottani dolgokat.

Hazudott az örmény irgalmatlanul.

— Fizettesen ön, szóla segédéhez, tüstént száz forintot ennek a becsületes embernek.

— Hisz csupa hazugság a mit az imént mon-dott, veté közbe sugva a mellette álló őrnagy.

— Jól tudom, válaszolá Bem, hogy most hazugságokat mond, de majd mondand igazat is jó pénzért! ugy-e?

— Igenis, felelé az örmény.

És a bámuló örmény megkapta a jutalmat, s elküldetett Kolozsvárra bizonyos kérdésekre megfejtést hozni.

Az örmény hiven járt el s egyik legmegbiz-hatóbb kéme lett a tábornoknak.

○ KOSSUTH ÉS AZ ÖRMÉNY KERESKEDŐ.

I.

Debrecenben tartózkodott Kossuth Lajos és a honvédelmi bizottmány 1849-ben, midőn a honvédek egy gyanus kinézésű, erősen kifejtett, hatalmas termetű embert vittek a táborba, ki már messziről feltűnt tipikus keleti vonásaival.

A tisztikar nyomban körülvette a jövevényt és faggatni kezdte:

— Hol kémkedett?

— Kimkedett az ürdüg. Ereszszenek el ingemet, in ju hazafi vagyok, mast jüttem a vásárba pakracakkal.

Mindenki gyanus, a ki él, — ez volt a jelszó — a mi emberünket is előbb megmotozták alaposan s csak azután álltak ismét szóba vele.

Ekkor előlép egy diszes ruhájú, daliás alak és maga elé vezetteti a megrémült kereskedőt.

— Látja, én elhiszem magának, hogy ártatlan, de ha olyan jó hazafi, mint a milyennek mondja magát, ide adhatná a pokrócokat, a lovasságnak épen most szüksége van reá. Nem kívánám épen ingyen, de sokat sem adhatok értük.

Hm! gondolja magában az örmény, ez már beszéd, itt üzletről van szó. De mielőtt választolt volna, előbb kíváncsian és szamosujvári pátriárkálítással odafordul a diszruhás urhoz:

— Ugyan kihez legyen szerencsim, ha nem vagyok alkalmatlan.

— Kossuth Lajos vagyok.

Mintha villám ütött volna atyánkfiába, egyszerre leroskadt és az indiszkréciótól való félelmében csak alig tudta elhebegni :

— Grácia fejemnek Felsing, nem tudtam, hogy kihez legyen szerencsim. Ada adam ingyen a pakracakat, csak eresszenek haza.

Kossuth megnyugtatta és a pokrócokat is megvette tőle, úgy hogy az örmény még az nap visszatérhetett Szamosujvárra. Itthon mikor elmondta az esetet, egyet hunyorítva szemével, hozzátette :

— A pakracakat azir mégis jul adtam el.

II.

Ugyanennek az adomának egy másik változatát is ismerik Szamosujvárt. Ezt az adomát az *Armenia* következőleg mondja el :

Á. E., ki brassói szürvéggel kereskedett, Debrecenben járt egy nagy szállitmánynyal. A kereskedőt azonban muszka kémnek nézték és letartoztatták. A dologról Kossuth is értesült és maga elé idéztette a kereskedőt.

— Hová való — kérdé Kossuth.

— Szamosujvárról jövök, volt a félős válasz.

— Hát maga ilyen árulásra adta fejét magyar ember létére ?

— Kicsoda az ur ? — pattant fel az örmény egész erélylyel — hogy ilyesmit mond nekem. . .

— Kossuth Lajos vagyok ! Nem ismer ?

— Grácia fejemnek, Felség! Magyar hazafi vagyok és odaadom a sok posztót ingyen — a honvédeknek.

Kossuth nyájasan bocsátotta el az örményt — ki extasisában Felségnek nevezte a nagy kormányzót — és intézkedett, hogy jó áron vegyék meg a képzelt muszka kémtől a posztót.

—

FEGYVERRE!

Hirül adják 1848-ban G.-nek, hogy jönnek az oláhok. G. lelkiismeretesen végig szalad a városon és minden utcában elkiáltja:

— Fegyverre! Jönnek az oláhok!

A piacon találkozik a fiával, kire ráparancsol:

— Te csak menj haza, mert *mi ketten* itt maradunk a város védelmére.

—

ÁLLJ! KI VAGY?

A vásárból hazajövő örmény kereskedőt a széplaki hegyen megállítja a vörössapkás honvéd őrszem:

— Állj! Ki vagy?

— Hagyjan nikem bikit, látja, hogy szegény kereskedü vagyok.

— Ki vagy? — kiáltja harsányan az őrszem.

— Jul van, hát megmandam. Marasán András vagyak.

— Jelszó?

Megvakarja az örmény a fejét és az uton elhaladó társa felé fordulva, utánna kiált:

— Na nézz te ide bajra. Már egy filurája nem tudak elmenni, mert mind jelszu-t kirdez tülem. Mit mandjak mast neki?

—

JÖNNEK AZ OROSZOK.

Nagy riadalom volt 1848-ban a Felső-Középutcában. Egy örmény ember hirül adta, hogy jönnek az oroszok és minden házhoz bekiáltott:

— Emberek! Készüljetek, mert itt vannak az oroszok.

Meghallja felesége is a kiáltozást, odamegy az emberhez és megragadja:

— Ha jönnek, itt lesznek; de te csak gyere be.

—

A DEÉSIEK IJEDTSÉGE.

Urbán jövetelének hírére a Szamoson keresztül vezető hidat sebtiben lerombolták a deésiek.

Urbán éktelen dühbe jött a szétbontott hid láttára és bosszútól lihegő hangon kérdezte a deésiektől:

— Kik merészelték a hidat szétbontani?

A deésiek ártatlan arccal feleltek:

— Mi nem vagyunk okai semminek, a *szamosujváriak* tették.

Mint a fergeteg, úgy jött most Urbán Szamosujvárra.

— Hogy merészeltétek a deési hidat szétrombolni. Adjátok elő a bünösöket!

— Uram! — felelték a szamosujváriak, — alaptalan ráfogás a mivel bennünket gyanusítanak. A *deésiek* az okai mindennek.

— De hiszen ők meg azt mondták, hogy ti vagytok a tettesek.

— Uram! ne higgyen a deésieknek, — válaszoltak a szamosujváriak, — ők most úgy megvannak ijedve, hogy azt sem tudják ki s . . . be bujjanak.

JÓFÉLE „NYULÓS VALAMI”.

A muszka csapatok megérkezése alkalmával hirtelen két bivaly bikát vágatott a város, hogy a lakosságnak legyen mivel ellátnia az éhes vitézeket.

Egyben megvolt parancsolva, hogy senki se kötekedjék a katonákkal, mert azok nem ismerik a tréfát.

A leszerelés után rendkívül meghatotta a katonákat az értesítés, hogy ebéddel vártak reájuk s nyomban hozzáfogtak az előkészületekhez. Nyers ugorkát, tököt, döblöcöt és egyéb zöld-

ségeket szereztek, miket villásreggeli gyanánt mohón elfogyasztottak.

Az ebéd azonban nem akart elkészülni, mivelhogy a bivalyhus annyira kemény volt, hogy hat órai főzés után sem lehetett kitalálni.

A katonák türelmetlenkedtek és követelték az ebédet.

Egyik háziasszonynál pláne fenyegetődni kezdtek, ha nem kapják meg azonnal az ebédet. Mit volt, mit tennie az asszonynak, mint-hogy kitalalta a kemény, nyálkás hust és remegve várta, hogy mikor fogják az ehetetlen húsert agyba-főbe verni a dühös katonák.

A rémület eme megdöbbenő perceiben, csak a katonák voltak nyugodtak. Cibálták, nyiszitelték, ráncigálták a hust s majdnem összekaptak rajta, hogy a fazék fenekén levő nyálkás folyadékból kié legyen az oroszlán rész.

— Izlik a hus? — kérdé végre az asszony.

— A hus nagyon jó, hanem a *nyulós valami*, az már aztán à la bonheur. Kár, hogy két-annyit nem kaphattunk.

Ha csak ez a vágyatok — gondolá az asszony — majd segíték rajta. Azzal megfőzött még egy fazék bivalyhust s az így összekotyvasztott »nyulós valamit« kitalalta másodszor is a hálás gyomru vitézeknek.

A NASZÓDI ÖRMÉNYEK.

A naszódi templomokban 1848-ban papok izgatták az oláh népet a magyarok ellen.

— »Prav si puskă« mindennek és mindenkinek, kivéve »boldu Armanuluj«, — mondogatták; — mert az örmény boltosok nem vétettek semmit az oláhoknak, sőt a szabadságharc előtt a legjobb viszonyban éltek velük.

A barátság azonban nagyon alkalmatlan volt az örményeknek, különösen mikor Urbán betette a lábát Naszódra. A környékről összerabolt lovakat, marhákat ilyenkor mind Naszódra hajtották és Urbán potom áron megvételre ajánlotta azokat a boltosoknak. A vallásos örmények váltig szabadkoztak, mert nem akartak olyan üzletbe fogni, a min nem volt isten áldása.

— Tiltja a vallásunk, — védekeztek első ízben, midőn Urbán meghívta őket a licitációra.

Csakhogy ez nem használt. Másnap ismét hívta őket Urbán.

— Vegyétek meg a lovakat, majd jó áron eladhatjátok.

Azok ismét kibuvót kerestek és szólának:

— Ma vasárnap van, megbüntet az isten, ha ezen a napon is vásárolunk.

— No sebjaj, — felelt Urbán; — gyertek el holnap.

Nem lett volna tanácsos ellenkezni, tehát megjelentek másnap újra Urbán előtt, de

kereken kijelentették előtte, hogy nem vásárolhatnak semmit, mert nincs pénzük, hanem holnap — holnapután talán . . . ?

Addig huzták-halasztották a dolgot, míg végre híre ment, hogy jönnek a vörössapkások.

— Mi lesz a vásárral? — kérde ezekben a napokban egy grenicer tiszt az örményeket, mire azok kétértelműleg feleltek :

— Azt hisszük semmi sem lesz, mert hallottuk, hogy jönnek már értük a gazdáik.

Jöttek is rohamosan s mire Urbán a zsákmány meglevő részét elkotya-vetyélhette volna, a vörös sapkások mindent visszavettek. Ekkor tudta meg Urbán, hogy kiket értettek az örmények az összeharácsolt jószág gazdái alatt.

A KONTREKTUS KERESŐK.

Egy zászlóalj székely honvéd érkezett 1848-ban Naszódra. Bevonulás után egy órai szabad zsákmányt engedélyezett a parancsnok a legénységnek, mire azok egy perc alatt szétosztak a városban.

Először is az örmény kereskedők boltjaiba mentek.

— Az isten szerelmére, mit csinálnak, — sóhajtozott az egyik kereskedő.

— Soh'se busuljon öreg, *csak az apánk kontrektusát keressük*, — feleltek a székelyek s félóra múlva már üres volt a bolt.

VÁLASZTÁSI EPIZODOK.

TAPINTATOS SZAVAZÓ.

Egyformán jóembere volt Jakabb Bogdán és Simay Gergely is egy becsületes nyuzónak. Mikor a két férfiú, mint képviselő-jelölt 1848-ban egymással szembe került, a szegény nyuzó nagyon meg volt akadva.

Szeretett volna nem szavazni, hogy egyiket se sértse meg, csakhogy a kortesek minduntalan a nyakán voltak és vitték a szavazó urna elé,

— Kire szavaz? — kérde a választási elnök.

Hallgat egy darabig a szegény ember, megvakarja a fejét, végre bölcs Salamonhoz illő választ ad:

— Sem egyikre, sem másikra, hanem mind a kettőre, vagyis: *Bogdán — Gergelyre.*

—

6 KORTES ÉS VÁLASZTÓ.

1872-ben nagy választási harcok folytak Szamosujvárt. Lukács Béla volt a hivatalos jelölt, de tekintve, hogy vetélytársa akadt, a

szavazatok biztosítása iránt már eleve kellett intézkedni.

Az egyik kortes hosszasan kapacitált egy iparos polgárt, sőt még száz forintot is ígért, ha Lukács Bélára adja szavazatát. A választó oda sem hallgatott, miután úgy gondolta, hogy majd adnak a másik párton többet is. Addig-addig halogatta a dolgot, míg végre elkövetkezett a szavazás napja.

— Kap százhusz forintot, — szólott ismét a kortes, — ha azonnal szavazni jön. A választó ekkor sem reflektált a kitűnő ajánlatra, hanem elment a városházához, hogy a szavazatok állásáról tudakozódjék.

— Jöjjön már szavazni, — szólott ismét a kortes.

— Nem érek reá, — mondta a választó s szerencsésen eljutott a tanácsterem ajtajáig.

Mikor felvilágosították, hogy Lukács Béla nagy többségben van, akkor visszasompolygott a korteshez és szerényen megkérdezte:

— Mit is tetszett csak az imént modani?

— Hja barátom, — felelt a kortes — most már én nem érek reá.

A KIS NAIV.

Megjelent 1872-ben a szavazó bizottság előtt egy szegény kikicsár, kit egy nappal azelőtt még maga a választási elnök kapacitált a Lukács Béla részére.

Meg is kérdezte tőle szabályszerűen az elnök, hogy kire szavaz.

— Ni, hogy teszi magát, mintha nem tudná.

— Azt kérdem ismét, hogy kire szavaz?

— Azért sem beszélek, — felelt mérgesen a választó; — 'sze tudja maga jobban, mint én, hogy kire szavazok.

— A nevet kérdem, értse meg!

— Most már azért sem mondom. Ha maga tréfál, nekem is szabad tréfálni, — mondta és ott-hagyta a naivoskodó választási elnököt a faképnél.

HUSZONÖT ÉV MULTÁN.

Két jó barát 1848-ban, mint rendesen történni szokott, politikai nézeteltérések miatt összeveszett egymással. Ellenkező nézetet vallottak mindketten s ebből támadt a harag, melyet *huszonöt évig* semmi sem volt képes megszüntetni. Az abszolutizmus leggyászosabb éveit, majd a rája következő megváltó-korszakot, a kiegyezést a legnagyobb haragban töltötték, míg végre 1872-ben, az akkori választási harcok egy táborba hozták mind a két haragost.

Annyi évek multán, ez volt az első alkalom, hogy ismét bizalmas szavakat váltottak egymással. Méla rezignációval gondoltak vissza a jelentéktelen félreértésre; a haragban eltöltött hosszú időszakra, midőn a túlradó érzések hatása alatt megszólal az egyik szomorúan:

— Tulajdonképen mi értelme is volt a mi haragunknak?

— Hát mi értelme volt? — szóla bánatosan a másik.

— De hiszen épen azt kérdem én is.

— Mond meg te!

— Értsd meg barátom, hogy *én* kérdem *tőled*; mi értelme volt a mi haragunknak; — beszélt most már izgatottan az első.

— Mi értelme, mi értelme? Neked kellene azt tudnod.

— Látod barátom, már megint kezded.

— Kicsoda? Én? Már mint, hogy én kezdem. Ezt ugyan kikérem magamnak.

— Légy szives és ne izgass! Látod, egészen csöndesen kérdem, hogy mi értelme...

De most már teljesen türelmét vesztette a másik és reszkető ajkakkal, a dühtől elsápadva állott barátja előtt. Majd nagy heveséggel megszólalt:

— Tőlem ne kérdezz semmit, nem vagyok kíváncsi rá, nem szorultam a kérdéseidre...

— Hogy montad? Nem szorultál a kérdéseimre? Még te mersz beszélni... te... te ilyen... te olyan...

És kiütött újra a háboruság, még pedig a nagy háboruság a két jó barát között, kik huszonöt évi harag után, így kötötték meg a szent békességet.

MEGGYÓGYITOTT VÁLASZTÓK.

A Jakabb Bogdán és K. Papp Miklós 1878-iki jelöltsége idején egy doktor és egy gyógyszerész voltak a legbuzgóbb kortesek a két jelölt mellett.

Egy izben a doktor olyan házból lépett ki, hol Jakabb Bogdán párti választó volt.

Meg is kérdezte a gyógyszerész:

— Ugyan kedves doktor ur, mi járatban van erre fele.

— Egy nehéz betegnek irtam receptet, — felelt a doktor.

— Nagyszerű Akkor majd magam fogom megcsinálni az orvosságot, — szolt a gyógyszerész és sorba vette mindazokat a házakat, hol a doktor megfordult s jóféle kenőcsökkel meg is gyógyította, úgy a választókat, hogy azok mind Jakabb Bogdánra szavaztak.

EGY SIKERÜLT ÉLJEN KIÁLTÁS.

Mikor Molnár Antal másodizben lépett fel Szamosujvárt, nagyban korteskedett mellette a gyógyszerész akkori gondnoka. A választás Molnárra nézve fiaskoval végződött ugyan, de mikor hü kortese megtudta az eredményt, kiállt a patika ajtajába és harsány hangon, úgy hogy még a harmadik utcában is meghallották, elkiáltotta magát:

— Éljen Molnár Antal.

Emberemlékezet óta ilyen sikerült éljen kiálltást még nem hallottak Szamosújvárt. A lelkes kortes annyira megerőltette magát, hogy épen *három hónap mulva* rekedt ki ebből a kiálltásból.

AZ ISTEN IS UGY AKARTA.

Az 1902 febr. 4-iki képviselő választáson két jelölt küzdött a mandátumért: gr. Karátsonyi Aladár és Gajzágó Ferenc. A győztes gr. Karátsonyi Aladár lett, kinek érdekében oly lelkes agitációt fejtettek ki még az asszonyok is, hogy a választás napján a város összes templomaiban misét mondtak »jó szándékért«, mely csakugyan bevált.

A választás előtt való este pedig tömegesen felkeresték az árvaintézet kápolnáját, a Salamon templomot, a Szent Antal és Lourdesi képeket, hol áhítatosan imádkoztak, hogy segítse meg az isten Karátsonyit, kinek megválasztatását a város jövője szempontjából nagyon fontosnak és előnyösnek tartották.

Az igaz szívből eredő, őszinte fohászoknak meg is volt a foganatjuk, mert másnap *egyhangulag* Karátsonyit választották meg képviselőnek.

Mikor az áhítatos asszonyok tudomást vettek az eredményről, belső meggyőződéssel mondták:

— Előre tudtuk, hogy így lesz, hiszen *az isten is úgy akarta . . .*

• EGY VÁLASZTÓ A KI AZ ABLAKON KIUGRIK.

Nagyban kerestek a Karátsonyi és Gajzágó párti kortesek a választás reggelén egy szabót, hogy vigyék azonnal a szavazó bizottság elé.

A szegény ember mikor meglátta, hogy két kocsival is jönnek utána, utccu neki, vesd el magad, három keritésen ugrott át egyszerre, csakhogy alkotmányos jogait ne gyakorolhassa.

A szobába lépve, természetesen nem találták meg a szabót, csak a felesége állott megkövesedve a félelmetes kortesek előtt.

— Hol van az ura? — kérdé végre az egyik.

— Tudja az isten, mi van vele, — felelt elkeseredetten az asszony. — A reggel óta már *háromszor ugrott ki az ablakon.*

—

AZ ELLENJELŐLT LEVELE.

A legutóbbi szamosujvári választás alkalmából írta a Pesti-Hirlap a következő mulatságos apróságot:

»A képviselőházba ma (1902 febr. 6) megérkezett annak rendje s módja szerint a szamosujvári kerületből gróf Karátsonyi Aladár mandátuma, minthogy Karátsonyi grófot ott Gajzágó Ferenc visszalépése után képviselőnek választották. Hogyan történt és miképen történt, hogy Gajzágó Ferenc, kinek a kerületben »gyökere van«, kisebbségben maradt és vissza

lépni volt kénytelen, ezt kevesen kutatták. Egyszerűen belenyugodtak, hogy a Molnár Antal régi mandátumának új gazdája van és pedig a mostani állapotokkal stilszerűen, a dolgos, egyszerű örmény helyébe egy fényes gróf jön.

Semmi szenzáció nem volt hát egészen máig. Ma azonban a mandátummal együtt megérkezett a szamosujvári pletyka, mely beszámolt arról, hogy miképen kapta a mandátumot gróf Krátsonyi Aladár, holott mindenki azt hitte, hogy Gajzágó Ferencnek jut ez az örökség.

A folyosón eképen beszéltek az esetet:

— Szamosujvárt évtizedek óta nem láttak választási küzdelmet. Molnár Antal a választást megelőző nyarakon rendesen lement a patriájába rokonai közé Szamosujvárra és látogatásokat tett, látogatásokat fogadott. Megízlelte a nemzeti ételeket, szerette a daluzit, a hurutoslevest és ápolta az örménység irodalmát, történelmét és költészetét. Szép leánya is felnőtt e közben és öregek, ifjak egyaránt restellették volna, hogy a remek Ernának szomorúságot okozzanak azzal, hogy papáját ne válasszák meg, szóval semmiféle választási küzdelem nem volt, se pénz, se ital, se zászló, se bankett.

Most azonban, hogy Molnár Antal helyett más kellett választani, megállapodtak ugyan az ő rokonának, Gajzágó Ferencnek a megválasztásában, de mert grófi jelölt állott a házhoz,

azt gondolták, egy kis kacérság nem árthat, néhány bankett elevenebbé teheti a várost és egyéb kicsi vásár is keletkezhetik anélkül, hogy a Gajzágó megválasztását kockáztatnák.

Gajzágó tehát biztos volt a rá nézve kedvező eredményben. Ám ezenkívül is meg akartván menteni bizonyos dolgokat, fogta magát és a választás napja előtt levelet irt ellenjelöltjének, gróf Karácsonyi Aladárnak. Ennek a levélnek a tartalma az elbeszélők szerint a következő volt:

— Méltóságos gróf úr! Nem akarom, hogy méltóságod bármit is hiába pocsékoljon. Engem egész bizonyosan megválasztanak, míg méltóságodon csak szoritani akarnak egyet-kettőt. Nincs itt méltóságodon több mint harminc embere, aki önzetlenül áll a zászlója mellé, a többi csak megpumpolja, de mind rám szavaz. Tehát tudja, hogy harminc nemes még Budán sem érvényesülhetett, tisztelettel ajánlom eszerint, méltóztassék becses bugyilárisát becsukni és tessék visszalépni. Öszinte kollegialis tisztelettel az ön — ellenjelöltje.

Gróf Karácsonyi Aladár megkapván ezt a levelet, azt mondja a főkortesének:

— Tehát a szamosujvári mandátumnak lőttek!

A főkortes ellenben elolvasván a levelet így felelt:

— Ellenkezőleg. A Gajzágó mandátumának löttek, ellenben a méltóságos gróf Karátsonyi Aladár mandátuma több, mint bizonyos. Méltóztassék csak a mandatumot megköszönő levél megfogalmazására készülni; a többi az én dolgom.

A főkortes azonnal elment, gyorsan plakátokat rendelt, melyekbe az ellenjelölt levelének erősebb kifejezéseit nyomtatta s mely körülbelül így hangzott:

. . . Szamosujvár polgárai csak pumpolják méltóságodat . . . zsebrevágják, becsapják . . . harminc ember becsületes . . . a többire egy krajcárt sem érdemes pocsékolni . . . Tehát lépjen vissza méltóságod.

A plakátok nagy szenzációt keltettek Szamosujvárott és a bosszu érzete föllángolt Gajzágó Ferenc ellen. Így érkezett el a választás napja. És a választás napján mindenki arra törekedett, hogy a harminc becsületes között legyen és mindenki gróf Karátsonyi Aladárra szavazott. Ilyenformán, a mit Gajzágó Karátsonyinak tanácsolt, maga kellett hogy megtegye. Tudniillik visszalépett. És a mandátumot gróf Karátsonyi kapta meg.

Miután pedig ezt Karátsonyi gróf ellenjelöltjének egy levélben hálásan megköszönte, hozzáfűzte ezt a tanulságot is:

— Az ellenjelölt sohase írjon levelet az ellenjelöltnek, csak a választás után. ◊

Eddig tart a Pesti Hirlap kitünő adomája, mely mint adoma igen érdekes, habár csak kicsi részben igaz. Szó sines róla, hogy kortes fogások juttatták volna győzelemre gr. Karátsonyit, hanem győzelemre juttatta a választópolgárság, mely a jelöltetés napján már kétszázat meghaladó aláírással tudatta, hogy bankett nélkül, zászlók nélkül, áldomások nélkül és minden egyebek nélkül okvetlenül megfogja választani, a minthogy egyhangulag meg is választotta

---

ANEKDOTÁK ÉS APRÓSÁGOK, KERESKEDŐK-
RŐL, DOKTOROKRÓL, RÉGI EMBEREKRŐL ÉS
UJAKRÓL STB.

○ MEGVIGASZTALT GUBERNÁTOR.

Gróf Bánffy György, Erdély egykori gubernátora baráti viszonyban volt László Vártán kereskedővel, kit annyira kitüntetett, hogy a László nősülése alkalmával önként elvállalta a násznagyi tisztséget.

Egy alkalommal beszélgetésük közben többek között szó jött a legutóbbi évek terméséről is, s ebből az apropóból gr. Bánffy gubernátor panaszkodva említette, hogy milyen kevés szénája termett.

László egy latin közmondással akarta volna vigasztalni a gubernátort s e helyett: A gazda szeme hizlalja a marhát, — a gubernátor nagy meglepetésére és derűlségére, hibás latinsággal így felelt:

— Praxis est multiplex, quis illum nescis, est magnum simplex.

DOKTOR ÉS PACIENS.

A régi jó világban történt, mikor még nem zavarta semmiféle modernség ősapáink pátriárkális életét, hogy egyik örmény családnál a háziasszony rosszul lett. El is szalasztottak nyomban dr. *Alosik* orvos után, a ki az első hívásra rögtön megjelent.

-- Na! hát ki mek fan betek — kérdi a derék orvos az ő németes kiejtésével,

Egy nyöszörgő hang volt a válasz.

Alosik doktor erre a szoba végén elhelyezett ágyhoz megy és kezdi vizsgálni az abban fekvő beteg asszonyt. Megtapogatja a pulzusát, kanalat dug a szájába, köhögteti, megfigyeli a láz emelkedést, végre pedig kérdést intéz a beteghez:

— Fan széked?

A beteget untatta a sok próba, de mégjobban untatta a orvos kérdésc és türelmetlenül elnyöszörgi, hogy persze hogy van széke. Minden jóra való örmény családnál van szék bőviben.

Alosik doktor megcsóválja a fejét, tünődik, ujjal megtapogatja a beteg pulzusát s végre ismét megszólal:

— Hát csakugyan mek fan széked?

Az asszony most már izgatott lett és odaszól Máriám nevü testvérének örményül:

— Máriám! Kêná pjer u cêhá bádvel áháhá doktorin tá unink ádhar. (Máriám! eredj és mutasd meg a doktor urnak, hogy van székünk).

Máriám leányasszony hűségesen követte a parancsot és nemsokára visszatér a szobába két karján két-két darab vas székkal.

— Itt vannak doktor ur a székek, de van még több is, ha szükség lesz.

Most már a derék Alosik doktort vette elő a türelmetlenség s a további félreértéseket a következő öszinte magyarázattal fejezte be:

— Érts meg. Nem aztat kérdek én, hogy meg fan ilyen szék; hanem, hogy *sz .. tál sz .. t.*

II.

Elhívták Alosik doktort valamikor egy beteg asszonyhoz. Tudták a háznál, hogy a doktor nagyon keveset beszél magyarul, elhatározták tehát, hogy könnyebbség okáért németül fognak értekezni vele.

Nagy nehézséget okozott azonban, hogy a háziak viszont németül nem tudtak s a jóakarattal mellett kénytelenek voltak megelégedni azzal a pár német szóval, mire szomszédjuk tanította őket. Beállit nemsokára a doktor.

— Guten Tag.

Ezt megértették és tisztességtudóan felállottak, mikor a szobába ért. A beteg asszony is felemelkedett kissé ágyából és várta, hogy előadhassa betanult mondokáját:

— Ich bin Máriám die kronk.*

* Örmény zsargon: *kranke* helyett. Szó szerint: Én vagyok Máriám, a beteg.

A beteg megvizsgálása előtt Alosik doktor intett, hogy üljenek le, de a háziak továbbra is állva maradtak.

— Nur sitzen — ismétli ujjal, de ezt már nem értették.

Tanakodtak magukban valjon mit akarhatott a doktor a »nur sitzen« szólással mondani. Miután a régieknél szokásban volt a doktort látogatások alkalmával megkinálni, azt vélték, hogy Alosik doktornak is ilyen kívánságai vannak.

— Hozzá! csak hamar egy kis roszolist a doktor urnak, — mondja a beteg asszony.

Alosik doktor iszik egy pohárkával, aztán a még mindig álló háziak fele fordulva ismétli:

— Nur sitzen.

— Adj neki hamar még egy pohárral — sugja az asszony.

Csupa tisztességtudásból megiszik ilyenformán hét pohár roszolist rövid idő alatt a doktor s most már kissé élénkebb hangulatban egyre fokozódó csodálkozással fordul a háziak fele:

— Aber warum nicht sitzen?

A beteg asszony keresztet vet magára és elsóhajtja magát örményül:

— Jézus Mária! Vigyétek el azonnal a pálinkát, mert ez az ember még az egész hordót megissza.

AZ ISTENFÉLŐ MÁNUG.

A régi jó világban történt. A főtéri templom sekrestyése nem tudott sohasem déli tizenkét óránál előbb kijönni a templomból, mert egy Mánug nevű ember nap nap után ott imádkozott az egyik oltárnál.

Még az istenfélő sekrestyésnek is feltűnt ez a nagy buzgóság, de nem tehetett semmit sem ellene, mert az öreg Mánug mindig azzal felelt, hogy álmában megjelent neki Jézus és azt mondta, hogy nemsokára látni fogja a templomban, akkor aztán nyugodtan távozhatik, mert szándéka beteljesül.

Egy napon ismét ott imádkozik Mánug az oltárnál, mikor a szentségtartó helyén mozgást hall. A következő percben pedig az oltárkép mögött rejtezkedő sekrestyés siri hangon megszólal:

— Hábá vá visz tun? (Hát te ki vagy?)

— Uram, teremtőm! — mondá a szegény Mánug leroskadva — hát nem ismersz engem.

— Én vagyok a te hűséges szolgád Mánug. Köszönöm, hogy eljöttél.

NE FECSEGI KIS JÉZUS...

Buzgón fohászkodott évek óta a Szűz Mária oltáránál egy örmény leány cseléd, hogy férjhez mehessen. A sekrestyés, úgy látszik szeretete bolonddá tenni, az ilyen elhagyott

alakokat, mert ezt a leányt is megtréfálta. Elbujt a Mária kép mögé, mely Szüz Máriát ábrázolja Józseffel és karján a kisdéd Jézussal.

— Segíts meg Szent anyám, hogy férjhez mehessek — esdekelt a leány a Mária képre függesztve szemeit.

— Még nincs ideje — szólalt meg a kép mögött a sekrestyés lehetetlenül elvékonyított tulvilági hangjával.

A szegény leány azt hívén a vékony hang után, hogy a képen levő gyermek Jézus szólalt meg, izgatottan odakiáltott:

— Ne fecsegj, kis Jézus, jobban tudja Szent anyád, hogy itt az ideje.

—

FÉLSZÁJJAL.

Évtizedeken keresztül mulattak a régi öröme nyek egy »nagy családból« való, de kissé korlátolt fiatal ember esetén, ki egy szószerint értelmezett megbizatas miatt, két familiának a kiengesztelhetetlen haragját idézte fel egymás ellen.

Azzal volt megbizva a fiatal ember, hogy menjen el sürgösen egy öröme ny családhoz és szóljon be a háziaknak félszájjal, hogy jönnek-e az esküvőre vagy sem, mert a násznép indulóban van.

A fiatal ember, mikor a házba ért, mutató ujját szájára illesztette s ilyenformán félszájjal, mint a hogy a megbizatas szolt, hivogatta a háziakat.

— Jöjjenek azonnal, mert a násznép mindjárt a templomba indul.

— Megbolondultál, hogy így beszélsz.

— Én biz'a nem bolondultam meg, mert otthon mondták, hogy csak félszájjal hívjam magukat.

Egyéb sem kellett a házbelieknek, rögtön neki estek a hirvivő ifjunak s alapos helyben hagyás után visszaizenték vele, hogy süssék meg az atyafiságukat, nem mennek most az esküvőre, még ha egész szájjal is hivogatnák.

VIHAR UTÁN.

Minden örmény háznál Vizkereszt napjától a következő Vizkeresztig még ma is tartanak egy üveg szentelt vizet, melynek különösen a régi örmények vallásos életében nagy jelentősége volt. Ha nehéz időjárás támadt, ha valahol tűz ütött ki, vagy ha beteg, esetleg haldokló ember volt a háznál, akkor rendszeren a Vizkereszt napi szentelt üveget vették elő s azzal beszentelték a házat, majd keresztet csináltak a beteg homlokára, hogy az isten a csapást elvigye.

Valamikor régen nagy tisztogatás volt egy örmény háznál, mondja az adoma. A szobák falai hófehérre voltak meszelve, az ágyneműek tisztába huzva, a padló felsurolva, mert a husvétii ünnepek közeledtek.

Késő estére járt az idő, mikor a takarítással elkészültek és nyugovóra térhettek a családbeliek. Éjszaka tizenkét óra tájban egyszerre mindannyian felébrednek. Künn isszonyu menydörgés támadt, melyet hatalmas villámok követtek. A nagyszabásu égiháboruk egyike közeledett, mikor minden ájtatos ember az istenhez fohászkodik.

A háziak fogvacogva feküdtek ágyaikban, mikor megszólal egyszer nagy félénken az ember.

— Máriám! vedd elő a szentelt vizet.

A feleség nyomban a konyhába megy és a pongár tetejéről leemel egy cilinderes üveget. Persze nagy ijedtségében nem vette észre, hogy a szentelt viz helyett a tintás üveg van kezeiben.

Ósi szokás szerint a ház minden részébe szét freccsent az üveg tartalmából, azután a homlokára keresztet csinál s »Hiszuszú-Kriszdasz« (Jézus-Krisztus) sóhajtással átadja az üveget férjének, majd a ház többi tagjainak.

A férj, hogy még jobban megnyugtassa lelkiismeretét, visszakéri az üveget s két tenyerét teleöntve tintával, egész arcát megmossa a képzelt szentelt vízzel.

A vihar nemsokára elcsendesedett és a háziak ismét elaludtak. Reggel alig hogy kinyitotta szemeit az asszony, kétségbeesetten felkiált:

— Segítség, itt az ördög.

A nagy lármára felébred a férj, majd a többiek, kik meglátva egymás befeketített ábrázatát, borzasztó tolvaj kiállításokban törtek ki.

Mikor a tévedés kiderült, a férj vigasztalodva mondta:

— Má' mindegy. Ju, hagy legalább a menkü nem ütett a házba.

ICCIRIGÁN-PICCIRIGÁN . . .

A mult század harmincas éveiben négy szamosujvári vásáros kereskedő valami bajba keveredett Besztercén. A szászok sohasem szerették az örményeket, mert veszedelmes konkurrenst láttak bennük, azért most is örömmel ragadták meg az alkalmat, hogy kellemetlenséget szerezhetnek az örményeknek.

Megidézi a bíró a kereskedőket és először a neveiket kérdi.

— Hornoj János, Rátota János, Kakero János, Csokán János — mondják az örmények sorrendben.

— Ne csufolodjatok, mondjátok meg az igazi neveteket — figyelmezteti ingerülten a bíró a négy embert.

Ezek ismét elmondták neveiket és hallgattak. Erre a bíró tanukat hivat be, hogy azok igazolják a névazonosságot. Ezekkel sem ment semmire, mert igazolták az örményeket.

— Esküdjetek meg, akkor elhiszem — parancsolta a bíró, mire az első elkezdte, a többi pedig utána mondja a tréfás örmény eskümintát: *iccirigán-piccirigán*, a mi után olyan cifra, de itt nem közölhető szavak következtek, hogy a szászok még ma is pukkadoznának, ha megtudták volna valódi értelmüket.

A HAZUG EMBER.

Sürgős utja volt az örmény kereskedőnek, még éjszaka folyamán elkellett érnie X. községbe. Hogy gyorsabban odaérjen letér az országról és egy másik társával a víz partján levő csónakba ül. Mire a víz közepére érnek óriási vihar támad s a csónak minden pillanatban befordulni készül. Felsőhajt a mi emberünk:

— Csak most az egyszer segíts meg édes istenem, akkora gyertyát fogok a templom számára venni, mint az evező rud.

Ugy látszik meghallgattatott a szorultságban levő ember íohásza, mert a vihar lecsendesült, a hold kibujt a fellegek mögül és a csónakosok bátorságosan tovább evezhettek a part felé.

A szerencsés megmenekülés tudatában a két ember megkönnyebbülve és vígan diskurálgatott.

— Mégis csak furcsa ember vagy te, — mondja társának a másik. — Hogyan ígérhettél akkora gyertyát, mint az evezőrud, mikor tudod, hogy nem válthatod be szavadat.

— Jó, jó — felel vissza a kereskedő — érzünk csak a partra, majd megelégszik akkor az isten egy kisebb gyertyával is.

Alig mondta ki a könnyelmű szavakat, a hold eltűnt a fellegek között, a vihar isszonyu erővel kitört és a hazug ember vízbe fult.

—

AZ ÖZVEGY ASSZONY TEHÉNKÉJE.

Minden vagyona egy tehénkéből állott egy özvegy örmény asszonynak. Az urától maradt reá a tehén, de meg is becsülte, mert egyedüli kereset forrását képezte.

Egy este hazahozták a csordából a tehenet megdögölve. Mikor az asszony meglátta a tehenet, reárogyott és keservesen sirni kezdett. Nagy nehezen elvitték a tehéntől, de nem birtak azután sem vele, mert mindegyre a haját tépte és sirt.

— Ne sirj jó asszony, — mondogatták a szomszédok; — majd megsegít téged is az isten.

Nem sokra mentek a vigasztalással, mert az özvegy tovább is csak sirt, sőt egy reggel megörülve találták az istállóban, hol a tehenét kereste.

Sok könnyet hullatott el a szegény özvegy az ő tehénkéjeért, de nem tudott többé megvigasztalodni.

Mikor az emberek elmentek háza előtt, részvétellel megkérdezték bátyjától, hogy mit csinál testvére, a bolond Náni.

— Mindig csak sir, csak sir — felelte szomoruan az ember.

— Az utóbbi szavakból később szálló ige lett, mely szimbolikus vonatkozásban ma is él a nép ajkán ebben az alakban: Bolond Náni mindig csak sir.

—

A MEGOLDOTT PROBLEMA.

Vendégségben volt két örmény egy magyar grófnál. Ebéd után azt mondja a gróf a két örménynek, hogy kérjenek tőle bármit, mert ő megadja, csak arra figyelmezteti, hogy a ki második lesz, az kétszeresét fogja megkapni annak, a mit az első kért.

Szólana az egyik is, a másik is, de nem mer. Minek kérjek én ezer forintot — gondolja az első — hogy a társam kétezeret kapjon.

Ámde a gróf türelmetlenkedni kezd és ráparancsol az örményekre, hogy kérjenek már valamit.

Hosszas vajudás után megszólal végre az első.

— Gróf úr! legyen szives és üsse ki az egyik szememet, hogy a társamnak ne maradjon egy se.

SZE-E-E-EGÉNY ZSUZSI . . .

Nagy bánata volt az örmény kereskedőnek. Meghalt a felesége, pusztulásnak indult a házatája, nem sikerültek az üzletei. Egy ilyen szomorú percében eszébe jut Zsuzsi nevű régi, hűséges cselédje. Elhatározza, hogy levelet irat neki. A fia éppen otthon volt, hát őt kérte meg az írásra.

— Mit irjak, édes apám?

Elgondolkodik az öreg, aztán szive minden bánatával és keserűségével diktálja:

— Sze-e-e-egény Zsuzsi . . .

— Megvan édes apám.

— Hogy irtad?

— A hogy diktálta, így: Szegény Zsuzsi.

— Nem jól van fiam, Ne úgy irjad, hogy Szegény Zsuzsi, hanem: — és most ismét keservesen elzokogja a hűséges cseléd nevét — így: Sze-e-e-egény Zsuzsi . . .

— Leirtam ezt is — feleli a fiú, ámde az öregnek ez sem tetszett, mivelhogy a fiú csak közönséges betűket irt le és nem a lényeket, az öreg ember mélységes keservét.

— Mondtam már, ne úgy irjad, hogy Szegény Zsuzsi, hanem így: Sze-e-e-egény Zsuzsi . . és azzal kicsordulnak az öreg ember könnyei

és keservesen sirni kezd. Ezt már megértette a fiu és mikor ismét felkellett olvasnia a levelet, ugyanazzal az elkeseredéssel zokogta ő is: Sze-e-e-egény Zsuzsi . . .

— Na látod, ezt akartam én, — mondá az öreg megkönnyebbülve és postára vitte a hűséges Zsuzsinak szóló levelet.

A SZULTÁN KERTJÉBEN.

Három erdélyi örmény Törökországban való jártában betért a szultán konstantinápolyi kertjébe.

Az egyik meghuzodott egy almafa alá és gondolta magában, egyelőre jó lesz az alma is, míg társai görögdinnyékkel és narancsokkal megrakodva előjönnek.

De alig evett három darabot, a kert őrei rajta csipték s másik két társával a szultán elé vezették.

A szultán kurtán és furcsán kimondta az ítéletet :

— Ki a mit evett, azzal bünhödjék. Még pedig úgy, hogy egyszerre kell a gyümölcsöt lenyelniök, különben ötven botot kapnak.

Az első, kit az almafán találtak, a kis darab almákat szerencsésen lenyelte, miközben óriási hahotában tört ki :

— Mit nevetsz, te kutya gyaur ? kérdé a szultán.

— Azt nevetem Felséges szultán, hogy én még csak lenyeltem valahogy az almákat, de mit fognak csinálni majd a társaim a görög-dinnyékkal.

—
NE TOJJ . . .

Ház-tüznézőbe ment a régi jó világban két örmény fiatal ember. A lányok épen a konyhában foglalatodtak, azért az élelmes anya hirtelenében az ágy alá bujtatta őket, hol egyebek között egy tál iros vaj is volt.

A gavallérok nagyban sajnálkoztak, hogy milyen kár, hogy a kisasszonyok nincsenek itthon, de a mama enyelegve vigasztalta őket, hogy nem baj, majd más alkalommal szerencsésebbek lesznek.

A két leány eközben az ágyalatt visszafojtott lélegzettel hallgatta a beszélgetést. De egy kellemetlen incidens minduntalan megzavarta a lányok kinos helyzetét.

A kutya ugyanis belopózott a szobába és megérezvén az iros vaj szagát, az ágy alá bujt és elkezdett ottan lakmározni

Az egyik lányban felébredt a gazdasszony virtus és halkán kergetni próbálta a kutyát.

— Mars ti tuta — szólott selypitve a kutyához.

A másik leány, ki szintén selyp volt, csendesíteni akarta testvérét.

— Ne tojj, (ne szólj) me' medhallják.

Egy darabig csend volt, de a kutya ismét hozzáfogott az iros vajhoz.

— Mars ti tuta — szól most az első leány izgatottan.

— Ne tojj, — figyelmeztette a másik.

— Mit ne tojj, — kiáltott a leány magáról egészen megfélekezve. — In is ne tojj, te is ne tojj és a tuta mind medeti a vaját.

A gavallérok tették magukat, mintha mit sem hallottak volna és gyorsan eltávoztak, mialatt a leány még mindig folytatta:

— Mit ne tojj, . . . a tuta mind medette a vaját.

NEM MANDAM, CSAK GANDALAM.

Becsületsértéssel volt vádolva egy örmény, a miért azt mondta egyik társáról, hogy tetves.

A bíró beidézi a két haragost, de nem boldogul velük, mert az egyik nem akar beszélni, a másik pedig minden második szavával azt ismétli: tetves.

Meg is büntette a bíró 5 frt birságra.

— Csak azért is tetves — kiáltja az örmény — és lefizeti a másik öt forintot is.

Megjelennek harmadszor is a bíró előtt és a panaszos előadja, hogy társa uton-utfélen azt terjeszti róla most is, hogy tetves.

Bezárják egy napi arestomra az örményt s a büntetés kitöltése után maga elé vezetteti a bíró.

— Fogod mondani még, hogy tetves?

— Most már nem mandam, csak gandalam — felelt az örmény — s ott a bíró előtt nagy-ujjainak két körmét egymásra téve mutatta, hogy mit gondol társáról.

—

A TUDÓS.

Budapesten járt a szamosujvári örmény. Mikor haza ért kérdi tőle a komája :

— Hát tudóst láttál-e?

— Láttam.

— Hol?

— Az akademiában.

— Aztán milyen a tudós?

— Hát csak peslog, peslog és nem szól semmit.

—

MÉG EZEK IS HÁZAK ?!

Bécsben járt egy szamosujvári ifju, kit a világváros látványai egészen elszéditettek. De minden nagyszerűség mellett, leginkább az óriási házak ragadták meg a figyelmét.

Mikor Szamosujvárra visszakerült, megállt a piac közepén s végignézve a házakon, szörnyen fitymáló és lenéző hangon szólt:

— Hát még ezek is házak?!

—

A VÁSÁRBÓL.

Szálló adoma gyanánt ismeretes a következő apróság, mely az erdélyi városok legnagyobb részében lokalizálva van, sőt az oláhok és szászok közé is eljutott kalandos utjában, mint az örmény szarkazmus egyik érdekes példája.

Idegen kereskedők disznókat vásároltak Szamusujvart egy jómódu örmény kereskedőtől és az alku megkötése után távozni akartak, hogy marhát és bivalyt szerezzenek a vásáron.

Az örmény kereskedő a távozni készülő idegeneket nagy dölyfösen megállította:

— Ne menjenek sehova. Ha ökör kell, itt vagyok én, ha bivaly kell, itt a bátyám.

—

STILSZERÜ TÁVIRAT.

Kolozsvárról küldte Szamosujvárra egy örmény kereskedő ezt a táviratot:

— Minthogy a mai vonat ökröket nem szállít, csak a holnap i vonattal érkezhetem.

VÁSÁR UTÁN.

Visszatérőben volt a vásárról két kereskedő. Nem sikerült a vásár, miért is az egyik nagyon kedvetlen volt. Hiába vigasztalta társa, nem ment vele semmire, a kereskedő tovább is csak szomorkodott.

Betérnek utközben egy korcsmába, hol igen kitünő bort kaptak.

— Ez aztán bor, — kezdi az első.

Semmi felelet.

— Ne szomorkodj barátom, — mondja később nevetve az első. — Rossz vásárt kaphatsz még eleget, de ilyen bort aligha.

○ KICSODA JÓKAI?

Kérdik egy csöndesen pipázó és keveset beszélő kikicsártól,* hogy tudja-e kicsoda Jókai.

— Azt én ugyan nem tudom, de hírét hallottam. A méltóságos ur** mondta egyszer, hogy valami *irnok* Budapesten, de hát biz'a én azt se bánom.

---

* Kiskereskedő.

** Így hívta a nép Lukácsi Kristóf plébánost.

ELMÉS VÁLASZ.

Sürgős dolga sietésre készíti az örmény embert.

— Hul misz, te? — kérdi vele szembe jövő barátja.

Legkisebb gondja is nagyobb volt annál emberünknek, mint hogy felesleges diskurzusba bocsátkozzék, azért dühös csodálkozással vágja oda:

— Hunnan tudad, hogy megyek, hátha jüvek?

—

A TÜZIJÁTÉK.

A hetvenes években derüre-borura tüzijáték volt a sétatéren. Ebből az időből való ez a párbeszéd.

— Hul misz Lukuca?

— A tüzijátiknál megyek.

— Jé te szamar, hiszen má' sütit van.

— Könnyü neked. Te nappal is nizhetsz a tüzijátékat, de in szeginy vagyak.

—

EGYFORMÁN ROSZ.

H. Lukács öreg urtól tanácsot kér egy fiatal ember, a ki szeretne megházasodni, de fél a

családi étellel járó nehézségektől. Az öreg ur elgondolkozik, aztán megszólal:

— Akár megházasodsz fiam, akár nem, végtére is mindakettőt megbánod.

AZ APA LEVELE.

A szamosujvári diákokat 1892-ig ha otthon a négy alsó gimnaziumot elvégezték, Kolozsvárra szokták a szülők küldeni, kivéve azokat, kik papi pályára készültek, mert ezek Bécsbe vagy Gyula-Fehérvárra mentek.

A tehetősebb diák, alighogy az idegen viszonyokkal megbarátkozott, nyakra-főre irogatta haza a leveleket, melyekben mindig pénzről volt szó.

A zsidó adomában a baka önkéntes tudvalevőleg azon a cimen kérte a pénzeket, hogy eltörött a Manlicherje, míg a tengerész önkéntes már hajótörés ürügye alatt vette igénybe szülőit.

Az örmény diák sűrűfűsőbban cselekedett. Ha elfogyott a pénze, nyomban megírta haza, hogy a *cirkalom*-nak baja esett, a *derékszög* meggörbült, vagy a *sorvezető* elszakadt, tessék hát azonnal 2 forintot küldeni.

Mit tudta a kereskedésben megőszült öreg, hogy mi az a *cirkalom*, a *derékszög* és *sorvezető*. Küldte szegény pontosan a pénzt, csak hogy baja ne essék a fiának.

Végtére feltűnt az öregnek, hogy a fiu minden héten elgörbit egy derékszöveget. Leült és hosszú levelet irt a fiának, melyet így fejezett be :

»A levelet, melyben a derékszögre *pénzt kértél, nem kaptam meg, de azért az anyád küld az én hirem és tudtom nélkül* most az egyszer még 2 forintot a nagy kabáttal együtt«
szerető atyád.

U. i. A levél a pénzzel együtt a nagy kabát zsebében van. Onnan vedd ki, ha a pakk megérkezik.

PRAKTIKUS SZERELMES.

Nagyon szerelmes volt egy örmény fiatal ember s helyi szokás szerint szerenádot adott ideáljának a második bandával. Ez utóbbi nem helyi szokás ugyan, de a szerelmes fiatalember a kellemest összetudta egyeztetni a praktikussal s így esett választása a második bandára.

Egy holdvilágos, gyönyörű augusztusi estén, a Heresdág (Ave Maria) elharangozása után rázendített az ideál ablaka előtt a banda a szerelmes fiatalember dalaira.

Olyan tolongás és sokadalom támadt a zenére, hogy alig lehetett mozogni az utcában. Odamegy végre a szerelmes ifjuhoz egyik barátja és kérdi tőle :

— Megbolondultál, hogy ilyen skandalumot csinálsz.

— Hagyj nekem békét. Tudom én a magamét . . .

Denique az éjjeli zene este nyolc órakor szerencsésen megtörtént s a fiatalember nyugodtan eltávozott. Másnap felkeresi ismét a barátja, hogy a tegnapi riadalomért felvilágosítást kérjen.

— Oh! te szamár, hát még most sem érted?

— Nem értek én egy szót sem.

— Tudd meg, — feleli a szerelmes fiatalember — hogy van nekem is eszem, ha másnak van. A zenét először is azért adtam nyolc órakor, nehogy azt gondolja rólam a leány, hogy korhely vagyok. Másodszor: mert a második banda olcsóbb, mint az első. Harmadszor: mert éjszaka mélyen alszik a leány s a zenét nem hallotta volna, így legalább nem ment kárba a pénz

—

MIT SZEGÉNY BÁTYÁM . . .

A hetvenes években a mai Szamosujvár egyik tekintélyes polgárának fényes üzlete volt a főtéren. Az üzlet tulajdonosának egyetlen szenvedélyét a kibicelés képezte, miután kártyázni sohasem szokott.

Egy este épen egyik jó barátja mellett kibicelt, midőn az elveszítette a játékot.

Kalábriasz folyt, a jó barát felvette makkra, de hibás hívás következtében megbukott. Zöld

alsóval kellett volna kijönnie s akkor a makk királyal utolsó játékot is csinál, miután pedig nem így tett, elfogták makk királyát s a játékot elveszítette.

A kereskedőt annyira bosszantotta a rossz játék, hogy szó nélkül felállt és távozott. De nem tudta elfelejteni a dolgot.

Hét-nyolc nap mulva megjelenik nagy izgatottsággal a rossz játékos a kereskedő üzletében.

— Barátom! Egy borzasztó eset. Szegény bátyám . . .

— Mit szegény bátyám, — felelt bosszusan a kereskedő, be sem várva barátja szomorú beszédét. Ha *akkor* a zöld alsót hívod, meg van nyerve a parti. Ezt én mondom.

ALSZOL BEDROSZ?

Felkeresi barátját egy megszorult ember.

— Alszol Bedrosz (Péter) — kérdi tőle.

— Dehogyan alszom.

— Csak azért jöttem, mert szükségem volna holnapig 10 forintra.

Bedrosz hirtelen fejére huzza takaróját és onnan kiált barátja fele.

— Alszom, alszom.

A BECSAPOTT BÖRÖS.

Nem tudta mi a különbség a tehén és az ökör között egy bőrös*, ki egész életében állati bőrök bevásárlásával foglalkozott.

Otthon megbizzák, hogy vegyen a vásáron egy tehenet, ámde a tökéletlen embert becsapták és ökröt adtak neki tehén helyett.

— Hát te marha, elment az eszed, hogy ökröt vettél, — támadtak rá az otthon levők.

— Akár marha, akár ökör, földolog, hogy tejet adjon, — vágott vissza a bőrös és átadta az ökröt.

— Fejd meg most, te marha, ha olyan tudós vagy!

A bőrös mély nyugalommal felelte:

— Fejjétek meg ti, hát már mindent én csináljak?

ELŐRELÁTÁS.

Reggel még épségben hajtották a csordába egy örmény asszony tehenét, este azonban már csak a tehén bőrét hozták haza, mivelhogy megdöglött.

Kérdik az asszonytól szomszédjai, hogy miként történt a dolog?

* Bőrökkel kereskedő.

— Nem tudom. De mihelyt láttam, hogy csak a bőrért hozzák haza, mindjárt gondoltam, hogy valami baja történt a tehennek.

MÉLTÁNYOS VÉGRENDELET.

Tudatják az örm. kath. egyház és a Ferenc-rendi barátok főnökeivel, hogy egy örmény ember a két egyház javára végrendekezett, jelenjenek meg tehát a közjegyzőnél. Az örökösök előtt felolvasta a közjegyző a végrendelet következő pontját.

— A tehenemet, ha megkerül az örmény eklézsiának hagyományozom, ha ellenben nem kerül meg, akkor legyen a Ferenc-rendi barátoké.

PÉTERFILLÉREK.

Péter filléreket gyűjtögettek Szamosujvárt.

— Aztán kinek gyűjtik a pénzt? kérdé egy kereskedő.

— A pápának.

— Ki az a pápa?

— Hát még azt sem tudja. Az isten földi helytartója.

— Gyecs, nincs kedvem az isten dolgaiba elegyedni — felelt a kereskedő és nem adott pénzt.

ALKU KÖZBEN.

Lovakat vitt az aradi vásárba két szamosujvári lókupec. Volt a lovak között különösen kettő, melyeknek igen sok bámulója akadt, de senki sem tudta megvenni, mivel a kupeczek rendkívül magosra tartották.

Meglátja a gyönyörű lovakat Dániel Pál dús-gazdag bánáti birtokos, akkor országgyűlési képviselő és a nagyobbikra nézve a kupeczek egyikével alkudni kezd.

Már-már megkötötték az egyezséget, mikor az idősebb lókupec figyelmezteti társát örményül, hogy kérjen ötszáz forinttal még többet a lóért, mert a vevő nagyon gazdag ember.

A kupec úgy is cselekszik, mire Dániel, ki Szamosujvárról elszármazott örmény volt, a két kupec legnagyobb meglepetésére megszólal örményül:

— Testvérek, hát engem akartok becsapni, hiszen én is örmény vagyok.

— Vivát — kiáltja a két kupec egészen elérzékenyülve, — há' sze' akkor mi rokonok vagyunk! — és odaadták a lovakat olcsó áron Dánielnek.

KI AZ UR!

Kiadja Ch. A. házat haszonbérbe. Meg is csinálják a szerződést.

— Olvassa fel — mondja Ch. az irónak — hadd halljam, mit irt?

— Én Ch. A. kiadtam . . . házamat . . . urnak haszonbérbe . . .

— Nem írta jól — mondja Ch.

— Miért? hiszen úgy írtam, milyen a megállapodás.

— Igen, igen, csak . . .

— Mi csak . . . ?

— Írja így: Én Ch. A. *ur* kiadtam a házamat N. N.-nek . . . ; mert nem az az ur, a ki bérbe veszi a házat, hanem a ki kiadja.

Szamosujvár monografiája.

A TEMPLOMBAN.

Többször becsapta a társát egy kikicsár (heti-vásáros kiskereskedő). Legutóbb is, mikor a piacon gyapjut vett tőle, kiderült, hogy a felénél több hamisitva volt.

Kereste is mindenütt a kárvallott ember az ő társát, de sehol sem találta. Egy óra mulva tudatja egyik ismerőse, hogy a kért kiki-csár a templomban van.

Elszalad oda is az ember, de semmit sem csinálhat, mert társa épen az egyik oltár előtt térdel és buzgón fohászkodik az istenhez. Egy

darabig szótlánul nézi az imádkozót a mi emberünk, aztán az oltárhoz indul, letérdel ő is és imádkozni kezd:

— Szent isten! légy olyan szives és ne hallgass erre a tolvajra, mert most is hazudik.

PIHA! TE . . .

Nagy veszekedésben volt egy nyuzó egy kereskedővel. Miután előbb alaposan összeszidta, lepiszkolta, továbbá az istentől és a szentektől kezdve, az anyjáig és gyermekéig, mindenkiét végig káromolta s egy mákszemnyi becsületet sem hagyott a megrémült kereskedőn, megállt és egy kis szünetet tartott.

Vajjon micsoda újabb átkot mondhatna még — gondolkodik a nyuzó, mikor meglátja a cég-táblán a kereskedő neve alatt ezt a kitételt: fűszerkereskedő.

Végignéz a kereskedőn, köp egyet elébe s elmenőben mély megvetéssel utána kiáltja:

— Piha! te *fü-szer-kereskedő*.

HABOS KÁVÉ HAB NÉLKÜL.

A kolozsvári *Grobois*-féle kávécsarnokba betért a nyolcvanas évek elején egy örmény vigéc uzsonnára. Az ott levő női közönség lát-

tára azonban felébredt a vigécben az ősi büszkeség s nehogy közönségesnek vagy pláne pénztelen embernek lássék, a habos kávét szürcsölgető hölgyekre való tekintettel, így szólt a kávéshoz:

— Kérek egy pohár *habos kávét*, — majd egész halkán fülébe sugta, — de *hab nélkül*.

CUKRÁSZATBAN.

Vigéc: Kérek egy kilu dalauzit.

Cukrász: Azonnal, kérem. (Beszólit egy inast s fülébe sugja:) Szaladj át a csemegekereskedőhöz egy kiló dalauziért.

Vigéc: Sahase fárassza a fiacskát, sokkal alcsubbán liferálak in magának, mennyit akar?

Cukrász: Hát kihez van szerencsém?

Vigéc: In Bagdán Simon cukar-, csemege- és diligyümölcskereskedü vagyak.

Erdélyi Képes Naptár.

GYÓNÁS KÖZBEN.

A Ferenc-rendi barátoknál gyónt egy örmény ember. A nagyobb megnyugvás okaért magához vett egy imádságos könyvet s hűségesen elősorolta bűneit, úgy, miként a gyónási mintában az elő volt írva. »Reggel, délben és este

móhon ettem-ittam. Isten ellen gyakran vétkeztem. Szülőimnek, tanítóimnak, előljáróimnak a köteles tiszteletet megadni elmulasztottam . . . és káromkodtam.

— Szóval? — kérde a rostélyon keresztül a kegyes páter.

— Szóval is.

— Mondtad talán, hogy: láncosadta, eb-ugatta . . .

— Oh, szent atyám, hova gondol. *Sokkal külömbeket* is mondtam.

DUR MECSHE — THAH ZINKÊ.

Valami hibát követett el az oláh paraszt, azért a besztercei magistratus huszonöt botütésre ítélte. Már javában püfölték a szegény embert, mikor oda ért az eset színhelyére két örmény.

Az egyik résztvevő hangon, kenetes szájalommal odasugja az örmény hajdunak:

— Dur mecshe. (Üss bele, ne kiméld.)

A másik pedig házsártosan kiabálva azt mondja:

— Thah zinkê! (Hadd el szegényt.)

Persze félreértette a szegény ember a különböző hangnyomatékkal használt figyelmeztetéseket s midőn felkelt a deresről, nagy neki-fohászkodás után rákezdte:

— Hogy az én istenem áldja meg mind a két kezével az elsőt, a ki azt mondta: durcshe (üss belé). — De verje meg még a halálában is a másikat, a ki azt kívánta, hogy: thah zinkê (haïd el, ne üsd).

FURFANGOS AJÁNLAT.

Két nagy darab só kockát vásárolt az örmény a deésaknai sóbányában, ámde mikor fizetésre került a sor kijelentette, hogy a pénzt ama bizonyos másik kabátjában felejtette.

— Semmi beszéd, itt azonnal fizetni kell.

— Tudják mit, itt hagyom az egyiket zálogba, míg a pénzt elhozom.

A naiv sóhivatalnok elfogadhatónak vélte az ajánlatot és a furfangos örmény fizetés nélkül távozott.

KELJ FEL MÁR NAP.

Utolsó perceit járta egy öreg ember és szerette volna még egyszer látni a napot.

Az éjszaka nagyon lassan mult, miközben az öreg ember türelmét vesztve, felkiáltott:

— Kelj fel már nap, mert majd felkelnél, de nem lesz kinek.

SZÓJÁTÉKOK.

Jó vásárt csinált egy kereskedő és örömeiben táviratozott Szamosujváron lakó öcscsének:

— Vásár nagyszerű, várjál a »bandával«, mert tovább megyek.

Az öcscs úgy is tett, várta a bandával.

Mikor a kereskedő Szamosujvárra megérkezett, az állomáson a cigány zenekar a Rákóci indulóval fogadta.

— Mi van itt te? kérdi csodálkozva a kereskedő.

— Semmi. Azt táviratozta nekem, hogy várjam a bandával. Na hát itt a banda.

— Te nápász, nem banda kellett nekem, hanem a »banda«.

— Tudom én, azért hoztam ide a bandát.

— Értsd meg te ükür, olyan banda kellett nekem a melyiknek szüre van.

— Hja az már más, irta volna, hogy bunda.

— Persze hogy »banda«, te tökéletlen.

*

Ruha szövetet akart vásárolni egy vidéki magyar ember a szamosujvári kereskedőnél, kinek egyébként is sok pénzével tartozott. Kelletlenül fogadta a kereskedő.

— Mivel szolgálhatok?

— Valami *jóféle* ruha szövetet kérnék.

Hátra szól a kereskedő segédjéhez:

Lakács! adjál csak a tekintetes urnak jufile szövetet abból a finumabb *thap*-ból*.

*

Egy másik alkalommal ismét beállit a vidéki ember a szamosujvári kereskedőhöz és megint szövetet kér, de előrebocsátja, hogy a *thap*-féle fajtából ne adjanak neki.

— Bizza csak rám a tekintetes ur. Mindjárt itt lesz a segédem, ő majd adni fog.

Megérkezik Lukács és a gazda figyelmezteti:

— Vigyázz Lakács, nehagy a *thap*-filibül adjál a tensurnak. Vágjál neki *csurugent*** a javábul.

*

Nagyban ajánlgatja a bécsi vigéc egy kereskedőnek a portékáját, ki a dicsekedő vigéc beszédére mindegyre csak azt mondja segédjének:

— Szud gásze, szud gásze***.

Megütvén a »gásze« szó a vigéc fülét, abban a hiszemben, hogy a kereskedő a gyártelep helyét tudakolja, közbevág:

— Nicht *Szud gasse*, aber *Thor gasse*.

*

* *Thap*: rossz, komisz.

** *Csurugen*: rossz.

*** Hazudik.

Alkalmatlan vendége volt D. M.-nek, egy olyan vidéki vendég, aki, miután jóízűen megébédelt, mindenáron ponik almát szeretett volna még enni.

A házigazda a pincébe küldi fiát.

— Menj fiam a pincébe és hozzál ponik almát azokból a legszeb *bizdig**-ekből a nacscsás tentetes urnak.

*

Megkéri az örmény asszony a fiát, hogy vegyen számára a piacon egy kis *jú* (jó) vajat.

Visszatér a fiu és mondja az anyjának:

— Egész délelőtt kerestem, de *juh* vaj nincs. Hanem van tehén vaj és bivaly vaj.

— *Jú* vaj az is *fiam*, csak hazzál gyorsan.

*

Figyelmeztetni akarta egy ember a feleségét, hogy menjen be a szobába, mert a szolgabíró kopó kutyája bemászott az ablakon. Zsárgonban szólván, így mondta:

— Menj bé a szabába, mert a szalgabiru *kapuja* bėjütt az ablakan.

— Jézus Mária! — kiáltott a szegény asszony ijedtségében.

—

* Kicsi.

FARSANGI KALAND.

Hajdanában a »Zöldfa« vendéglő egyik pincére barátcsuhát öltött magára és hushagyó kedd napján megindult ő is a többi maskarákkal.

Hogy-hogynem, másnap reggel a ferencrendi barátok kolostorában találták, anélkül hogy kilétéről és titokzatos jöveteléről a legkevesebbet is sejtettek volna.

Az egyik barát végre megszólította :

— Kicsoda maga és hogy jött ide?

A még mindig mámoros ember sehogy sem volt képes megismertetni magát, miután annyira részeg volt, hogy maga sem tudta, hogy volta-képen ki ő és hogy került oda.

— Feleljen már, hogy kicsoda, — kérdezte ismét a barát.

— Tudják mit, — válaszolt negyedórai megfeszített gondolkodás után a pincér. — Menjenek el a »Zöldfa«-ba és nézzék meg, hogy ott van-e János, a pincér, mert ha nincs ott, akkor bizony isten magam sem tudom, hogy én ki vagyok.

SZENT JÁNOS SZOBRÁNÁL¹

Részeg állapotban került egy ember a kérői uton felállított Szent János szobor elé. Extázisában így fohászzkodott a szoborhoz :

— János vagy, fényes vagy, mint az isten olyan vagy!

Ámde épen abban a pillanatban érkezett oda felesége is, ki a jeles igék hallatára mérgesen rákiáltott:

— Te pedig Kristóf vagy, részeg vagy s mint a disznó, olyan vagy!

—

RADIKÁLIS RECEPT.

Meghagyta a doktor egy gyomorbajos embernek, hogy csak levessel szabad táplálkoznia. De minő levessel? ezt szerette volna megtudni a beteg s másnapra már egy hosszú étlapot szerkesztett a különféle levesekről, melyek egytől-egyig ecetet, citromot és egyéb savanyúságokat tartalmaztak volna.

A doktor kereken kijelentette, hogy ez nem lehet, mert nem gyomorbetegeknek való, hanem egyék inkább mindennap huslevest.

— De hátha erősebb levest fog kérni, mit adjak? — kérdé a doktortól a beteg ember felesége.

— Adjon neki *nyaklevest*, mert akkor bizonyára elmegy a kedve az erősebb levesektől, — válaszolt nagy szigorúsággal a doktor.

—

SZERÉNY ÉTVÁGY.

Hosszu utról érkezett haza rendkívül megéhezve egy kereskedő. Rögtön az asztalhoz ült és hozzáfogott az evéshez. Megevett *hatvan* poharas fánkot és *négy* darab füstölt kolbászt egyfolytában s ekkor egy kis szünetet tartott.

— De most már reméllem nem vagy éhes,
— szólt a felesége.

— No azt épen nem mondhatnám, hanem az bizonyos, hogy *kissé lecsillapultam*.

MÉLTÁNYOS FELHÁBORODÁS.

Manöver alkalmából katonákat szállásoltak el Szamosujvárt. Egy jómódu kereskedőhöz egy tisztet tettek, ki a csinos háziasszonynak hamarosan udvarolni kezdett. A férj szeliden figyelmeztette az asszonyt, hogy ne fogadja a tiszt udvarlását, mire az bosszusan felpattant:

— Hát X-nének minden szabad, nekem pedig semmi sem?

A KI BIZTOS.

A hatvanas évek elejéig még az volt a szokás, hogy az ország különböző helyein tartózkodó örmények Szamosujvárra hozták leányaikat farsangolni. Az örmények csak maguk között

házasodtak, azért volt e célra alkalmas központ Szamosujvár, mint a hol az örménység számbeli tulsúlyánál fogva, a kisebb helységek és városok örmény lakói, kiváltképen a nősülő ifjak minden évben megfordultak.

Két marhakereskedőnek feltűnt és nagyon megtetszett az akkori farsangi bálok egyikén egy szőke szépség.

Üzleti zsargonban kérdi egyik a másiktól:

— Veszed a szőkét, mert ha neked nem kell, akkor én veszem.

— Majd meglátjuk, — felelte a másik s azzal a dolgot többé nem bolygatták.

Pár nap mulva elmegy az idősebbik testvér egyik ismerőséhez, hogy kérje az meg a leányt számára.

— Aztán biztos legalább benne, hogy szereti magát a leány? — kérdé az ismerős.

— Már hogyan volnék biztos, mikor az este is megcsókoltam — válaszolt röviden a vőlegényjelölt s nemsokára meg is kötötte a »szőkével« a házasságot.

—

AZ ISTEN HARAGSZIK.

Jakabbfy Kristóf orosházi plébános gyakran hívta magához a gr. Károlyi uradalmának irnokait barátságos ferblire. Ilyenkor mindig ő nyert, azok pedig fizettek.

Egyszer összeesküdtek ellene az irnokok s elhatározták, hogy becsapják az öreget. Mindenki magához vett egy csomag kártyát s mikor megkezdődött a ferbli, az elrejtett kártyákkal oly sikeresen pakliztak, hogy éjjél fele már nyolc-tíz féle ász, ugyanannyi filkó, alsó stb. szerepelt a játékban.

Az öreg csak csóválta a fejét, bosszankodott, de nem vett észre semmit.

Mikor minden pénzét elnyerték az irnokok, felállt és bánatosan mondá:

— Ma bizonyosan valami rosszat cselekedtem, azért nem segített meg az isten.

—

TÜZRIADALOM.

Egy éjjel nagy riadalom támadt hajdanában egy kereskedő házánál. A holdvilág épen a barátok templomának egyik oldalára vetette fényét, miből a kereskedő cselédje azt következtette, hogy tűz van.

Fel is lármázta nyomban a háziakat, kiket később felvilágosítottak a tévedésről és megnyugtatták őket, hogy aludjanak tovább, mert nincs baj: csupán a hold világít.

A gazda azonban óvatos volt s kész akarván lenni mindenféle eshetőségekre, két legértékesebb jószágára nézve kiadta a rendeletet:

— Mákár tűzvilág, mákár holdvilág, de a gyermeket és a macskát előbb vigyétek le a pincébe.

HENTES ÉS GAZDASSZONY.

Disznóölés volt egy fiatal házaspárnál. Az ujdonsült menyecske járatlan volt a gazdaszonyi tudományban, miért is azt mondta a hentesnek, hogy az asztalon levő, egyébként igen kis mennyiségű husokból készítsen harminc darab nyári és harminc téli kolbászt.

A hentes szánalmasan végignézte a menyecskét.

— De hunnan a combámbul vegyem azokat a kolbászokat?

Adoma ez? Nem. Azért mégis lejegyeztük, mert alig van adoma, mely annyira népszerű lenne a régiek előtt, mint ez az apróság, melynek erős szárkázmusából még ma is megérezik a nevetséges vonatkozást, mely az egykori gazdasszonyból naiv járatlanságáért közalakot csinált. Az igazi örmény anekdoták több, mint háromnegyed részének a guny, a csufolódás és a szárkázmus a mozgatója és fentartója s épen azért nem lehet nagyrészüket közölni, miután a viszonyokkal nem ismerősök előtt érdektelenek volnának.

A JÓTEVŐ.

Kijelentette egy kereskedő inas a gazdája előtt, hogy nem marad többé szolgálatában, mert sokat éheznek.

— Hogy mondtad?

— Ugy a hogy van. Nem ad sohasem enni.

— Te háládatlan! Hát hushagyó kedden, ki adta neked azt a »jó ebéd«-et?

— Igaz, de ez még csak *egy*.

— Hát a mikor disznóölés volt?

— Na ez a *második*.

— Hát mikor a tehén megkerült.

— Igaz, igaz, de ez még csak *három*. Aztán nem vett nekem sohasem ruhát.

— Nem félsz az istentől, te hálátlan gyermek. Hát mikor *nagykabátra* volt szükséged, nem vettem neked *kalapot*! Tagadd le ezt is.

A szegény gyermek az érvek súlya alatt annyira megtántorodott, hogy belátta jötevő gazdájának az igazságát és szónélkül visszaállott a szolgálatba.

SZÁLLÓIGÉK ÉS SZÁLLÓ-
==== MONDÁSOK. ====

RÁKÓCI ERDÉLYT ELVESZTETTE.

Élénk szimpatiaival kísérték a beköltözött örmények a Rákóci Ferenc alatt folyó kuruc mozgalmakat. Ennek a szimpatianak a hatása alatt támadt ez a szálló ige is, melyet a »több is veszett Mohácsnál« féle szállóige értelmében a panaszkodó emberek elhallgattatására használtak.

A nép ajkán maig is így él: Csekélység a te károd ahhoz képest, mit Rákóci szenvedett, ki Erdélyt vesztette el. Örményül: Rákócin éz Árdeálê gorszuchile.

VÁGJATOK FIUK ÉS ÜSSETEK.

Besztercei veszedelemnek lehetne nevezni azt az időszakot, melyből ez a mondás származik. A beköltözött örménység egyik része püspökükkel együtt ugyanis Besztercén telepedett le, hol 1712-ig tartozkodtak. Élelmességük és üzleti szerencséjük szálka volt a szászok szemében, azért ezek minden áron ürügyet

kerestek az örmények kiűzésére. Az alkalom meg is jött 1712-ben, mikor Besztercén állítólag ragályos betegség ütött ki, mely a szászok szerint az örményektől származott.

El is határozták, hogy a ragályos betegség címe alatt megtámadják az örményeket és kiűzik Besztercéről. A monda szerint egy szép örmény leány nagyon megtetszett egy szász ifjunak, ki előre figyelmeztette kedvesét, hogy meneküljön el azonnal, mert a szászok nagy támadást terveznek az örmények ellen, A leány elmondta a hirt szülőinek, ezek a többi örményeknek, kik másnap hatalmas sátorfarudakkal felfegyverkezve, készen várták a szászokat.

Az utcai harcban a nőknek is szerep jutott, kik kötényeikből hatalmas kőzáport zuditottak az ellenségre. *Vágjatok fiuk és üssetek.* (Gédrecek, zargáček, dêghák!) volt a jelszó és az örmények úgy elverték a szászokat, hogy azok szerte futottak.

NEM NÉZNEK RÁNK MELEG SZEMMEL.*

Az országba való beköltözés után azt tapasztalták az örmények, hogy a fejedelmek és királyok, kiknek mindig gazdag ajándékokkal kedveskedtek, rendkívüli szivességgel fogadták a »kedvelt örmény hiveket,« a nép azonban nem

* Cshin náji mér vërá dákh ácskov.

nézte jó szemmel az élelmes emberek boldogulását. Ekkor terjedt el az Örmény Kompániákban (Szamosujvár, Erzsébetváros, Gyergyó-Szt-Miklós, Csik-Szépviz) a szállóige, mely ma már minden aktuálitását és vonatkozását elvesztette, — hogy a lakosság nem nézi meleg szemmel az örményeket.

◊ A MI KEDVELT ÖRMÉNY HIVEINK.

II. József császár szavajárása, ki ezzel a megszólítással fogadta az ügyes-bajos dolgaikban nála járt örményeket s az oklevelekben is mindig ezt a kifejezést használta. De »kedvelt« volt az örménység a többi uralkodók előtt is, mert ritkán jártak üres kézzel, mit az uralkodók mindig igen szívesen vettek. Kérelmeik alkalmazásával azonban sokszor kellett tapasztalniok az örményeknek, hogy »a mi kedvelt hiveink«-féle mondás csak irott malaszt, melynek aktiv ereje ritkán volt. Azóta valahányszor ezzel a megszólítással értesítést kaptak, igen elbuslakodának, mert jól tudták, hogy az csak amolyan pictus masculus.

A MIJÉNK VÁROS.

Erdélyi ember nagyon jól tudja, hogy mikor valahol »mijénk várost« emlegetnek, az csak

Szamosujvárra vonatkozhatik, melynek lakói nem is oly régen még a tulajdonjognak ezzel az erős hangsúlyozásával szólottak az ő városukról. Minden egyes örmény ember tudta, hogy ahhoz a területhez, melyen a mai Szamosujvár épült, vétel útján jutottak a régi örmények, kik a beköltözés idejében, 1672-ben egy darabig szétszórodva éltek, 1700-ban pedig megvették I. Lipót királytól 12.000 forint összegen a város mai területét és a vételért Mária Terezia alatt ki is fizették.

Később többféle kiváltságot nyert a város s 1838-ig Armenopolis, Armenorum metropolis, Gherla, Örmény Kompánia, Örményváros név alatt szerepel és így emlegetik az oklevelek. Irott nyomát 1751-ben, Placsintár Dávid főbíró székfoglalójában találjuk a mai kifejezésmódnak, melylyel szemben az egykori örmény irat ezt mondja: *a város édes mindnyájunké*. Ezután Gábrus Zachar, *Gádáreál* című munkájában jön elő szintén örményül ez a kifejezés, ebben az alakban: *a város földje mindnyájunké*. A magyarosodás kezdődő stádiumaiban az örmény kifejezés átment a magyarba is s mint hagyományos mondást egyik generáció átadta a másiknak.

»A mijénk város« kifejezés ma is használatban van, de leginkább az idegenek alkalmazzák Szamosujvárra, gunyoló célzattal.

ARMENISCH—KATHOLISCH.

A megboldogult Gopcsa Joachim városi tanácsos révén vált szállóigévé ez a mondás, a melyet a biztos ügyekre vonatkozólag szoktak használni. A városi közgyűléseken tudvalevőleg mindenféle kéréssel, folyamodással szemben a legszigorubb kritikát fejtik ki. Kivételt csupán az örm. kath. egyház szükségletei képeztek, melyet mindig szó nélkül megszavaztak azzal az indokolással, hogy ez örmény katolikus istenes célt, vagyis »armenisch-katholisch« ügyet képez, melyet az örmény polgárságnak pártolnia és támogatnia kell. Idővel e kifejezés tágabb jelentést nyert, de lokális jellegét mai napig megtartotta..

GYERE CSAK A MI UTCÁNKBA.

A lokálpatriotizmus a városon belül az egyes utcák között is hatalmasan uralkodott. A felső- és alsó vizutca, továbbá a főtér, a város modernebb részét képezték, a magyarsodás is leggyorsabban itt ment végbe.

A második, még inkább a harmadik és negyedik utcában az örmény iparosok, kiskereskedők és vállalkozók zöme lakott, a kik erkölcsükben, szokásaikban és nyelvükben is legtovább tudtak ellenállni a kulturalodás következtében napról-napra megújuló hatásoknak.

Az egyes utcák lakói között folyó versengésnek ez a külömség volt a rugója, mely nem egyszer nagyobb ellentéteket is előidézett. A városban uralkodó és a közgyűlési viták és képviselő választások alkalmából kialakuló pártok két táborát is a legujabb időkig a közönségnek ez a két része alkotta. Így támadt a fenti szólásmód is, mely képletes vonatkozásban most is él, szószerint való értelemben pedig csupán a gyermekek használják kis afférjeik alkalmával. Nem is annyira szállóige kölömben, mint inkább szólás — mondás.

MAGYARABBAK A MAGYARNÁL.

Már nóta is támadt az örmények ismeretes hazafiságáról. Az aradi színházban 1891 január havában a közönség nagy tetszése mellett énekeltek a Törös Tivadar *Örmény* című népszínművének Barna Izsó által megzenésített belépő dalát, melynek a refrainje ez: *Magyarabbak a magyarnál mi vagyunk.*

Az emlékezetes mondás eredete még sem innen datálódik, hanem gróf Teleki Sándortól, ki több ízben járt Szamosujvárt, az örményeket nagyon megszerette és munkáinak több helyén írja lelkes hangon, hogy az örmény a magyarnál is magyarabb.

A szamosvölgyi vasut megnyitása alkalmával 1888-ban br. Kemény Gábor akkori miniszter

az előtte tisztelgő szamosujvári küldöttséget szintén e szavakkal fogadta: Az örmény magyarabb a magyarnál.

Azóta hirlapokban, könyvekben, dalokban többször találkozunk ezzel a mondással.

ÖREGEDÜNK, DE OKOSODUNK.

Miniszterelnök korában találkozik br. Bánffy Dezső a rettegi vasuti állomáson egy régi jó ismerősével, ki abban az időben mikor Bánffy még szélbali képviselő volt, mint főkortes nagy szolgálatokat tett neki.

— Hogy van kedves bátyám uram, öregedünk ugy-e?

— Öregedünk bizony, de látom *okosodunk* is, — szolt az örmény kortes a Bánffy kormánypárti sikereire célozva. Az öreg azóta meghalt, Bánffy megbukott, de a mondás él Szamosujvárt, mint szállóige.

HA SIROK, SIROK AZ ÉN TEMPLOMOMNAK.

Czetz Gergely profeszor szavajárása, régi emberek emlékezése szerint azonban a XVIII. század végén mar ismeretes volt az alkalmazásban levő szólás-mondások között. Jelentése: ha adakoznom kell valamire, akkor első sorban örmény intézményekre adakozom.

VERJEN MEG A BÉNAI.

A század első éveiben tanított a városi elemi iskolánál Benai Simon tanító, ki a szülők és tanulók előtt szigorú ember hírében állt. A kis diákok rettegtek is tőle s valahányszor otthon valami csinyt követtek el, a szülők rendszeresen fenygették a gyermekeket, hogy feljelentik Benai tanítónak. Később még jobban behatott a köztudatba Benai tanító szigorúsága és a név lassanként fogalmi jelentésüvé vált.

AJKAM NÉMA, SZIVEM ÉREZ.

Fáncsy Lajos a negyvenes években jutalomjátékot tartott Szamosujvárt, az akkori billiárdban (ma járásbiróság). A közönség oly lelkes óvációt rendezett a híres színésznek, hogy a tizedik kihívás után könyes szemekkel jelent meg Fáncsy a lámpák előtt és jobb kezét szívére téve, csak ennyit tudott mondani:

— *Ajkam néma, szivem érez.*

Innen datálódik ez a szállóige, melyet örményül is használnak.

IRJA BÁTYÁM, CSIDIM SZIGUR.

Eredetileg: Kêre hapár, csidim szigur. Történte a következő. 1848-ban egy hordói (Naszód-

megyei község) grenicer főhadnagy egy süveg cukrot vásárolt egy naszódi kereskedőtől, a ki azonban nem volt tisztában vele, hogy a süveg cukor árát megkapta-e a főhadnagytól vagy sem. Az üzleti könyvek revideálása közben figyelmeztette aztán bátyját, hogy mikor a főhadnagy nevéhez ér, tegye oda zárjelbe: csidim szigur, — nem tudom bizonyosan, — mert erről eszébe fog jutni a dolog és alkalmas időben majd kérdezősködni fog a főhadnagytól a süveg cukor után.

OLYAN MINT A KIKLA NOTÁJA.

Kikla Janos hajdanában harangozó mester volt Szamosujvárt, de öregsége idején elvesztette a szeme világát és koldulásra szorult. Mint koldus, hogy az emberek jószívüségére fejében ő is adjon valamit, rendszeren énekelni és füttyölni szokott vig és szomoru nótákat vegyessen, a hogy kivánták.

Soha sem mulasztotta azonban megkérdezni jótevőit, hogy milyen nótát parancsolnak.

Azok rámondták:

— Fujjad Kikla, a hogy neked jól esik.

— Tudják mit, — válaszolt ilyenkor Kikla — füttyörölök egy olyan notát, a melyiknek fele vig, fele pedig szomoru.

Ilyen a Kikla notája.

CSALOV NYEGECETOR.

Kereskedők között általánosan használatos mondás, mely Gábrus Zachar profeszortól, az örmény ezermestertől veszi eredetét. Allitólag egy örmény embernek mondta Gábrus, ki fiából mindenáron »szkrétar«-t* akart csinálni. Az örmény ember azonban nem akarta a barátságos szót megérteni, mire Gábrus art mondta volna, hogy a vinko borba is hiába öntenek tokajit, mégis csak vinkó marad, azért ajánlja, hogy vegye ki fiát az iskolából és adja kereskedőnek, mert ezen a pályán, mint csalov nyegecetor (csaló kiskereskedő), könnyebben eltengődik.

—

ADOM A PÉNZEMET, DE NEM ADOM
AZ ÁLDÁSOMAT.

Katonatiszthez ment nőül egy örmény uri leány, a mi sehogysem tetszett konzervatív hajlandóságu atyjának, ki, mint az örmények általában, csöppet sem rajongott a katonáért.

A leány azonban nem akart lemondani vőlegényéről, az apának tehát kénytelen-kelletlen ki kellett fizetnie a kauciót. De előbb megkísérelte a leány lebeszélését, csak mikor ez sem sikerült, mondta :

* A latin scriptor elferdített alakja: irnok.

— Jól van, a pénzemet odaadom, de az áldásomat nem.

Két hónap mulva a leány meghalt s a valóságos örmény nép az isten büntetésének tulajdonította a leány halálát, mi által az apa mondása a nép előtt még nagyobb jelentőséget nyert.

A TEGNÁPI IGÉRETEKBŐL NINCS SEMMI.

E mondás eredete szabadságharc előtti időkből való és a következő eset fűződik hozzá. Egy örmény ember, miután sok galibát csinált részszégségével, elment N. paphoz a templomba és megfogadta, hogy hat hétig Mária kék ruhát ölt magára és az ivástól egy évig tartózkodni fog.

Másnap reggel hat órakor, midőn N. pap misézni ment, az első ember kit az utcán nagy dülöngözések között meglátott a mi atyánkfia, ki észrevevén a papot, már messziről kiáltotta:

— Tisztelendő ur! a tegnapi ígéretekből aztán nincs semmi.

A mondás mai napig is él a szamosujváriak között abban az értelemben, hogy szóval tett ígérek nem sokat érnek.

HOLNAP MÁJKE.

Vagyis soha napján. A mondás szerzője egy ma is élő, becsületes, jámbor örmény ember,

kinek igazi nevét kevesen tudják. ellenben mindenki »májka«-nak ismeri, miután neki is a világegyetemben mindenki »májka.« A »próbáló« örmény embernek szimpatikus típusa ez a »májka,« ki eddig legalább is vagy ötvenféle üzletet végigpróbált csüggedés és zugolódás nélkül.

Legutóbb déli gyümölcsökkel és karácsonyfákkal kereskedett. Az idők változnak s neki is szegénynek alkalmazkodnia kellett a modern követelményekhez. Ki hitte volna, hogy Szamosujvárt egykor még datolyát, fügét, karácsonyfákat, kandirozott édességeket és egyéb ilyenfajta csepürágoknak való dolgot fognak árulgatni az örmény kikicsárok.

A mi májkánk egyben mégis hü maradt tradícióihoz. Az év kilenc hónapján mindennel trafikál a mi keze ügyébe esik, de július havában birtelen átalakul dinnyeárulóvá. Ez az ő főmestersége.

A vasuti állomás mögött felállított bodékban reggeltől estig hallani lehet ilyenkor a mint kiabálja :

— Holnap májke, ma nem adhatom. Fusson ki a két szemem, ha két krajcárért adhatom.

Igy él ő napról-napra, míg a sárguló levelekkel a dinnye-szezon véget ér. Akkor fogja sátorfáját és beljebb húzódik, hogy a modern világ közepette olaszországi nyalánkságokkal »próbalgasson.«

Egyébként a társadalmi életben is megállja helyét. Ha emberre van szükség, ki az ifju generáció karambol versengését jegyezgesse, ő mindig található. Ritkán akad egy-egy jó játékos, a nagy többség, mint mindenütt és mindenben, az átlagos határok között mozog. De hát baj ez, egyáltalában érdemes e bármi miatt is szót vesztegetni.

Dehogy érdemes.

Másképp lesz majd »holnap májke.« Igy vigasztalja ő, az igazi örmény, az ő felebarátjait, kikről tudja, hogy lassu járásu filozofájuknak alfája és omegája ez a »holnap májke.«

OLYAN NINCS A „GOMB” ALATT.

Közgyülési szállóige, körülbelül száz százötven évvel ezelőtt keletkezett. Miután a városháza tetőzetén egy gömb alaku kődarab volt elhelyezve, ez a gömb lett idővel a nép szemében a városháza és a tanácsterem szimbóluma. A szállóigének többféle alkalmazása is van. Például: nincs egyetlen olyan *ügyes*, vagy *kiváló*, avagy *furfangos* ember a gomb alatt, mint X. Vagy: bizonyos dolgok, kérdések stb. nem léteznek a gomb alatt.

MONDTÁK GOGOMÁNÉKNÉL.

Mi egyéb értelme lehet ennek a mondásnak, mint a mit kifejez; vagyis, hogy bizonyos dolgokat elmondogattak Gogománéknál, a hol hajdanában pátriárkális összejövetelek alkalmával gyakorta meghányták vetették a város mindenféle dolgait. Bevilágít ez a mondás a régiek cgsyszerü, de kedélyes, barátságos és bizalmas életébe, melyben nagy szerepe volt a *beszélgetés*-nek. Természetesen magasabb értelemben veszszük ezt a szót, miután a beszélésnek önmagáért és önmagában való kultusza specialis örmény tulajdonság, mint akár a törököknél az opium ivás.

Élvezni a beszélést, a szavakkal való párviaskodást és megkönnyebbülni mindennap a megfigyelt, a látott vagy hallott dolgok bizonyos tömegétől s végül részesévé lenni a beszélés révén felkeltett illuzioknak; lehetennél nagyobb gyönyörűség. Ime, ide vezet a fenti szállóige, melynek érdekességét az egykori millieu adja meg, a melyből kifakadt. Nyilván ugy volt, hogy a Gogománék háza is ama »beszélő helyek« egyike volt, hol naponként összegyülekeztek az emberek és asszonyok, — nem egyébért, minthogy beszéljenek, vagyis hogy élvezzék raffinált tudatossággal a beszélgetéssel járó gyönyöröket.

Bizonyos foku lélekbeli intelligencia szükséges az ilyen szórakozásokhoz, melyek első sorban

rugalmas kedélyt és valamennyire szemlélődő hajlandóságot feltételeznek.

Bizvást mondhatjuk, hogy e tulajdonságok megvoltak a szamosujvári beszélő helyek közönségében. Az élő szó, a beszélgetés eme nagy élvezői, mely típus természetesen a kivénült kulturák produktuma volna, pátriárkális keretben, nyugalmas viszonyok között, a legotthonosabbn érezték magukat Szamosujvárt.

Figyeltek, láttak, hallottak mindent és beszéltek tisztán az önmagáért való beszélgetés perverz gyönyörével mindenről, a mi előkerült. Holmi potom háziügyektől kezdve, a királyi családban végbemenő házasságokig, a helyi élet, a fővárosi társas, politikai, irodalmi világ különféle eseményeitől kezdve, egészen privát jellegű epizodokig, mindenféle kérdés megfordult a reportóáron. Tudták, hogy melyik diák, mikor és hogyan bukott meg a vizsgáján, de tudták azt is, hogy a legutolsó bálon, minő szép szavakat ejtett valamelyik udvarló ideáljának. Hát még a gótai almanach és az uralkodó családok intimitásai. Genealogusok nem beszéltek olyan biztonsággal a Habsburg ház családi nekszusairól, mint ezeken a beszélő helyeken. Mert itt mindent tudtak és minden iránt érdeklődtek. Miután pedig a beszélgetéseknek idővel szárnya kelt, az emberek egyszerűen csak utaltak a forrásra, honnan a hír kikerült, vagyis: *mondták Gogománéknél*. Persze nem mai keletü

ez a szállóige, de a vele összefüggésben levő intézmény ma sem mult ki végképen, Ne is muljon ki ezután sem, kár volna érte, mint minden olyan dologért, melyhez a régi hagyományok és szokások kedves és tisztos emléke fűződik.

—

AH! A HÖTELEN.

A hetvenes évek elején előadta a szamosújvári műkedvelő társulat a Szigligeti Ede »Mamá«-ját. A darabban az egyik női szereplő, mikor a színre érkezik, meglátja a vetélytársa által ott feledett zsebkendőt és a szöveg értelmében felkiált: Zsebkendő! Női zsebkendő!... Ah a hütelen!

Az előadáson a kérdéses pontnál az illető női szerep személyesítője kissé örményes zsárgonban, a szavak minden poentirozása nélkül elhadarta a mondatot és az utolsó szót művészi akcentussal akarván kiemelni, rövid pauza után folytatta:

— Ah! a hütelen, — mire általános derűtség támadt.

Komikus értelemben, mint szállóige ma is használatos.

—

AZ ÉPITKEZÉS PANG.

Ujabb keletü szálló ige, 1891-ből, a besztercei hadgyakorlatok idejéből, mely alkalommal Ő Felsége is jelen volt. Keletkezéséhez a következő párbeszéd fűződik, mely Ő Felsége és Placsintár Dávid szamosujvári polgármester között lefolyt. Szolnok-Doboka vármegye főispánja, br. Bornemissza Károly bemutatta Deésen Placsintár Dávidot Ő Felségének.

— Épülnek a házak? kérdé Ő Felsége a polgármestertől.

— Felséges Uram! Mióta a közhivatalok átvitettek városunkból, *az építkezés pang.*

A mondás népszerűvé vált, miután röviden és tömören mutatott reá egy mai napig is sarkalatos és specialis igazságra.

HEJ! SZEGÉNY A NÉP.

Az öt évvel ezelőtt elmúlt egyhangu választás után diszvacsorát adtak a választók Molnár Antal tiszteletére. A vacsorán jelen volt egy iparos polgár is, a ki poharat emelt Molnárra s felköszöntőjét becsületes egyenességgel így fejezte be:

— Mondja meg a képviselő ur Lukács Bélának, ha találkozik vele, hogy kár volt felnem lépnie Szamosujvárt, mert, *hej, szegény a nép.*»

Z AHL BAR IN KUKURUC.

Keletkezése vitás, némelyek szerint szász eredetű szálló ige, ezt a vélekedést azonban többen megcáfolják, kik mint örmény vonatkozású szálló igét ismerik és hallották már évtizedekkel ezelőtt Szamosujvárt és Mármarosban említeni.

Állítólag egy örmény kereskedő, midőn bevásárlás végett Bécsben járt, váltót adott a németnek és a fizetés minémüségére vonatkozó helyen a következőket jegyezte meg: zahl bar in kukuruc — fizetendő kukuricában.

A váltó lejáratával a németek persze követelték a pénzt, de nem sokra mentek, mert a bíróság is elutasította követelésükkel, miután kukuricában fizetendő váltóról a törvény mit sem tud.

MEGHUZTA DOMINIK.

Dominiknak hívták a főtéri templom egyik harangozóját, ki azon a réven vált nevezetessé, hogy hosszú időn keresztül ő volt az, ki a városban előforduló halálozások alkalmával a Szent Antal, vagy másként »halál csengőt« huzni szokta. Nem rendes időben valahányszor meglátták az emberek a templom irányában haladni, mindjárt tudták, hogy baj van, valaki meghalt a városban.

Az ő megjelenése mindig csak szomorú dolgokra figyelmeztette az embereket, mert a halálnak vala ő a hirhozója. Innen ered a mondas: *meghuzta Dominik*, a mi azt jelenti, hogy mikor ezeket a szavakat idézik, akkor már hiábavaló minden remény, mert az illetőn nem lehet többé segíteni.

AD RÁ CZETZ MÁNUG POSZTÓT.

Czetz Emánuel ma is élő tekintélyes kereskedő, ki egyuttal a kereskedő társaság elnöki tisztségét is viseli. Régebben nagy posztó üzletet tartott s nála vásároltak az akkor még Szamosujvárt levő vármegye és törvényszék hivatalnokai is.

A vásár azonban nem könnyen ment, mert Czetz Emánuel, mint jó üzletember, csak azoknak árult hitelbe, kikről biztosan tudta, hogy fizetni is szoktak. Ilyenformán mindannyiszor erős kritikát állottak ki a vevők, míg hitelképességük idővel dokumentálva lőn. Ma már más vonatkozása van e szállóigének s ha valaki biztos kilátások között vár valamire, vagy rendezett viszonyok mellett megy neki valamely vállalatnak, arra is azt mondják: *Ad rá Czetz Mánug posztót*, vagyis az illetőnek nyert ügye van.

LÖKÉST ADTAM A TÁRSADALOMNAK.

Alig pár évvel ezelőtt támadt és pedig egy nyilvános felszólamlás alkalmából. Holmi reformokról volt szó, midőn a felszólaló, ki ilyen irányban sikeresen működött, beszéde egyik helyén ezt mondta:

— A mi engem illet, én már *lökést adtam a társadalomnak*, önökön van most a sor, hogy tovább küzdjenek.

Az erőteljes kifejezést megjegyzték maguknak az emberek és szállóigét csináltak belőle, habár tisztelet-becsület, de a társadalomra még ma is ráférne, hogy egy pár üdvös reform alakjában, újabb lökdösésekben részesüljön.

TARTALOM.

Bevezetés	Lap	1—6.
---------------------	-----	------

Krónikás anekdoták, kuriozumok, apróságok.

	Lap		Lap
Apaffi fejedelem és az örmények	9.	Sárka diné — nem Sarkadiné	35.
A besztercei veszedelem	9.	Kiss Ernő	36.
A beköltözés	10.	Haynald püspök Szamosujvárt	39.
A tolvaj kurucok	14.	Haynald püspök és az örmény patikárius	40.
Riadalom a Salamon-templomban	17.	A ki nem találta fel a puskaport	41.
Egy régi követelés	17.	A nagy égés idejéből	42.
Kutya izé	18.	Az illemtudó trónörökös	43.
Egy emlékezetes elalvás	19.	Kedélyes utitársak	44.
Ist genug „checheche“	20.	A király látogatása	45.
A Rubens-kép története	21.	Der Ohánnesz	47.
Vave tá?	25.	A sz.-ujvári páholy	50.
„Facsebinye“	26.	Ubi est „kalapács“	51.
A suviksz Szamosujvárt	27.	Az első lovagias ügy	52.
„A király mondta . . .“	28.	Hol van Szamosujvár?	53.
„Hurdukáta“	28.	Ki volt Jakabb Bogdán	54.
Meghalt Gergely tót	30.	Hogyan boncolt Csásusz doktor	55.
Kopla'ó centumpaterek	31.	Az anyai örökség	56.
Protestálok!	33.	Gábrus Zachar	57.
Ez Ablonszki!	34.	Milyen a latin nyelv?	61.

	Lap		Lap
Papp Tódor	62.	A ki nem tanulta	
Az örmény Harpagon	64.	meg a burjánokat .	110.
A mechitáristák ebédje	69.	Tiszteltetem a mámut	111.
„Önök a nap“ . . .	69.	Domnu kalapács . .	112.
Az ezüst kanál . . .	70.	Sauve, qui peut . . .	114.
Egy kriminális főbíró	71.	Deés, az Deés . . .	115.
A Lukuc kutyája . .	73.	Beszédes táblák . .	116.
A „pusztádsi“ imája	73.	Murok vita a várme-	
„Kakas-város“ . . .	74.	gyén	116.
A tek. miniszterek .	75.	Bölcs megoldás . . .	117.
A „méltóságos ur“ .	76.	A nyárádmenti ör-	
Prielle Kornelia és az		mény	118.
örmény porkoláb .	79.	Kassai a ‚nem jó féle‘	120.
A Holló sarjak . . .	79.	Hát ez kutya? . . .	121.
Egy híres programm		Az egyiptusi tanár .	122.
beszéd	80.	Cápa sült 10, kr. . .	122.
Ébredj Nándor, baj		A kornevilli harangok	124.
van Széken	84.	Hogy csinálják a bü-	
A „mőkedvelő“ . . .	85.	döskövet	124.
Czetz Gergely	86.	A régi jó világból .	125.
Az örmény típus . . .	91.	Az indiai mérnök . .	126.
Az apja fia	93.	Jakabbfy Kristóf . .	129.
Egy tapasztalt férfit	94.	Rabok eldorádója . .	133.
A püspök és a teo-		Szerény kívánság . .	134.
logusok	96.	Az első örmény vér-	
Peleus Berus	97.	tanu	135.
Örmény király — ma-		Czetz tábornok re-	
gyar király	100.	génye	136.
Mintha	101.	A kis püspökök . . .	137.
Avéd István	103.	Hollós Kornélia a	
Megálljunk uraim! .	103.	kriptában	138.
A korcsolyázás a pe-		A „telivér“	139.
dagogiában	105.	Elsülyedt napilap .	141.
Répa, retek, mogyoró	106.	A finom orvosság . .	143.
Cifra nyomoruság . .	107.	A gy.-sz-t-miklósiak átka	144.
Molnár Antal	109.	Vasuti kaland	145.
		Csemegetár, egy perc	146

Lap		Lap
148.	Drámai igazság szolgálatás	155.
149.	A Verzár szobor helye	156.
149.	A pokrócos szobor	156.
151.	A hegyi sas vizitje	159.
152.	Szenzáziós „Hausse és Baise“	159.
153.	Mit mond a Szt-Antal	160.
	Mit csinál Majláth püspök	155.
	Szirun Gergü	156.
	Az örmények krónikása	156.
	Udvarias sekrestyés	159.
	A minta előadás	159.
	Az utolsó örmény	160.

A „gomb“ alatt.

165.	A „gomb“ alatt	173.
166.	A szenátorok ebédje	178.
167.	A világítás	179.
168.	Én tudam a magamét	179.
169.	Kicsi vagyok én	180.
170.	Egy fontos családi ügy	181.
171.	Szavazás előtt	173.
171.	Most már értem!	178.
	A dominium per	179.
	Klasszikus nyelvbontás	179.
	Centumpátr vagyok	180.
	Mit pedagógus!	181.
	A titkos szavazás előnye	181.
	Indokolt kérelem	181.

1848—49.

188.	Karácsony napja 1848-ban	197.
190.	Győztes bivaly sereg	197.
191.	A kétfejű sas	198.
192.	Ükür 80, bivaj 60	198.
194.	Az örmény kém	199.
195.	Kossuth és az örmény kereskedő	199.
	Fegyverre!	201.
	Állj! Ki vagy?	201.
	Jönnek az oroszok	202.
	A deésiek ijedtsége	202.
	Jóféle „nyulós valami“	202.
	A naszódi örmények	202.
	A kontrektus keresők	202.

Választási epizodok.

205.	Tapintatos szavazó	207.
205.	Kortés és választó	209.
206.	A kis naiv	207.
	Huszonöt év múltán	209.
	A meggyógyított választók	209.

	Lap		Lap
Egy sikerült éljen kiáltás	209.	Egy választó, a ki az ablakon kiugrik . .	211.
Az isten is úgy akarta	210.	Az ellenjelölt levele	211.

Anekdóták és apróságok stb.

Megvigasztalt gubernátor	219.	Alszol Bedrosz ? . . .	242.
Doktor és páciens . . .	220.	A becsapott bőrös . .	243.
Az istenfélő Mánug . .	223.	Előrelátás	243.
Ne fecsegi kis Jézus . .	223.	Méltányos végrendelet	244.
Félszájjal	224.	Péterfillérek	244.
Vinar után	225.	Alku közben	245.
Iccirigán-piccirigán . .	227.	Ki az Ur!	245.
A hazug ember	228.	A templomban	246.
Az özvegy asszony tehénkéje	229.	Piha! te	247.
A megoldott probléma	230.	Habos kávé, hab nélkül	247.
Sze-e-e-egény Zsuzsi . .	231.	Cukrászatban	248.
A szultán kertjében . .	232.	Gyónás közben	248.
Ne tojj	233.	Dur mecshe — thah zinké	249.
Nem mandam csak gandalom	234.	Furfangos ajánlat . .	250.
A tudós	235.	Kelj fel már nap . . .	250.
Még ezek is házak?! . .	235.	Szójátékok	251.
A vásárból	236.	Farsangi kaland	254.
Stilszerű távirat	236.	Szt-János szobránál . .	254.
Vásár után	237.	Radikális recept	255.
Kicsoda Jókai	237.	Szerény étvágy	256.
Elmés válasz	238.	Méltányos felháborodás	256.
A tűzijáték	238.	A ki biztos	256.
Egyformán rossz	238.	Az isten haragszik . .	257.
Az apa levele	239.	Tűzriadalom	258.
Praktikus szerelmes . . .	240.	Hentes és gazdasszony	259.
Mit szegény bátyám . . .	241.	A jötevő	260.

Szállóigék és szállómondások.

	Lap		Lap
Rákóci Erdélyt elvesztette	263.	Olyan mint a Kikla nótája	271.
Vágjatok fiuk és üsetek	263.	Csalov nyegeceter	272.
Nem néznek ránk meleg szemmel	264.	Adom a pénzemet, de nem adom az áldásomat	272.
A mi kedvelt örmény hiveink	265.	A tegnapi ígéretekből nincs semmi	273.
A mijénk város	265.	Holnap májke	273.
Armenisch-katholisch	267.	Olyan nincs a „gomb” alatt	275.
Gyere csak a mi utcánkba	267.	Mondták Gogománéknál	276.
Magyarabbak a magyarnál	268.	Ah! a hötelen	278.
Öregedünk, de okosodunk	269.	Az építkezés pang	279.
Ha sirok, sirok az én templomomnak	269.	Hej! szegény a nép	279.
Verjen meg a Benai Ajkam néma, szívem érez	270.	Záhl bar in kukuruc	280.
Irja bátyám, csidim szigur	270.	Meghuzta Dominik	280.
		Ad rá Czetz Mánug posztót	281.
		Lökést adtam a társadalomnak	282.

Sajtóhibák.

31 lapon Wass Samu helyett Wass *György* olvasandó.

97 lapon Peleus helyett *Pelias* olvasandó.

